

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień Tarnowa na lata 2023-2027

Tarnów, maj 2024

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

MAŁOPOLSKA

Spis treści

1.	Charakterystyka partnerstwa lokalnego	4
1.1.	Nazwa LGD i forma prawna	4
1.2.	Opis procesu tworzenia partnerstwa	4
1.2.1.	Doświadczenie kadry zarządzającej LGD	4
1.2.2.	Doświadczenie członków LGD	5
1.2.3.	Udział lokalnych podmiotów w tworzeniu LSR.....	8
1.3.	Ogólny opis struktury LGD	9
1.4.	Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym	10
1.5.	Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD	11
1.5.1.	Statut	11
1.5.2.	Regulamin Rady	11
1.5.3.	Regulamin Pracy Zarządu.....	11
1.5.4.	Polityka rachunkowości	11
2.	Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR.....	13
2.1.	Opis obszaru	13
2.2.	Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin.....	14
2.3.	Spójność obszaru	14
2.4.	Grupy interesu	15
3.	Partycypacyjny charakter LSR	16
3.1.	Partycypacja społeczna na etapie przygotowania LSR	16
3.2.	Partycypacja społeczna na etapie wdrażania LSR.....	25
3.2.1.	Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów	27
4.	Analiza potrzeb i potencjału LSR.....	28
4.1.	Analizę potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem	28
4.1.1.	Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami oraz przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji	37
4.1.2.	Analiza SWOT.....	38
4.2.	Grupy docelowe.....	41
4.3.	Powiązania działań podejmowanych przez LGD z działaniami podejmowanymi w ramach pozostałych instrumentów terytorialnych	47
5.	Spójność , komplementarność i synergia	50
5.1.	Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym	50

5.2.	Partnerstwo – zasady współpracy pomiędzy sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym.....	60
6.	Cele i wskaźniki Lokalnej Strategii Rozwoju.....	63
6.1.	Cele LSR i ich źródła finansowania.....	63
6.1.1.	Cel pierwszy: Zielony, innowacyjny, atrakcyjny - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia.....	64
6.1.2.	Cel drugi: Szczęśliwy, różnorodny, otwarty – włączenie i aktywizacja mieszkańców	68
6.2.	Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć.....	73
7.	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	82
7.1.	Charakterystyka organizacji pracy LGD	82
7.2.	Kryteria wyboru	84
7.2.1.	Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	87
8.	Plan działania	89
9.	Plan finansowy LSR	90
9.1.	Powiązania źródeł finansowania z celami LSR.....	92
10.	Monitoring i ewaluacja	93
10.1.	Szczegółowy opis procesu monitorowania i ewaluacji.....	94
10.1.1.	Monitoring	94
10.1.2.	Ewaluacja	95
10.2.	Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych.....	96

1. Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1. Nazwa LGD i forma prawna

Nazwa: Zielony Pierścień Tarnowa (dalej jako ZPT lub LGD)

Status prawny LGD: Stowarzyszenie

Data rejestracji w Sądzie Rejestrowym: 01.06.2006 roku

Forma Prawna: Zielony Pierścień Tarnowa jest stowarzyszeniem, działa jako partnerstwo trójsektorowe, składające się z przedstawicieli władz publicznych, partnerów społecznych i gospodarczych. Jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, działającym niezarobkowo na rzecz rozwoju obszarów następujących gmin wiejskich: Skrzyszów, Lisia Góra, Wietrzychowice, Żabno, Tarnów i Wierzchosławice.

KRS: 9930476931, **NIP:** 9930476931, **REGON:** 12026784200000

1.2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

LGD Zielony Pierścień Tarnowa zostało **zarejestrowane** 1 czerwca 2006. Inicjatorami powstania ZPT byli przedstawiciele sektora publicznego, społecznego oraz prywatnego, których celem było podjęcie działań na rzecz rozwoju lokalnego przy jednoczesnym aktywnym współdziałaniu mieszkańców. Uruchomienie Pilotażowego Programu Leader+ zainicjowało proces powstania ZPT. Początkowo w działania zaangażowały się Gminy: Lisia Góra, Skrzyszów, Wietrzychowice oraz Żabno. W kwietniu 2008 roku do LGD dołączyła kolejna gmina wiejska Tarnów, a w kwietniu 2011 roku gmina Wierzchosławice. Gmina Wierzchosławice była jedną z niewielu gmin, które wówczas nie zostały objęte działalnością małopolskich LGD. Jej bliskie sąsiedztwo z ZPT, a tym samym zbieżność celów rozwojowych zdecydowało o chęci przystąpienia samorządu Wierzchosławic do LGD.

Na wszystkich etapach formowania się LGD (zarówno na początku, jak i podczas rozszerzenia o kolejnych członków) prowadzono szerokie konsultacje społeczne, których założeniem i celem było jak najpełniejsze wpisanie się w potrzeby lokalnej społeczności oraz podejmowanie takich działań, które najlepiej realizować będą cele i aspiracje wspólnot samorządowych tworzących Lokalną Grupę Działania.

LGD Zielony Pierścień Tarnowa zrealizowało już dwie Lokalne Strategie Rozwoju – dla okresu programowania 2007-2013 oraz dla okresu 2014-2020.

Nadrzędny cel funkcjonowania LGD i wyznacznik wszelkich aktywności Stowarzyszenia odzwierciedlony jest w jego misji: „**Zielony Pierścień Tarnowa – łączy, aktywizuje, mobilizuje do realizacji wspólnych celów**”. W konsekwencji priorytetem działania LGD jest stymulowanie i wspieranie rozwojowych inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej.

Efektywna realizacja LSR 2007-2014 oraz 2014-2020 wpłynęła na podjęcie decyzji o kontynuacji działań w latach 2021-2027 na obszarze gmin uczestniczących w realizacji LSR w poprzednich perspektywach finansowych.

1.2.1. Doświadczenie kadry zarządzającej LGD

Biuro Stowarzyszenia istniejące od roku 2009 zatrudniało w początkowej fazie 3 pracowników posiadających wiedzę i doświadczenie w realizacji projektów unijnych oraz związanych z tematyką rozwoju obszarów wiejskich. Natomiast od 2013 roku biuro zatrudnia na stałe 4 pracowników. Pracownicy biura zostali wybrani w ramach wieloetapowych postępowań kwalifikacyjnych, co umożliwiło wybór najbardziej doświadczonych i przygotowanych pracowników w tym:

- Prezesa Stowarzyszenia;
- kierownika biura;
- specjalistę ds. obsługi wnioskodawców i rozliczania operacji;
- księgową.

Obecny prezes Stowarzyszenia pełni swoją funkcję od czasu powstania organizacji i odpowiadał już za opracowanie i wdrażanie dwóch poprzednich Lokalnych Strategii (tj. 2007-2013 oraz 2014-2020). W ramach obowiązków związanych z wdrażaniem LSR zajmował się między innymi: naborem pracowników, zarządzaniem personelem, reprezentował Stowarzyszenie na zewnątrz, w tym w kontaktach z mediami, dokonywał kontroli dokumentacji. Ponadto nadzorował realizację przez LGD projektów na łączną kwotę ok. 12 milionów złotych w okresie perspektywy finansowej 2007-2013 oraz 10 milionów w okresie perspektywy finansowej 2014-2020. Dodatkowo, jest członkiem: Małopolskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego V i VI kadencji, komisji konkursowej ofert w konkursie pn. „Małopolska – tu technologia staje się biznesem”, członkiem Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, a także Małopolskiej Rady ds. Społeczeństwa Informacyjnego, Komisji Rewizyjnej Małopolskiej Sieci Lokalnych Grup Działania zrzeszającej 28 LGD z województwa małopolskiego.

Istotne dla realizacji LSR 2021-2027 jest także doświadczenie kierownik biura, która pełni swoją funkcję od stycznia 2011 roku. Oznacza to, iż nadzorowała prace biura już w trakcie wdrażania pierwszej ze strategii (2007-2013). Kierownik biura posiada praktyczne doświadczenie w realizacji strategii na wszystkich poziomach jej wdrażania (harmonogramu, zakresu oraz budżetu), a także monitoringu realizowanych działań oraz zamykania poszczególnych działań i całych projektów (w tym dwóch strategii). Do zadań kierownika biura należy m.in. prowadzenie doradztwa w zakresie przygotowania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczania projektów, przygotowanie dokumentów strategicznych i ich aktualizacja, wdrażanie projektów współpracy. Dodatkowe doświadczenia osoby kierującej obecnie biurem to m.in. realizacja projektów w ramach RIS Silesia, SPO WKP 2004-2006, PHARE, PROW na lata 2007-2013 oraz 2014-2020, a także RPO WM 2014-2020.

1.2.2. Doświadczenie członków LGD

Wszystkie gminy – jako samodzielne jednostki samorządu terytorialnego - posiadają doświadczenie w realizacji projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej, w tym: PROW, RPO WM 2007-2013 oraz 2014-2020, NFOŚiGW oraz innych źródeł finansowania. Inicjatorami działalności ZPT były początkowo 4 gminy: Lisia Góra, Skrzyszów, Wietrzychowice oraz Żabno. Pomimo faktu, iż nie wszystkie gminy tak samo długo funkcjonowały w strukturach LGD (gmina Tarnów dołączyła do Stowarzyszenia w roku 2008, a gmina Wierzchosławice w roku 2011), każdy z członków aktywnie angażował się w prowadzone działania oraz realizację założonych celów LSR, co finalnie miało wartość dodaną w postaci bogatego doświadczenia zarówno na polu realizacji inicjatyw lokalnych, jak działań organizacyjno-zarządczych w ramach LSR finansowanego z PROW.

Poniżej przedstawiono **cele główne**, **cele szczegółowe**, które zostały osiągnięte w ramach realizacji LSR 2007-2013 oraz 2014-2020 w ramach wdrażanych przez LGD ZPT strategii.

Cele ogólne LSR 2007-2013:

1. Waloryzacja zasobów przyrodniczych i kulturowych.
2. Poprawa jakości życia, w tym warunków zatrudnienia.

Cele szczegółowe LSR 2007-2013:

- Wykreowanie markowych produktów turystycznych;
- Wypromowanie produktów lokalnych, w tym zakresie żywności;

- Ochrona dziedzictwa kulturowego;
- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego;
- Przyciąganie inwestorów i rozwój przedsiębiorczości;
- Edukacja i poprawa oferty spędzania wolnego czasu;
- Poprawienie estetyki i rozwoju obszaru.

Zgodnie z raportem ewaluacyjnym sporządzonym w maju 2015 roku budżet LSR został wykorzystany na poziomie 93%, co zostało ocenione przez ewaluatora jako właściwe i zgodne z przyjętym czasookresem. LSR zostało poprawnie rozliczone.

Cele ogólne LSR 2014-2020:

1. Wzrost aktywności gospodarczej na obszarze realizacji LSR.
2. Stworzenie lokalnego klastra wytwarzania i sprzedaży produktów rolnych, jako generatora nowych źródeł dochodu.
3. Poprawa oferty spędzania czasu wolnego na obszarze realizacji LSR.
4. Wzrost aktywności mieszkańców.
5. Budowanie świadomości klimatycznej w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.

Cele szczegółowe LSR 2014-2020:

- Wzrost liczby nowopowstałych firm;
- Wzrost liczby miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach;
- Wzrost kompetencji osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, przedsiębiorców i ich pracowników w zakresie podejmowanej lub rozwijanej działalności gospodarczej;
- Promocja rynków zbytu lokalnych produktów rolnych;
- Wzrost świadomości mieszkańców z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne i pszczelarstwo jako sposób na wykorzystanie potencjału małych gospodarstw rolnych;
- Wzrost dostępu do obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wykorzystującej potencjał terenowy obszaru: ścieżek i szlaków rowerowych, nordic-walking, szlaków konnych, miejsc aktywnego spędzania czasu na powietrzu oraz kąpielisk i miejsc rekreacji wodnej;
- Rozwój oferty kulturalnej obszaru w zakresie: obiektów infrastruktury kulturalnej, dostępności zabytków, aktywności lokalnych organizacji działających w sferze kultury oraz wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów;
- Promocja walorów turystycznych i historycznych obszaru przez wzrost liczby wydarzeń i imprez z tego zakresu oraz inne działania promocyjne;
- Rozwój działalności dziecięcych i młodzieżowych klubów sportowych oraz wzbogacenie oferty edukacyjnych zajęć pozalekcyjnych;
- Rozwój oferty zajęć i aktywnych form spędzania czasu dla seniorów i ogółu mieszkańców;
- Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą w maju 2023 roku w ramach kończącej się już perspektywy finansowej zrealizowanych zostało łącznie 170 projektów na kwotę blisko 10 milionów złotych. W ramach przedsięwzięć związanych z rozwojem przedsiębiorczości powstało blisko 100 nowych miejsc pracy, a na obszarze LGD utworzono ok. 90 nowych przedsiębiorstw.

LGD posiada udokumentowane doświadczenie w realizacji projektów UE finansowanych z innych źródeł niż PROW. Są to m.in. następujące projekty:

- „Ekopartnerzy na rzecz słonecznej energii Małopolski”, projekt dotyczy dostawy i montażu ok. 6 000 szt. instalacji OZE (pompy ciepła, panele solarne oraz panele fotowoltaiczne). Działania finansowane są z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (4 Oś Priorytetowa: Regionalna Polityka Energetyczna, działanie 4.1. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii; poddziałanie 4.1.1. Rozwój infrastruktury produkcji energii ze źródeł odnawialnych). W projekcie uczestniczy 31 partnerów, tj. małopolskich gmin. Przyznana wartość dofinansowania wyniosła: 59 261 849,86 zł.
- „Promocja gospodarcza przedsiębiorstw z Małopolski funkcjonujących w obszarze czystej energii na rynkach zagranicznych” realizowany w ramach regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (3 Oś Priorytetowa Przedsiębiorcza Małopolska, działanie 3.3. Umiędzynarodowienie Małopolskiej Gospodarki, poddziałanie 3.3.1. Promocja gospodarcza Małopolski). Przyznana wartość dofinansowania wyniosła 6 454 396,38 zł. Projekt zakłada m.in. przeprowadzenie zagranicznych misji gospodarczych do wybranych krajów w celu poszukiwania inwestorów dla przedsiębiorców rekrutujących się z małopolski, a także organizację przyjazdowych misji inwestorów zagranicznych. W ramach projektu stworzono także portal internetowy służący prezentacji oferty inwestycyjnej małopolskich przedsiębiorców i samorządów.
- „Mój kręgosłup woła HELP” realizowany przez Stowarzyszenie Zielony Pierścień Tarnowa wspólnie z nieformalną grupą FIT BABKI i finansowany ze środków FIO Małopolska Lokalnie. Projekt obejmował m.in. zakup sprzętu sportowo-rekreacyjnego oraz organizację zajęć gimnastycznych.
- „Urządzamy ogród sensoryczny przy Przedszkolu Publicznym w Łękawicy” realizowany przez Stowarzyszenie Zielony Pierścień Tarnowa wspólnie z nieformalną grupą Aktywne Mamy i finansowany ze środków FIO Małopolska Lokalnie. Projekt dotyczył zagospodarowania przestrzeni publicznej w otoczeniu przedszkola w Łękawicy. W jego ramach wykonano grill, miejsce na ognisko oraz zagospodarowano teren i obsadzono go różnymi gatunkami roślin.

Stowarzyszenie Zielony Pierścień Tarnowa był także partnerem w wielu projektach współpracy, które realizowane były przez inne podmioty, w tym m.in.:

- „Smak na produkt” (projekt międzynarodowy);
- „Bursztynowy szlak rowerowy”;
- „Wschodnia Małopolska na rowerze”;
- „Aktywna ekologia – zarządzanie energią w gminie”;
- „Ekologia korzyścią rozwoju obszaru”;
- „Wrota Pogórza”;
- „Komercjalizacja produktu lokalnego”.

Ponadto, LGD pełniło rolę partnera w następujących projektach oraz inicjatywach:

- „Teraz czas na Małopolską Sieć LGD” – projekt realizowany w ramach Małopolskiej Sieci LGD, POKL Priorytet V – Dobre rządzenie, działanie 5.4. Rozwój potencjału trzeciego sektora, poddziałanie 5.4.2. Rozwój dialogu obywatelskiego. Celem projektu było m.in. wypracowanie jednolitych procedur LGD w oparciu o wymianę doświadczenia podczas przeprowadzonego forum, podnoszenie kompetencji sieci poprzez udział w szkoleniach, a także przeprowadzenie kampanii informacyjno-promującej małopolskie LGD oraz wzmocnienie sieci poprzez utworzenie biura, strony internetowej oraz opracowanie strategii działania wraz z promocją Sieci Małopolskich LGD.
- „Małopolska Sieć Dialogu Obywatelskiego” projekt realizowany przez Towarzystwo Oświatowe Ziemi Chrzanowskiej w Chrzanowie w partnerstwie z Fundacją Gospodarki i Administracji Publicznej, Fundacją im. Hetmana Jana Tarnowskiego oraz innymi podmiotami (w tym LGD ZPT), którego celem był rozwój

potencjału organizacji pozarządowych z Małopolski z zakresu dialogu obywatelskiego poprzez utworzenie trwałej i efektywnej sieci oraz wzmocnienie zaangażowania organizacji pozarządowych w stanowienie, realizację i monitoring polityk publicznych.

- „Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej”, w którym LGD było odpowiedzialne za współorganizację działań promocyjnych i kulturalnych w ramach Targów Ekonomii Społecznej.

Doświadczenie projektowe samego LGD opiera się także w ogromnym stopniu na doświadczeniu gmin wchodzących w skład LGD, a także ich jednostki organizacyjne. Realizowane przez samorządy projekty dotyczyły głównie: poprawy infrastruktury komunalnej, budowy infrastruktury sportowo-rekreacyjno-kulturalnej, odnowy zabytkowych obiektów, organizacji imprez kulturalno-rekreacyjnych, budowy i oznakowania ścieżek i szlaków turystycznych. Także pozostali członkowie ZPT posiadają doświadczenie w realizacji projektów miękkich (stowarzyszenia) oraz inwestycyjnych (stowarzyszenia i przedsiębiorcy). Dzięki temu doświadczenie członków LGD jest wszechstronne i gwarantuje podjęcie skutecznych działań mających na celu realizację poszczególnych projektów i wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju.

Dotychczasowa działalność LGD miała charakter dynamizujący działania szeregu podmiotów i ułatwiała im – także dzięki realizacji projektów finansowanych za pośrednictwem LGD – realizację ich własnych ścieżek rozwoju. Pozwoliła ona także zbudować rozpoznawalność organizacji w środowisku lokalnym, a także wytworzyć wśród mieszkańców świadomość, z jakiego rodzaju problemami oraz propozycjami wspólnych działań warto zwrócić się do LGD.

Zbudowany dotychczas potencjał posłuży do sprawnego przygotowania, a następnie realizacji LSR 2023-2027. Po pierwsze dzięki dużej rozpoznawalności LGD w środowisku lokalnym sam partycypacyjny proces tworzenia strategii jest łatwiejszy, po wtóre dzięki temu można powiedzieć, iż tak założenia samej strategii, jak i przyjęte ramy finansowe oraz deklarowane wartości wskaźników są swego rodzaju wypadkową ambicji LGD, jak i osadzenia w dobrze rozpoznanej rzeczywistości potrzeb i możliwości. Nie bez znaczenia jest także fakt, iż długoletnie doświadczenie instytucjonalne samego LGD oraz stabilny, ale stale rozwijający się zespół ludzi pracujących w ramach Stowarzyszenia jest gwarantem zarówno dobrego i ambitnego przygotowania samej strategii, jak i sprawnego wdrożenia działań, które wynikają z jej zapisów.

1.2.3. Udział lokalnych podmiotów w tworzeniu LSR

LGD Zielony Pierścień Tarnowa zawsze przykładła dużą wagę do procesów partycypacji i szerokiego włączenia różnych grup interesariuszy zarówno na etapie przygotowywania dokumentów strategicznych, jak i ich wdrażania oraz ewaluacji. W proces tworzenia LSR zaangażowano większości organizacji działających na obszarze - przedstawicieli i przedstawicieli wszystkich gmin wchodzących w skład LGD od wódatarzy, po szeregowych pracowników, a także ich jednostek organizacyjnych – przedszkoli, szkół podstawowych, instytucji kultury i bibliotek, klubów sportowych, OSP, KGW, ośrodków edukacji ekologicznej i instytucji odpowiedzialnych za ochronę przyrody, stowarzyszeń i fundacji, kościoła katolickiego, a także wielu radnych, sołtysów, przedsiębiorców, rolników i przede wszystkim mieszkańców obszaru.

Jednocześnie LGD zakłada systematyczny proces angażowania lokalnej społeczności i zachęcania do udziału we wdrażaniu LSR poprzez: działania informacyjne, promocyjne i animujące, możliwość zgłaszania pomysłów na projekty (w tym projekty partnerskie) m.in. poprzez: punkt konsultacyjny, dalszy nabór kart pomysłów na projekty poprzez formularz na stronie LGD, warsztaty i spotkania dotyczące wdrażania LSR, poszukiwanie i kojarzenie potencjalnych partnerów, udział w procesie decyzyjnym poprzez organy przedstawicielskie i konsultacje, udział we wdrażaniu projektów – projekty partnerskie integrujące sektory i obszary, udział interesariuszy w ewaluacji podejmowanych działań – przeglądy.

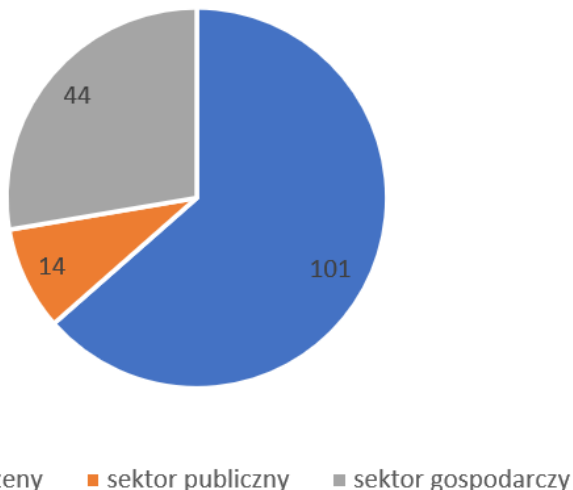
1.3. Ogólny opis struktury LGD

LGD Zielony Pierścień Tarnowa zostało zainicjowane jako **podmiot partnerski jednostek z sektora publicznego**, gospodarczego oraz społecznego. Udział podmiotów z tych sektorów daje gwarancję na właściwą identyfikację oraz ocenę problematyki lokalnej (priorytetyzacja problemów), a także na sprawne wdrażanie celów Strategii. Zgodnie ze statutem LGD zrzesza członków zwyczajnych oraz wspierających.

Według stanu na 2 czerwca 2023 roku decyzją Zarządu Stowarzyszenia, liczba członków ZPT wynosi: 159 podmiotów. W liczbie tej znajdują się zarówno przedstawiciele sektora publicznego (reprezentacji urzędów gmin, gminnych centrów kultury oraz bibliotek, radni gminni) w liczbie 14 członków, jak i sektora gospodarczego (przedsiębiorcy, stowarzyszenia prowadzące działalność gospodarczą, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą) - 44 członków, a także sektora społecznego (mieszkańcy, lokalni liderzy, przedstawiciele stowarzyszeń i fundacji, parafie, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, koła pszczelarzy, rady parafialne, ludowe kluby sportowe) - 101 członków. Wskazano reprezentatywność przedstawicieli z każdego sektora, która zapewnia brak dominacji jakiegokolwiek grupy interesu, umożliwia zaangażowanie zarówno kobiet, osób młodych (ludowe i uczniowskie kluby sportowe, zespoły ludowe i artystyczne), aktywnych zawodowo, jak i seniorów (ochotnicza straż pożarna, pszczelarze, nieformalne koło gospodyń wiejskich, ośrodki wsparcia dziennej opieki, lokalni przedstawiciele klubów seniora).

Stałe poszerzanie składu członków LGD jest jednym z priorytetów na kolejne lata. Prowadzenie działań informacyjnych, a przede wszystkim realizacja LSR jest najskuteczniejszym narzędziem aktywizacji społeczności lokalnej, która w przyszłości w coraz szerszym gronie będzie się włączała do działań prowadzonych przez ZPT. Większe zaangażowanie społeczne (zwłaszcza grup w niekorzystnej sytuacji) determinuje efektywniejszą realizację działań i precyzyjne dostosowanie rodzaju działań do zidentyfikowanych potrzeb lokalnych.

Wykres 1. Struktura członków LGD Zielony Pierścień Tarnowa

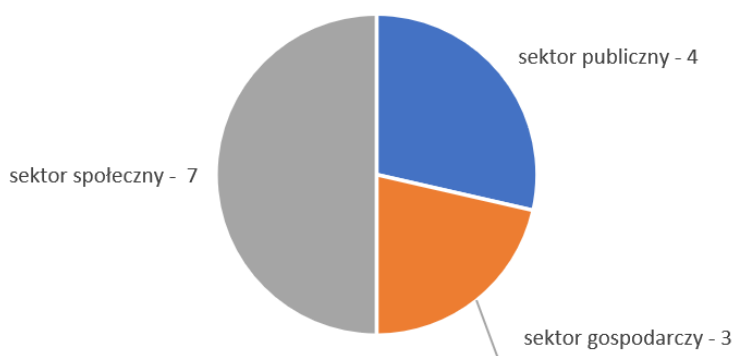
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD

W wyniku przeprowadzonych badań mieszkańców, warsztatów oraz analizy danych diagnostycznych zidentyfikowano grupy docelowe szczególnie istotne dla realizacji LSR: kobiety, osoby potrzebujące wsparcia w

codziennym funkcjonowaniu¹ oraz osoby z niepełnosprawnością² i ich opiekunowie, seniorzy i ludzie młodzi (do 25 roku życia). Skład organu decyzyjnego (stan na 2 czerwca 2023 roku).

Organem decyzyjnym LGD jest Rada LGD. Zgodnie z decyzją Walnego Zebrania Członków LGD liczy 14 osób, w tym 4 przedstawiciele sektora publicznego (reprezentanci gmin członkowskich LGD), 3 przedstawiciele sektora gospodarczego (przedsiębiorcy oraz osoby prowadzące działalność gospodarczą) oraz 7 przedstawiciele sektora społecznego (lokalni liderzy, przedstawiciele nieformalnych grup, tj. rady parafialnej, koła gospodyń wiejskich oraz mieszkańcy). Taki rozkład reprezentantów poszczególnych sektorów zapewnia, że żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji. Ponadto, ponad 70% członków Rady jest spoza sektora publicznego, co wzmacnia oddolny charakter LGD.

Wykres 2. Struktura Rady LGD Zielony Pierścień Tarnowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych LGD

1.4. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Relacje między członkami LGD na etapie przygotowania i wdrażania LSR są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji. W oparciu o doświadczenia poprzedniego okresu programowania zakłada się utrzymanie zwyczajowych zasad i form współpracy polegających m.in.:

- stosowaniu różnorodnych form i narzędzi komunikacji (bezpośrednia, telefoniczna, mailowa, pisemna);
- dążeniu do osiągnięcia konsensusu na poziomie istotnych decyzji podejmowanych przez Walne Zgromadzenie Członków;
- możliwości zwołania walnego zebranie członków dość wąskiej grupy członków LGD – 1/5 członków (§18 pkt 1 Statutu);
- możliwości zgłaszania propozycji przez członków LGD dot. funkcjonowania LGD i wdrażania LSR,
- udzielaniu informacji zwrotnej (m.in. informowania o wyniku propozycji zgłoszonej przez członka LGD z uzasadnieniem).

Decyzje podejmowane są za każdym razem w oparciu o **określone kryteria**, rozeznanie aktualnych uwarunkowań, szczegółowe zapoznanie się z wnioskowanym projektem oraz z uwzględnieniem potrzeb szczególnie istotnych dla obszaru LGD. Podjęcie ostatecznej decyzji poprzedza dyskusja, która opiera się o poszanowanie prawa głosu, niedyskryminowanie którejkolwiek z grup przedstawicielskich oraz koncentrację na merytoryce omawianego projektu co pozwala na osiągnięcie konsensusu. Ostatecznym wyrazem wyrażanej opinii jest obowiązkowy udział w głosowaniu, co doprowadza do podjęcia wspólnej decyzji.

¹ W odniesieniu do działań finansowanych z EFS+

² W odniesieniu do działań finansowanych z PS WPR

Proces decyzyjny LGD jest określany w „Regulaminie Rady LGD”, która jest organem decyzyjnym oraz w „Procedurach wyboru operacji”. „Regulamin Rady” reguluje procedurę podejmowania decyzji, szczególnie w zakresie wyboru operacji do realizacji w ramach LSR. Operacje zawsze wybierać będzie Rada LGD przy zaangażowaniu biura Stowarzyszenia (pomoc w obsłudze Rady, przechowywaniu dokumentacji, itp.).

W celu zapewnienia najwyższej jakości wyborów dokonywanych przez członków organu decyzyjnego przewidziano działania dyscyplinujące wobec członków systematycznie nie biorących udziału w posiedzeniach lub nie stosujących zatwierdzonych kryteriów. Aby zapewnić stosowanie tych kryteriów przewidziano także szkolenia z zakresu oceny wniosków. Ustalono także, że nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny będzie czuwał Prezes LGD. Opracowano również zasady postępowania w przypadku rozbieżnych ocen członków organu decyzyjnego.

1.5. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

1.5.1. Statut

Uchwalenie lub zmiana Statutu wymaga bezwzględnej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. W przypadku braku obecności co najmniej połowy członków Stowarzyszenia, możliwe jest ogłoszenie drugiego terminu, w którym przewiduje się podjęcie decyzji w sprawie zmian Statutu przy zwykłej większości głosów. Statut reguluje:

- nazwę, teren działania i siedzibę stowarzyszenia;
- cele i zadania stowarzyszenia;
- ogólne zasady organizacji, struktury i działania LGD;
- warunki członkostwa;
- zasady wybierania i sprawowania władzy w LGD;
- zasady zarządzania majątkiem i funduszami LGD.

1.5.2. Regulamin Rady

Uchwalenie lub zmiana Regulaminu Rady wymaga zwykłej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. Regulamin Rady reguluje:

- organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady;
- liczebność Rady, zasady członkostwa i przewodniczenia Radzie;
- przygotowanie, zwoływanie i organizację posiedzeń Rady;
- zasady wyboru operacji do realizacji w ramach LSR;
- zasady sporządzania dokumentacji z posiedzeń Rady.

1.5.3. Regulamin Pracy Zarządu

Uchwalenie lub zmiana Regulaminu Pracy Zarządu wymaga zwykłej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. Regulamin Pracy Zarządu reguluje:

- zadania zarządu;
- kompetencje zarządu;
- organizację pracy zarządu;
- kompetencje Prezesa i Wiceprezesa Zarządu.

1.5.4. Polityka rachunkowości

Uchwalenie lub zmiana Polityki Rachunkowości wymaga zwykłej większości głosów przy obecności ponad połowy członków Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. Polityka Rachunkowości reguluje:

- zasady i formy prowadzenia ewidencji księgowej;
- ład dokumentacyjny jednostki;
- pojęcie i klasyfikację dowodów księgowych oraz zasady ich sporządzania;
- zasady kontroli wewnętrznej;
- zasady gospodarki kasowej;
- zasady inwentaryzacji;
- obieg i kontrolę dokumentów;
- zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności.

2. Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1. Opis obszaru

ZPT działa w obrębie obszaru 6 gmin o łącznej powierzchni 499 km²:

- 1) Lisia Góra,
- 2) Skrzyszów,
- 3) Wietrzychowice,
- 4) Żabno,
- 5) Tarnów,
- 6) Wierzchosławice.

Łączna liczba ludności zamieszkująca obszar ZPT to 88 775 osób, a dane szczegółowe prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Powierzchnia i ludność gmin wchodzących w skład ZPT

Lp.	Nazwa gminy	Powierzchnia (km ²)	Ludność (stan na 31.12.2020)	Zakres oddziaływania EFSI
1.	Lisia Góra	105	15 542	EFS, EFRR, EFROW
2.	Skrzyszów	86	14 062	EFS, EFRR, EFROW
3.	Tarnów	83	26 080	EFS, EFRR, EFROW
4.	Wierzchosławice	75	10 656	EFS, EFRR, EFROW
5.	Wietrzychowice	48	3 809	EFS, EFRR, EFROW
6.	Żabno	102	18 626	EFS, EFRR, EFROW
Razem		499	88 755	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL na dzień 31.12.2020

Z powyższego zestawienia wynika, że dwiema największymi powierzchniowo gminami są Żabno oraz Lisia Góra. Najmniejszą gminą oraz o gminą o najmniejszej liczbie ludności są Wietrzychowice. Gminą o największym zaludnieniu jest gmina Tarnów.

Zaplanowano, iż realizacja operacji w ramach każdego z funduszy będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR.

2.2. Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin

Ryc. 1. Mapa obszaru LGD na tle sąsiednich gmin

Źródło: Opracowanie własne

Obszar LGD jest **spójny terytorialnie** (wszystkie gminy sąsiadują ze sobą tworząc pierścień wokół miasta Tarnowa – stąd pochodzi nazwa LGD) oraz **spójny wewnętrznie** zarówno poprzez tożsame dziedzictwo kulturowe regionu, jak i dotychczasową działalność z ramach realizacji LSR 2007-2013 oraz LSR 2014-2020.

2.3. Spójność obszaru

Stowarzyszenie Zielony Pierścień Tarnowa powstało w czerwcu 2006 roku w celu podejmowania działań na rzecz rozwoju lokalnego przy jednoczesnym aktywnym współdziałaniu mieszkańców. W skład stowarzyszenia wchodzi 6 gmin: Lisia Góra, Skrzyszów, Wietrzychowice, Żabno, Tarnów, Wierzchosławice. Obszar, na którym podejmowane są interwencje LSR obejmuje powierzchnię wynoszącą 499 km² i jest zamieszkały przez 88 775 osób. W obecnej strukturze przestrzennej Lokalna Grupa Działania Zielony Pierścień Tarnowa działa i realizuje skutecznie LSR w ramach PROW 2014-2020.

Dowodem spójności jest intensywna współpraca samorządów na wielu płaszczyznach, w szczególności takich jak budowa i rozwój infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjno-sportowej oraz OZE, budowy ścieżek i szlaków turystycznych, realizacji wspólnych działań aktywizacyjnych i szkoleń, ochrony i odnowy zabytków lokalnych, modernizacji infrastruktury kulturalnej i dziedzictwa lokalnego, promocja i rozwój przedsiębiorczości.

Poza tym, wszystkie gminy LGD Zielony Pierścień Tarnowa skupione są wokół kluczowego w regionie miasta Tarnowa, stąd posiadają podobne funkcje, charakter oraz problemy dotyczące wykorzystania współpracy z miastem oraz położenia w pobliżu autostrady A4 i drogi wojewódzkiej E4.

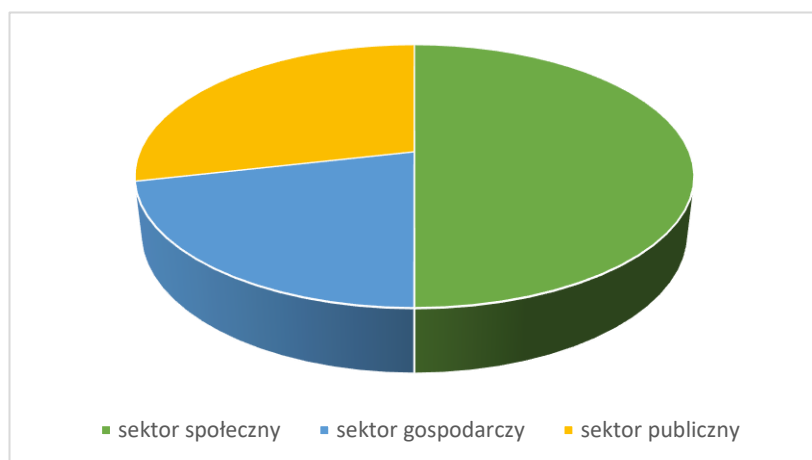
Dotychczas realizowane projekty (ich podobna specyfika) dowiodły spójności przestrzennej tego obszaru i wykorzystania dostępnych źródeł finansowych w celu realizacji projektów infrastrukturalnych przyczyniających się wzrostu gospodarczego obszaru LSR. Ponadto łączy je dziedzictwo kulturowe regionu - znajdując się w Małopolsce Wschodniej partnerskie gminy są spójne pod względem kulturowym i historycznym. W gminach panują podobne zwyczaje i tradycje. Obszar LGD jest spójny również pod względem geograficznym – wszystkie charakteryzuje podobne ukształtowanie terenu, środowisko przyrodnicze oraz klimat.

Podkreślić również należy, że gminy LGD ZPT borykają się z także z podobnymi problemami i wyzwaniem z zakresu efektywności energetycznej, komunikacji, obciążeń środowiskowych, podobnych problemów demograficznych, w tym starzejącego się społeczeństwa, rozpadu więzi rodzinnych i społecznych, odpływu – szczególnie młodych ludzi – z obszaru LGD. Ale tożsamość obszaru nie ma wyłącznie charakteru tożsamości problemowej – łączy je wiele potencjałów – w tym w szczególności położenie wokół miasta subregionalnego, w którym zachodzą procesy suburbanizacyjne, których beneficjentem są podtarnowskie gminy, dobra dostępność komunikacyjna (autostrada wschód-zachód, linia kolejowa, bliskość dwóch lotniczych portów regionalnych), potencjał przyrodniczo-krajobrazowy dający możliwość rozwoju turystyki weekendowej dla mieszkańców Tarnowa, czy nawet odleglejszych miasta, a także tożsamość kulturowa i aktywność obywatelska mieszkańców.

2.4. Grupy interesu

W skład LGD wchodzi przedstawiciele władz **publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych** oraz mieszkańców, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji, o czym mówi art. 31 ust. 2 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159).

Ryc. 2. Struktura przynależności do grup interesu w organie decyzyjnym LGD

Źródło: opracowanie własne

3. Partycypacyjny charakter LSR

3.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania LSR

LGD Zielony Pierścień Tarnowa zawsze przykładła dużą wagę do procesów partycypacji i szerokiego włączenia różnych grup interesariuszy zarówno na etapie przygotowywania dokumentów strategicznych, jak i ich wdrażania oraz ewaluacji. Wszystkie działania partycypacyjne oparto na wypracowanym - na bazie wcześniejszych doświadczeń LGD - standardzie działań partycypacyjnych, co gwarantuje uwzględnienie na etapie tworzenia jak i realizacji LSR, zasad horyzontalnych określonych w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym:

- poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;
- zasady równości kobiet i mężczyzn;
- zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
- zgodności działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”.

W pracy nad LSR zaangażowano następujące osoby i instytucje: przedstawicielki i przedstawiciele wszystkich gmin wchodzących w skład LGD od wóldarzy, po szeregowych pracowników i pracownice, gminne jednostki organizacyjne – w szczególności przedszkola, szkoły podstawowe, instytucje kultury i bibliotek, ośrodki pomocy społecznej, radni i sołtysi z gmin objętych LGD, kluby sportowe, OSP, KGW, fundacje i stowarzyszenia działające na obszarze LGD, ośrodki edukacji ekologicznej i instytucje odpowiedzialnych za ochronę przyrody, przedsiębiorcy, rolnicy, mieszkańcy.

Do koordynacji prac nad LSR utworzono Zespół Roboczy w skład, którego weszli przedstawiciele biura LGD oraz Walnego Zebrani Członków ZPT tj. Adam Flaga, Joanna Dzieńska, Józef Kuboń, Marcin Głuszek, Zenon Bień, Rafał Nosek, Renata Drapała.

Ryc. 3. Standard działań partycypacyjnych LGD Zielony Pierścień Tarnowa

Inkluzyjność i otwartość	• Zapewnienie dostępu do procesu wszystkim zainteresowanym mieszkańcom
Transparentność i przejrzystość	• Tworzenie jasno określonych zasad, udostępnionych wszystkim zainteresowanym mieszkańcom
Dialog i słuchanie	• Zapewnienie przestrzeni do wyrażenia opinii wszystkim zainteresowanym mieszkańcom czy podmiotom
Otwartość	• Poszukiwanie nowych metod i narzędzi, które mogłyby najlepiej odpowiadać na wyzwania i potrzeby mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Inkluzyjność i otwartość

Zasada ta przełożyła się na:

- zidentyfikowanie możliwie szerokiego grona osób zainteresowanych LSR, a w konsekwencji udział bardzo szerokiej i różnorodnej grupy interesariuszy, wśród których byli: przedstawicielki i przedstawiciele OSP, KGW, stowarzyszeń i fundacji, ludowych klubów sportowych i instytucji odpowiedzialnych z sport i

rekreację w poszczególnych gminach, gminnych ośrodków kultury, urzędów gmin, przedszkoli, szkół podstawowych, bibliotek, instytucji kościoła katolickiego, a także radni, sołtysi, przedsiębiorcy, rolnicy i mieszkańcy niezrzeszeni;

- dobór różnorodnych metod i narzędzi, dostosowanych do kompetencji i możliwości różnych grup uczestników (m.in.: ankiety, spotkania, warsztaty, debaty, punkt konsultacyjny, spotkania indywidualne np. z przedstawicielami samorządów);
- szerokie informowanie z wykorzystaniem różnych narzędzi i kanałów informacji, przy użyciu przystępnego języka i ciekawej szaty graficznej (m.in. plakaty, ulotki, media społecznościowe, strony internetowe gmin i samego LGD, tablice ogłoszeń, mailing);
- uwzględnienie zasady równości kobiet i mężczyzn;
- planowanie spotkań w najbardziej dogodnym dla mieszkańców czasie (spotkania zarówno przed południem, jak i w godzinach popołudniowych dla osób pracujących);
- pełną dostępność miejsc spotkań.

Transparentność i przejrzystość

Realizacja tej zasady znalazła swój wymierny efekt m.in. w:

- szerokim informowaniu o każdym etapie procesu – począwszy od zainicjowania przygotowania LSR, diagnozy, aż po etap strategiczny i opracowanie dokumentu (strona internetowa, media społecznościowe, punkt konsultacyjny, informacja podczas spotkań i warsztatów, informacje na radach gmin poszczególnych samorządów);
- pełnej transparentności działań dzięki publikacji na stronie <https://www.lgdzpt.pl/wsparcie-przygotowawcze-2023-2027/> bieżących informacji (w tym ankiet) oraz cząstkowych rezultatów tego procesu (wyników ankiet, sprawozdań z warsztatów) i zachęcaniu interesariuszy do zgłaszania swoich uwag – zgodnie z logiką piramidy partycypacji społecznej (informowanie-konsultowanie-partycypacja);
- postaci działalności Punktu konsultacyjnego w Biurze LGD, z którego można było skorzystać zarówno osobiście, jak i telefonicznie;
- udzielaniu informacji zwrotnej i publikowaniu wyników badań, a także wskazywaniem jakie pomysły mieszkańców zostały uwzględnione.

Dialog i słuchanie

Uwzględnienie tej zasady pozwoliło na:

- zapewnienie przestrzeni do wyrażenia opinii wszystkim zainteresowanym mieszkańcom i podmiotom;
- dobór metod i narzędzi, które umożliwiały wypowiedzenie się i słuchanie stanowisk innych (praca warsztatowa, debaty, spotkania, rozwiązywanie konfliktów metodą win-win);
- zapewnienie moderatorów spotkań i tworzenie przestrzeni sprzyjającej dialogowi (odpowiedni dobór miejsc spotkań, odpowiednia aranżacja przestrzeni spotkań).

Wdrożenie zasady **otwartości** pozwoliło na stosowanie nowych dla LGD narzędzi: np. mapowanie interesariuszy, które przełożyły się na szerokie włączenie mieszkańców.

Szczegółowy opis procesu, metod i narzędzia angażowania zainteresowanych stron oraz to w jaki sposób wykorzystano wyniki działań włączających do opracowania LSR przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Zastosowane narzędzia partycypacyjne i efekty włączenia interesariuszy w tworzenie LSR

Przedmiot prac	Wykorzystane narzędzia /metody	Termin	Liczba Interesariuszy	Sposób oceny zgłoszonych propozycji i wykorzystania wyników
Wypracowanie koncepcji prac nad wspólną strategią	Spotkania w biurze LGD. Spotkania Zarządu.	28.10.22 oraz 4.04.23	10	Efektem była decyzja o maksymalnym uspołecznieniu procesu, różnych kanałach komunikacji (osobiste spotkania, „marketing szeptany”, plakaty, media społecznościowe, informacja na tablicach ogłoszeń, strony internetowe zrzeszonych gmin, korespondencja celowana, wykorzystanie ankiet i spotkań). Zdecydowano także o utworzenie Zespołu Roboczego w skład, którego weszli przedstawiciele biura LGD oraz Walnego Zgromadzenia, który koordynował prace nad LSR. Podjęto także decyzję o uruchomienie Punktu konsultacyjnego dot. LSR, który pozwolił na bieżące zbieranie opinii od mieszkańców oraz zapewnienie im stałego dostępu do informacji (budowanie poczucia współuczestnictwa i doceniania każdego głosu).
Mapowanie interesariuszy - identyfikacja grup, osób, instytucji, organizacji	Spotkania Zarządu i Zespołu Roboczego Warsztaty (narzędzie do mapowania interesariuszy)	02.09.22	7	Analiza interesariuszy pozwoliła wytypować kluczowe osoby, organizacje, instytucje, które zostaną zaangażowane w prace nad LSR. Dokonano oceny interesariuszy biorąc pod uwagę ich wpływu na obszar LSR oraz poziom zaangażowania, co pozwoliło określić odpowiednie sposoby i kanały komunikacji.
Podsumowanie kończącego się okresu programowania i informacja o przystąpieniu do prac nad nową LSR	Spotkania indywidualne. Punkt konsultacyjny. Mailing Media społecznościowe.	26.07.22 – 2.09.22	78 spotkań indywidualnych. 540 odsłon na stronie LGD. Newsletter wysłany do 716 odbiorców.	Celem działań było jak najszersze poinformowanie mieszkańców o dokonaniach LGD i jej roli w rozwoju gmin tworzących LGD Zielony Pierścień Tarnowa w okresie programowania 2014 – 2020, a także informacja o przystąpieniu do prac nad nową LSR. W efekcie udało się dotrzeć do większości organizacji działających na obszarze - przedstawicielek i przedstawicieli wszystkich gmin wchodzących w skład LGD od wóldarzy, po szeregowych

				pracowników, a także ich jednostek organizacyjnych – przedszkoli, szkół podstawowych, instytucji kultury i bibliotek, klubów sportowych, OSP, KGW, ośrodków edukacji ekologicznej i instytucji odpowiedzialnych za ochronę przyrody, stowarzyszeń i fundacji, kościoła katolickiego, a także wielu radnych, sołtysów, przedsiębiorców, rolników i przede wszystkim mieszkańców obszaru.
Badanie ankietowe dot. potencjałów i barier rozwoju obszaru	Ankieta online (CAWI). Możliwość wypełnienia ankiety w Biurze ZPT	Od 26.08.22 do 30.04.23	269	Badanie („Ankieta diagnostyczna na potrzeby opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) LGD ZPT”) zostało wykorzystane do badania spójności obszaru, opracowania diagnozy obszaru, a także dało obraz na temat potrzeb mieszkańców. Efektem wykorzystania wyników są po pierwsze zapisy diagnozy stanu, po drugie wstępne ukierunkowanie preferencji i potrzeb mieszkańców, które powinny być odzwierciedlone na poziomie celów. Raport z badania dostępny na stronie LGD.
Podstawowe założenia nowej LSR	Warsztat, dyskusja moderowana	17.01.23 04.04.23	21	Spotkanie z Radą - omówienie głównych założeń strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz kryteriów oceny w nowej perspektywie finansowej, a także przedstawienie celowości partycypacyjnego podejścia do planowania LSR.
Diagnoza problemów i potencjałów obszaru	Dwa warsztaty diagnostyczne w Lisiej Górze (przed południem i po południu)	12.09.22 g. 11.30-14.45 oraz g. 15.00-17.30	21	Mocno akcentowane kwestie to m.in.: potrzeby dostępu do zróżnicowanych form wsparcia seniorów i dzieci; podejmowania działań o charakterze międzypokoleniowym; edukacji ekologicznej i szerszego wykorzystania OZE; rozbudowy ogólnodostępnej infrastruktury jeździeckiej (w tym szczególnie szlaków konnych); wsparcia tworzenia miejsc obrotu lokalnymi produktami rolnymi; lepszej komunikacji wewnątrz obszaru, a także z Tarnowem.

Diagnoza problemów i potencjałów obszaru	Dwa warsztaty diagnostyczne w Skrzyszowie (przed południem i po południu)	13.09.22 g. 11.30-14.45 oraz g. 15.00-17.30	23	Mocno akcentowane kwestie to m.in.: zagospodarowanie i wykorzystanie zbiornika retencyjnego na cele turystyczno-rekreacyjne; zapewnienie lokali dla działań społecznych, w tym organizacji pozarządowych; przygotowanie personelu (instruktorów) do prowadzenia zajęć z dziećmi i seniorami; rozwijanie centrum kształcenia pszczelarstwa; rozwój infrastruktury ścieżek rowerowych o funkcji rekreacyjnej i komunikacyjnej; wymiana kotłów oraz rozwój OZE w budynkach prywatnych.
Diagnoza problemów i potencjałów obszaru	Dwa warsztaty diagnostyczne w Wietrzychowicach (przed południem i po południu)	16.09.22 g. 11.30-14.45 oraz g. 15.00-17.30	23	Mocno akcentowane kwestie to m.in.: wykorzystanie istniejącej infrastruktury (np. starych szkół) na potrzeby lokalnej społeczności, w tym organizacji pozarządowych; wzmocnienie organizacji pozarządowych (szkolenia, wsparcie merytoryczne, wsparcie finansowe); dalszy rozwój zajęć aktywizacyjnych dla dzieci (zajęcia językowe, ruchowe, artystyczne, kreatywne, kulturalne); realizacja przedsięwzięć o charakterze międzypokoleniowym łączącym seniorów i młodzież; rozwój infrastruktury i działalności kulturalnej w poszczególnych miejscowościach (miejsca spotkań, mobilne podłogi/sceny, nagłośnienie itp.); wsparcie rozwoju OZE.
Diagnoza problemów i potencjałów obszaru	Dwa warsztaty diagnostyczne w Gminie Tarnów (przed południem i po południu)	21.09.22 g. 11.30-14.45 oraz g. 15.00-17.30	31	Mocno akcentowane kwestie to m.in.: potrzeba doposażenia szkół, co umożliwi prowadzenie nowoczesnych zajęć, w tym zajęć pozalekcyjnych; realizacja działań na rzecz seniorów i z zaangażowaniem seniorów; dalsze działania budujące tożsamość lokalną i patriotyzm (imprezy okolicznościowe angażujące mieszkańców); wspieranie działania organizacji pozarządowych w tym KGW; rozwijanie produktów lokalnych i tradycji kulinarnych; budowa ścieżek tematycznych, w tym ścieżki przyrodniczej, rowerowe; wykorzystanie

				ścieżek rowerowych dla poprawy komunikacji wewnętrznej; rozwijanie małej infrastruktury podnoszącej jakość życia i dającej możliwość działań społecznych i aktywizacyjnych; wsparcie renowacji zabytków.
Diagnoza problemów i potencjałów obszaru	Dwa warsztaty diagnostyczne w Żabnie (przed południem i po południu)	22.09.22 g. 11.30-14.45 oraz g. 15.00-17.30	18	Mocno akcentowane kwestie to m.in.: dalszy rozwój infrastruktury (remonty, modernizacje, zakup wyposażenia) i działalności kulturalnej w poszczególnych miejscowościach nie tylko w Żabnie (tworzenie miejsc spotkań); realizacja przedsięwzięć z zakresu zarządzania energią, samowystarczalności energetycznej wsi, bilansowania energii (inteligentne wioski); wspieranie i szkolenie lokalnych liderów w zakresie pozyskiwania pieniędzy i ich rozliczania; wsparcie zakładania działalności gospodarczej zwłaszcza świadczącej usługi lokalnie, w tym społeczne; dalszy rozwój sieci ścieżek rowerowych (rekreacyjnych i komunikacyjnych) oraz atrakcji i usług z nimi związanych, np. mała gastronomia, weekendowe foodtrunki.
Diagnoza problemów i potencjałów obszaru	Dwa warsztaty diagnostyczne w Wierzchosławicach (przed południem i po południu)	23.09.22 g. 11.30-14.45 oraz g. 15.00-17.30	18	Mocno akcentowane kwestie to m.in.: dalsza rozbudowa ścieżek rowerowych łączących ścieżkę VeloDunajec z atrakcjami na terenie gminy; rozbudowa infrastruktury rowerowej (np. wiaty rowerowe z panelami fotowoltaicznymi); uzupełnienie infrastruktury lokalnej (mała architektura, toalety); rozwój miejsc spędzania czasu z dziećmi dla mieszkańców i przyjezdnych z Tarnowa; wsparcie producentów żywności ułatwiających sprzedaż bezpośrednią; wsparcie szkół jako promotora działań proekologicznych (kosze do segregacji odpadów, zagospodarowanie deszczówki, kompostowniki); promowanie zmiany nawyków żywieniowych dzieci; wspieranie lokalnych publikacji (historycznych, edukacyjnych,

				promocyjnych itp.); wsparcie zakładania i rozwoju lokalnych firm.
Badanie dotyczące potencjału projektowego mieszkańców, organizacji, instytucji i przedsiębiorców w na obszarze LSR	Ankieta online (CAWI). Możliwość wypełnienia ankiety w Biurze LGD ZPT	26.08.22 - 30.04.23	56	Badanie pozwoliło zorientować się w rzeczywistych potrzebach, oczekiwaniach i preferencjach potencjalnych beneficjentów. Pomysły na projekty koncentrowały się w obszarze: rozwój oferty turystyczno-rekreacyjnej, wsparcie małych projektów z zakresu dziedzictwa kulturowego, zwiększenia aktywności gospodarczej, poprawy dostępu do infrastruktury publicznej i społecznej, przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym oraz aktywizacji mieszkańców. Wyniki ankiety zostały uwzględnione w kształcie przedsięwzięć. Raport z badania dostępny na stronie LGD.
Diagnoza problemów i potencjałów obszaru	Działanie punktu konsultacyjnego w biurach LGD	09.2022 – 04.2023	56	Przez cały okres prac diagnostycznych w siedzibie LGD działał punkt konsultacyjny. Można było z niego korzystać osobiście lub telefonicznie. Punkt był przede wszystkim miejscem informacji o procesie, ale także dawał możliwość wyrażenia swojej opinii osobom, które z różnych powodów nie mogły wziąć udziału warsztatach. Przeważały konsultacje i informacje telefoniczne (2/3 wszystkich konsultacji), ale sprawdzono się także udostępnienie takiego punktu w przestrzeni biura. Wiele uwaga i postulatów zgłoszonych w tej formule zostało wykorzystanych na dalszych etapach prac, w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> - większe uwzględnienie projektów partnerskich; - niekomunikowanie się wyłącznie przez media elektroniczne; - niepomijanie małych projektów dot. dziedzictwa kulturowego, które są ważne dla lokalnych wspólnot; - uwzględnienie projektów dedykowanych przedsiębiorcom na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań, szczeg. w zakresie ekologii i OZE;

				- uwzględnienie projektów zgłaszanych przez parafie.
Diagnoza problemów i potencjałów obszaru	Warsztaty podsumowujące (warsztaty z burmistrzami i wójtami gmin tworzących LGD)	22.02.23	18	Podsumowanie części diagnostycznej, wskazanie kluczowych deficytów i potencjałów obszaru, omówienie i zatwierdzenie grup docelowych oraz wskazanie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. Przyjęcie głównych założeń strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz wskazanie kluczowych elementów, które powinny zostać odzwierciedlone w kryteriach oceny w opracowywanej LSR.
Problemy - potencjały/zasoby – wyzwania - cele – próba konkluzji	Warsztat	22.02.23	18	Przejęcie od zdiagnozowanych problemów oraz potencjałów i zasobów do wyzwań z nich wynikających oraz w konsekwencji do próby zarysowania celów opracowywanej LSR. Warsztat z przedstawicielami gmin i NGO z obszaru LGD. Sformułowano też dwa kluczowe wyzwania stawiane przed opracowywaną LSR: - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół subregionalnego Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia, tak by obszar charakteryzował się czystym, zadbanym środowiskiem, innowacyjną gospodarką oraz był atrakcyjnym miejscem do spędzania czasu i życia, zarówno dla mieszkańców, jak i osób odwiedzających ten obszar; - otwarcie się na potrzeby wszystkich mieszkańców i taki rozwój usług publicznych i komercyjnych, by móc zaspakajać potrzeby wszystkich grup społecznych, a szczególnie osób w trudniejszym położeniu.
Cele LSR	Warsztaty strategiczne w ramach posiedzenia Rady z	9.03.23	35	Wyniki dotychczasowych prac, analiz i spotkań pozwoliły na określenie celów zgodnie z oczekiwaniami społecznymi skupionych na takich aspektach jak: jakość usług publicznych, jakość życia,

	udziałem zespołu roboczego. Wyniki badań.			wzrost aktywności mieszkańców, oferta wsparcia dostosowana do potrzeb mieszkańców, turystyka weekendowa, jako element rozwoju obszaru i tworzenia nowych miejsc pracy.
Wypracowanie przedsięwzięć	Warsztat strategiczny. Work Cafe. Punkt konsultacyjny.	09.03.23	16	Koncentracja na 2 obszarach – najważniejszych z punktu widzenia mieszkańców – pozwoliła na wypracowanie przez interesariuszy przedsięwzięć, które umożliwią realizację ambitnych celów lokalnej wspólnoty. Mieszkańcy bardzo mocno podkreślali konieczność uwzględnienia przedsięwzięć kierowanych do przedsiębiorców z branży motoryzacyjnej, drzewnej, budowlanej, związanej z turystyką weekendową, a także społecznej, ekologicznej. Oczekiwania te zostały uwzględnione w ostatecznym kształcie przedsięwzięć.
Badanie dotyczące projektów JST	Ankieta online kierowana do JST.	19.04.23 oraz 8.05.23	12	Badanie pozwoliło zorientować się w potrzebach JST i wskazywało jakie projekty w ramach LSR zamierzają realizować gminy. Najwięcej wskazań dotyczyło rozwoju infrastruktury i oferty kultury, a także turystyki, samorządowcy wskazywali także bardzo mocno potrzebę dalszej rozbudowy infrastruktury publicznej (szczególnie miejsc spotkań i aktywności fizycznej), a także wsparcie rozwoju usług edukacyjno-wychowawczych i stałe podnoszenie jakości oferowanych przez publiczne i niepubliczne placówki usług. Wyniki zostały uwzględnione w planowaniu budżetu poszczególnych przedsięwzięć i wskaźników.
Identyfikacja projektów	Badania dot. potencjału projektowego. Badanie dot. projektów JST. Punkt konsultacyjny. Wywiady indywidualne z	04.2023	12	Identyfikacja projektów – zgodnych z oczekiwaniami mieszkańców – pozwoliła optymalnie zaplanować budżet LSR w podziale na lata, podzielić środki na poszczególne cele i określić wskaźniki.

	członkami stowarzyszenia.			
Formułowanie wskaźników i sposobu wyboru i oceny operacji	Spotkania zespołu roboczego. Analiza wyników badań i warsztatów.	4.05.23	7	Wykorzystano wyniki badań ankietowych oraz postulaty zgłaszane przez przedstawicieli społeczności lokalnej podczas warsztatów strategicznych i innych form partycypacyjnych do przygotowania wskaźników oraz założeń sposobu wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru, szczególnie w zakresie inkluzywności.
Konsultowanie projektu LSR	Punkt konsultacyjny. Strona internetowa. Media społecznościowe. Walne Zgromadzenie Członków.	29.05.23 – 2.06.23		Szerokie udostępnienie mieszkańcom projektu LSR zarówno poprzez stronę internetową, media społecznościowe, a także w wersji papierowej (aby zadbać o osoby wykluczone cyfrowo) w punkcie konsultacyjnym zaowocowało dotarciem do dużej liczby mieszkańców i zgłoszeniem uwag (podział budżetu na lata, zakres przedsięwzięć), które zostały uwzględnione w ostatecznej wersji LSR.

Źródło: Opracowanie własne

Dużym wyzwaniem w angażowaniu mieszkańców było **docieranie do osób starszych** oraz **osób młodych**. W pierwszym przypadku zrezygnowano z próby docierania do tych osób za pośrednictwem jedynie narzędzi internetowych (co nie znaczy że zaniechano tej formy zupełnie), ale skupiono się na docieraniu bezpośrednim do zainteresowanych osób: ogłaszania na tablicach w sołectwach zapraszające na spotkania, zaangażowanie księży w parafiach, którzy w czasie ogłoszeń parafialnych informowali o możliwości udziału w spotkaniach i wyrażeniu opinii, działalność Punktu Konsultacyjnego w siedzibie LGD, do którego można było przyjść lub zadzwonić i uzyskać komplet informacji oraz wypełnić ankiety w formie „papierowej”, które następnie były przepisywane przez pracownika biura do systemu informatycznego. W przypadku najmłodszych mieszkanki i mieszkańców obszaru – odwrotnie – większy akcent położono na informowanie przez media społecznościowe i wykorzystanie narzędzi informatycznych, tj. posłużono się medium, którego używają młodzi ludzie w codziennej komunikacji. Nie oznacza to jednocześnie, że zaniechano innych sprawdzonych kanałów komunikacji: przez szkoły, NGO zajmujące się osobami młodymi, jednostki gminne – szczególnie domy kultury – które kierują swoją ofertę do najmłodszych mieszkanki i mieszkańców obszaru. Badania ankietowe, media społecznościowe, spotkania on-line pozwoliły młodym ludziom zabrać głos w debacie na temat LSR, wyrazić swoje obawy i wskazać swoje priorytety.

3.2. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania LSR

Szerokie upowszechnienie informacji o LSR i standardy działań partycypacyjnych będą również miały zastosowanie na etapie wdrażania LSR. Włączenie lokalnych społeczności oraz wzmacnianie partnerskiej współpracy pomiędzy podmiotami obszaru LGD w działania wdrożeniowe to warunek konieczny do osiągnięcia głównego celów LSR. Mieszkańcy muszą mieć poczucie, że **zmiany w ich otoczeniu kształtowane są z myślą o nich i przy ich udziale**.

Na etapie wdrażania LSR założono szereg działań angażujących interesariuszy:

- działania informacyjne, promocyjne i animujące;
- działania edukacyjne na rzecz wdrażania innowacji;
- możliwość zgłaszania pomysłów na projekty (w tym projekty partnerskie) m.in. poprzez: punkt konsultacyjny, dalszy nabór kart pomysłów na projekty poprzez formularz na stronie LGD, warsztaty i spotkania dotyczące wdrażania LSR;
- poszukiwanie i kojarzenie potencjalnych partnerów;
- udział w procesie decyzyjnym poprzez organy przedstawicielskie i konsultacje;
- udział we wdrażaniu projektów – projekty partnerskie integrujące sektory i obszary;
- udział interesariuszy w ewaluacji podejmowanych działań – przeglądy.

Wśród metod skierowanych do społeczności lokalnej można wykorzystać następujące instrumenty:

- punkt konsultacyjny, który w jednym miejscu i w krótkim czasie umożliwi uzyskanie pełnej informacji o realizowanych projektach, konkursach, możliwościach pozyskania partnera;
- wykorzystanie strony internetowej i mediów społecznościowych LGD oraz gmin do public relations LSR;
- informowanie i angażowanie mieszkańców przy okazji festynów, święta ulicy/sołectwa, imprez integracyjnych;
- warsztaty aktywizujące pozwalające na większe angażowanie mieszkańców, a także będące przestrzenią do inicjowania nowych aktywności;
- warsztaty sektorowe;
- warsztaty z mieszkańcami (m.in. world cafe, kawiarenka obywatelska);
- konkursy (także w mediach społecznościowych);
- uroczystości związane z zakończeniem realizacji projektów;
- działania animacyjne.

Aby utrzymać zainteresowanie szerokiego grona mieszkańców, a także zaangażować grupy mało aktywne, które – z różnych przyczyn (brak wiedzy o LSR, brak doświadczeń takich działań, brak zaufania i niechęć do podejmowania działań wspólnych) – nie chcą się angażować - wykorzystane zostaną założenia metody animacji. Umożliwia ona w praktyce:

- pobudzanie aktywności mieszkańców oraz instytucji i organizacji działających w społeczności lokalnej;
- budowanie trwałych wzajemnych relacji między nimi;
- zakorzenianie w społecznościach lokalnych pojęcia wspólnoty;
- integrowanie społeczności lokalnej, koncentrowanie jej na wspólnych działaniach;
- edukację obywatelską, zakorzenianie w mieszkańcach zasad solidarności, wzajemności;
- otwartości, pomocniczości, a także poczucia współodpowiedzialności za lokalną społeczność;
- racjonalne wykorzystanie lokalnych zasobów do realizacji wspólnych działań.

Ponadto zostaną zastosowane specyficzne i dedykowane dla danej grupy kanały i narzędzia komunikacji, tak aby zmobilizować biernych interesariuszy przede wszystkim: ulotki i ogłoszenia w ośrodkach pomocy społecznej, w szkołach podstawowych i średnich na terenie gminy, ośrodkach zdrowia, w miejscach gromadzenia się młodych ludzi (klubach młodzieży, kawiarniach, bibliotekach, ośrodkach kultury), ogłoszenia parafialne, Informacje przekazywane przez formalne i nieformalne organizacje młodzieży (np. rady młodzieży, samorządy uczniowskie), informacje przekazywane przez KGW i inne pozarządowe organizacje zraszające kobiety, informacje przekazywane za pośrednictwem pracownika opieki społecznej, informacje przekazywane za pośrednictwem sołtysów i osób zaufania publicznego w środowisku lokalnym.

Zaplanowano także działania, których celem jest wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR oraz w rozwinięciu współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD tj. możliwość zgłaszania pomysłów na

projekty (w tym projekty partnerskie), dalszy nabór kart pomysłów na projekty poprzez formularz na stronie LGD, warsztaty i spotkania dotyczące wdrażania LSR”, poszukiwanie i kojarzenie potencjalnych partnerów oraz wykorzystania metody animacji we wdrażaniu LSR.

3.2.1. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów

Ocena LSR powinna obejmować analizę efektów społecznych, gospodarczych, środowiskowych obszaru objętego LSR opartą na wskaźnikach oraz pozyskane opinie mieszkańców. Partycypacja społeczna na etapie oceny uwzględnia **aktywny udział mieszkańców poprzez uczestnictwo w pracach Rady oraz w szerokich konsultacjach społecznych.**

Formy i narzędzia aktywnego włączania mieszkańców w ocenę efektów LSR, które mogą być wykorzystywane to:

- badania sondażowe na temat oceny efektów wdrożonych działań;
- ankiety z wykorzystaniem mediów społecznościowych: sondy na stronie www, wydarzenia na facebooku;
- badania fokusowe dotyczące jakości życia;
- debata z władzami publicznymi na temat LSR – stanu realizacji, osiągniętych efektów, potrzeby korekt w przyjętej linii celów i przedsięwzięć;
- analiza postrzegania przez mieszkańców zmian na obszarze LGD;
- debaty publiczne.

Opisywane narzędzia będą dostosowane do lokalnych warunków oraz możliwości działania. Dla partycypacji społecznej ważne są umiejętności osób animujących proces oraz ich otwartość na współpracę z mieszkańcami i ich organizacjami. Bez owej otwartości i pełnej gotowości do współpracy instrumenty partycypacji nie będą spełniały swej roli. Stąd tak ważne jest **wyszukiwanie i kreowanie liderów lokalnych**, którzy będą ambasadorami prowadzonych działań na obszarze LGD.

4. Analiza potrzeb i potencjału LSR

4.1. Analizę potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem

Diagnoza stanowi otwarcie procesu kształtowania dokumentu LSR, identyfikuje powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowo-przestrzenne gmin, ocenia potencjał całego LGD bardziej niż każdej z gmin z osobna oraz koncentruje się na identyfikacji potencjałów i potrzeb o znaczeniu ponadlokalnym. Prace diagnostyczne, analityczne i badawcze trwały od stycznia do października 2022 roku i objęły szeroki obszar zagadnień i zasób źródeł: danych, informacji i dokumentów, z wykorzystaniem specjalnie dedykowanych temu procesowi narzędzi badawczych i analitycznych. Diagnoza opracowana została w oparciu o bogaty zasób źródeł zastanych (tzw. wtórnych) i wywołanych (tzw. pierwotnych) z wykorzystaniem dedykowanych narzędzi badawczych i analitycznych. Pełen zbiór obejmował następujące elementy:

- ogólnodostępne lub/i dostarczone przez gminy zastane/istniejące dane, informacje i dokumenty o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym (strategie, opracowania diagnostyczne, badania, raporty). Podstawowymi kryteriami ich wykorzystania były: merytoryczny związek z problematyką diagnozy, aktualność oraz wiarygodność i rzetelność źródła danych i wniosków;
- Monitor rozwoju lokalnego II (moduły: ocena potencjału gmin, analizy, przedsiębiorczość) - baza umożliwia analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych w oparciu o dane: GUS, POLTAX, ZUS, KRUS, dane i prognozy demograficzne, MPSiR;
- Monitor rozwoju lokalnego II (moduły: ocena potencjału rozwoju partnerstw) - baza umożliwia analizę potencjału rozwoju samodzielnie zdefiniowanych partnerstw, która umożliwia przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych w oparciu o dane: GUS, POLTAX, ZUS, KRUS, dane i prognozy demograficzne, MPSiR w zintegrowanym układzie wszystkich gmin wchodzących w skład partnerstwa;
- Bank Danych Lokalnych – ogólnodostępne narzędzie publikowania danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego;
- Zestaw badań społecznych, które posłużyły do analizy powiązań funkcjonalnych gmin, jak również wskazania silnych stron i problemów LGD;
- Diagnoza mocnych stron, potrzeb i deficytów obszaru LSR przeprowadzono z udziałem mieszkańców w formie warsztatów;
- Wnioski z warsztatów z mieszkańcami, spotkań, wywiadów indywidualnych.

W wersji tabelarycznej zebrano najważniejsze wskaźniki/zjawiska/opinie obrazujące sytuację społeczno-gospodarczą na obszarze LGD. Kwestie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami są zagadnieniem horyzontalnym i w każdym obszarze analizy odnoszono się do kwestii dostępności w tym także dostępu do usług.

Tabela 3. Wskaźniki obrazujące sytuację społeczno-gospodarczą na obszarze objętym LSR (stan na 31.12.2020) zgodnie z metodyką wskaźników wskazaną w dokumentacji konkursowej

Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika zgodnie z wzorem wskazanym w kryteriach wyboru. Szczegółowe dane potwierdzające wartości prezentowanych wskaźników znajdują się w załączniku nr 1 na końcu dokumentu
Zagrożenie trwałą marginalizacją na obszarze LSR	1 (Wietrzychowice)
Bezrobotni na obszarze LSR	3,23
Dochód podatkowy na obszarze LGD	2,86
Środowiskowa pomoc społeczna na obszarze LSR	3,81
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR	2,48
Migracje na obszarze LSR	3,59
Przedsiębiorczość na obszarze LSR	3,20
Formy ochrony przyrody	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizę kluczowych zjawisk istotnych z punktu widzenia obszaru LSR zawarto w tabeli poniżej wskazując te czynniki, które stanowią potencjał i mogą przyspieszyć rozwój obszaru LSR oraz potrzeby i czynniki hamujące rozwój. Szczegółową analizę poprzedzoną dodatkową analizą kluczowych zjawisk demograficznych na obszarze LGD wychodząc z założenia, iż to właśnie te dane pokazują w największym stopniu atrakcyjność osiedleńczą obszaru oraz kondycję społeczną mieszkańców. Kolorem czarnym wskazano obiektywne dane statystyczne, kolorem zielonym, w transparentny sposób, wyróżniono wybrane, subiektywne opinie i wnioski mieszkańców pojawiające się na warsztatach i w trakcie prowadzonych badań społecznych (zob. Tabela 5. Zastosowane narzędzia partycypacyjne i efekty włączenia interesariuszy w tworzenie LSR). Jednocześnie problemy i potencjały istotne z wyłączenie punktu widzenia celów LSR przywołano w tabelach 13 i 15.

Tabela 4. Najważniejsze potencjały i problemy związane z demografią na obszarze LSR

Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba ludności od dekady bardzo powoli, ale systematycznie, wzrasta (2011: 86 484 osoby, 2020: 88 775 osób), pomimo spadku odnotowywanego w innych częściach kraju. ▪ Dodatnie saldo migracji (2020: 225). ▪ Saldo migracji na 1 000 ludności wyniosło w 2020: 2,4, znacznie powyżej od średniej w Małopolsce (1,2), jest to głównie efekt suburbanizacji Tarnowa. ▪ Współczynnik dzietności kobiet jest stabilny (2016: 1,28, 2020: 1,30), choć jest niższy niż średnia dla kraju (1,38) i Małopolski (1,45), a jego wartość jest niższa niż poziom urodzeń gwarantujący prostą zastępowalność pokoleń. ▪ Suburbanizacja miasta Tarnowa, mieszkańcy osiedlają się przede wszystkim w gminie Tarnów (saldo migracji w 2020 – 121 osób). ▪ Stabilna lub rosnąca liczba mieszkańców - osiedlanie się na terenach podmiejskich młodych ludzi, wzrost wpływów z PIT, wzrost liczby dzieci w szkołach. ▪ Silne więzi rodzinne przekładające się na pozostawanie na obszarze LGD. ▪ Przywiązanie do tradycyjnego modelu rodziny.
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskaźnik potencjału demograficznego tj. udział ludności w wieku 25-34 lat (%) spada (2011: 15,8%, 2020: 13,9%). ▪ Niekorzystne trendy w strukturze głównych grup wiekowych ludności, spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (2011: 21,4%, 2020: 19,6%). ▪ Saldo migracji kobiet w grupie wiekowej 0-34 lat w 2020 przyjęło wartość ujemną - 2020: (-)4.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starzenie się społeczeństwa. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym z 15,0% w 2011 roku do 18,6% w 2020 roku. ▪ Ujemny przyrost naturalny w 2020 roku: (-)3,24 i bardzo duże zróżnicowanie na obszarze Wietrzychowice: (-)10,19, Skrzyszów: 0,36. ▪ Wskaźnik obciążenia demograficznego tj. ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym dynamicznie rośnie (2011: 75, 2020: 102,7). ▪ Starzenie się społeczeństwa, wzrost kosztów opieki i aktywizacji osób starszych.
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, MRL, konsultacji ze społecznością lokalną

Tabela 5. Potencjały i problemy obrazujące sytuację społeczno-gospodarczą na obszarze objętym LSR

Zagospodarowanie przestrzenne	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Linia kolejowa zapewniająca połączenie z Tarnowem, Nowym Sączem i Krakowem. ▪ Dobre położenie - bliskość węzłów autostrady A4 oraz dróg krajowych i wojewódzkich. ▪ Bliskość Tarnowa i dobre połączenia komunikacyjne z Tarnowem, w tym komunikacją zbiorową. ▪ Podmiejski charakter części obszaru LGD. ▪ Ponad 42,5% obszaru LGD jest w granicach obszarów prawnie chronionych.
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaledwie 37% obszaru LGD objęta jest obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. ▪ W części gmin obszaru bardzo niski udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (Żabno: 0,5%, Lisia Góra: 3,6%, Wierzchosławice: 3,8%). ▪ Część dróg gminnych i powiatowych wymaga napraw lub przebudowy. ▪ Niewystarczający system komunikacji publicznej, szczególnie wewnątrz gmin. ▪ Duże rozproszenie zabudowy. ▪ Zabudowa podmiejska (deweloperska) na terenach wiejskich nie dostosowana do tego infrastrukturalnie (za wąskie drogi, bark parkingów i chodników, niewydolna kanalizacja sanitarna i burzowa).
Stan infrastruktury	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobra dostępność do gazu (77,0%), wyższa do średniej dla województwa (64,8%), najwyższa w Gminie Tarnów (87,2%), zaś najniższa w Wietrzychowicach (62,0%). ▪ Bardzo dobra dostępność do wodociągu komunalnego (90,2%), – wyższa do średniej dla Małopolski (81,9%). ▪ Rośnie odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (2011: 46,3%, 2020: 68,4%) i wskaźnik jest wyższy niż w województwie 64,6%. ▪ Położenie na trasie magistrali światłowodowej (pow. 10 kilobitów).
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cały czas utrzymujący się deficyty w infrastrukturze podstawowej w części gmin obszaru – Skrzyszów (wodociąg), Wietrzychowice (kanalizacja, gaz). ▪ Duże rozproszenie zabudowy generujące duże nakłady na utrzymanie infrastruktury drogowej, sieciowej itd. ▪ Zdegradowana infrastruktura melioracyjna i przeciwpowodziowa.
Gospodarka/przedsiębiorczość	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysoka zdolność lokalnej społeczności do podejmowania ryzyka gospodarczego i prowadzenia działalności gospodarczej wyrażona liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1 000 mieszkańców (2011: 58,25, 2020: 74,28). ▪ Spada liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1 000 mieszkańców (2011: 5,11, 2020: 2,67). ▪ Rośnie udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (2011: 3,12; 2020: 5,85).

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Na tle MSP z Małopolski najwyższa liczba przedsiębiorstw planuje automatyzację procesu produkcyjnego (21,7%). ▪ Aktywność przedsiębiorcza mieszkańców, duża liczba małych, rodzinnych przedsiębiorstw. ▪ Dominujące branże struktury przemysłowej: branża budowlana, przemysł drzewny (m.in. tartaki, wyroby z drewna), przetwórstwo rolno-spożywcze, hutnictwo szkła. ▪ Dostępne surowce naturalne - glina, żwir, drewno. ▪ Istniejące potencjalne tereny pod inwestycje i dobra ich dostępność komunikacyjna. ▪ Brak uciążliwego przemysłu i uciążliwej zwierzęcej produkcji rolniczej. ▪ Istniejące duże firmy – jako miejsca pracy, podatnicy (CIT), ale i partnerzy w rozwoju lokalnym (np. Leier, BrukBet – wsparcie sportu).
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podupadający Tarnów – mało miejsc pracy, brak pozytywnego oddziaływania miasta na ościennie gminy. ▪ Słabe możliwości (przede wszystkim finansowe) lokalnych firm do rozwoju i tworzenia miejsc pracy. ▪ Niewykorzystanie potencjału dominującej branży przemysłowej, jaką stanowi wytwarzanie wyrobów drewnianych – brak kooperacji wśród producentów. ▪ Niska znajomość wśród przedsiębiorców (MSP) modelu Przemysł 4.0. Zaledwie 0,9% ankietowanych przedsiębiorców z subregionu tarnowskiego znało pojęcie gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), 10,4% znało pojęcie BigData, 7,5% miało wiedzę na temat korzystania z oprogramowania w modelu usługowym (SaaS.). ▪ 65,1% ankietowanych MSP z subregionu tarnowskiego nie planuje wdrożenia elementów nawiązujących do Przemysłu 4.0 (m.in. roboty przemysłowe, big data, druk 3D, specjalistyczne systemy IT). ▪ Niska skłonność do poszerzania wiedzy w zakresie nowych technologii. Zaledwie 11,3% przedsiębiorców przeszkoliło swoją załogę w zakresie nowych technologii w przemyśle w przeciągu ostatnich 2 lat (2019-2020). ▪ Niska świadomość potrzeby i rzadka praktyka kształcenia wśród osób dorosłych. ▪ Niedostatecznie rozwinięta kultura przedsiębiorczości i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości. ▪ Duża potrzeba kształcenia kadr w MSP (67% przedsiębiorców w subregionie tarnowskim deklaruje, że to ważne). ▪ Brak zagospodarowanych (uzbrojonych) terenów należących do samorządu, umożliwiających lokowanie nowych, dużych firm. ▪ Niska ocena atrakcyjności rynku pracy przez mieszkańców (szczególnie zróżnicowanie i poziom wynagrodzeń). ▪ Niewystarczające wsparcie rozwoju działalności gospodarczej. ▪ Wymagający wsparcia sektor usług lokalnych – mechanicy, usługi remontowo- budowlane, stolarskie, usługi czasu wolnego (np. fryzjerzy, kosmetyczki).
Rynek pracy	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rośnie udział pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym (2015: 20,23%, 2020: 23,74%). ▪ Wzrastają wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca – 2016: 510,40 zł, 2020: 865,21 zł). ▪ Wzrasta liczba podatników z obywatelstwem innym niż PL (2015: 30 osób, 2020: 2 442 osób). ▪ Spada udział osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2016: 39,07, 2020: 23,62). ▪ Spada udział osób bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2015: 13,31, 2020: 6,32). ▪ Duża chęć podejmowania pracy przez kobiety, zwłaszcza po okresie macierzyństwa.

Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Obecna różnica liczby osób wchodzących i schodzących z lokalnego rynku pracy nie zapewnia zastępowalność pokoleń - różnica liczby mieszkańców w wieku 20-24 i 60-64 lat na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2015: 35,14, 2020: (-)7,94). ▪ Kurczy się dostępna siła robocza; różnica liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym w ostatnich pięciu latach (jako % ogólnej liczby mieszkańców) w 2020 przyjął wartość ujemną (2015: 1,88, 2020: (-)2,25). ▪ Zdecydowanie wyższy udział kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem i systematycznie wzrasta (2015: 59,29%, 2020: 60,13%). ▪ Mimo spadku bezrobocia relatywnie duża liczba młodych bezrobotnych. ▪ Kompetencje pracowników niedostosowane do potrzeb rynku pracy.
Działalność sektora społecznego	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rośnie liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (2016: 233, 2020: 258). ▪ Aktywna działalność stowarzyszeń, fundacji, klubów, parafii, kół gospodyń, OSP i innych organizacji. ▪ Duża aktywność grup nieformalnych. ▪ Rośnie kwota dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (2011: 15 692,96 zł, 2020: 28 665,88 zł). ▪ Duża liczba małych projektów realizowanych przez organizacje obywatelskie. ▪ Nawiązana współpraca terytorialna w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska, obejmująca miasto rdzeniowe i wszystkie gminy LGD. ▪ Rozbudowana infrastruktura społeczna – domy ludowe, świetlice wiejskie, remizy OSP, choć w części wymagająca doinwestowania. ▪ Współpraca terytorialna w zakresie rozwijania i promowania nowych, unikatowych atrakcji turystycznych. ▪ <i>Wsparcie dla organizacji pozarządowych z gmin: lokalowe, finansowe, organizacyjne, personalne – często inspiracja na początkowym okresie działania, zasilanie organizacji pozarządowych pożyczkami (prefinansowanie), partnerskie traktowanie organizacji pozarządowych przez samorząd.</i> ▪ <i>Dobra współpraca pomiędzy różnymi środowiskami: mieszkańcy, organizacje pozarządowe, urzędy samorządowe, szkoły, parafie.</i>
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Słaby ekonomicznie i instytucjonalnie sektor pozarządowy (niski poziom profesjonalizacji, niewystarczające kompetencje organizacyjno-prawne, zarządcze, komunikacyjne, marketingowe). ▪ Duże zróżnicowanie międzygminne w przekazywaniu środków dla NGO na 1 000 mieszkańców – Lisia Góra: 12 237,48 zł, Skrzyszów: 44 028,52 zł. ▪ Komunikacja i informacja (słaby przepływ informacji) oraz brak zainteresowania dobrem wspólnym, brak współpracy. ▪ Wciąż za mała kultura współpracy i dialogu. ▪ Nieprzyjazny system finansowania NGO (brak środków na wkład własny). ▪ Ciągłe niezaspokojone wszystkie podstawowe potrzeby organizacji pozarządowych i grup działających na obszarze LGD. ▪ Ograniczona liczba lokalnych liderów działających społecznie na rzecz mieszkańców. ▪ <i>Brak wsparcia dla lokalnych liderów/trenerów.</i> ▪ <i>Potrzeba wypracowania partnerskiej relacji gmina - organizacje pozarządowe - mieszkańcy.</i> ▪ <i>Niewystarczające wsparcie działania KGW i pozostałych organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych jako ważnych inicjatorów działań społecznych.</i>
Aspekty społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Spada odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (2016: 6,85%, 2020: 4,12%).

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobra dostępność do usług przedszkolnych - stosunek liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat wynosi 81,92. ▪ Na obszarze funkcjonuje 17 placówek wsparcia dziennego. ▪ Rosną wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca (2016: 34,71 zł, 2020: 77,60 zł). ▪ Rosną wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca (2016: 67,88 zł, 2020: 93,29 zł). ▪ Od 2015 roku na względnie stabilnym poziomie utrzymuje się liczba uczestników zajęć w ośrodkach kultury na 10 000 mieszkańców (121 os.). ▪ Rośnie liczba miejsc w placówkach wsparcia dzieci w kryzysie na 10 tys. mieszkańców (2012: 37,07; 2020: 42,68), choć nadal nie zaspokaja to w pełni potrzeb. ▪ Imprezy lokalne przyczyniające się do integracji mieszkańców. ▪ Silne tradycje patriotyczne kultywowane przez samorząd, szkoły, mieszkańców. ▪ Prężnie działające biblioteki, domy kultury - bogata oferta zajęć, atrakcji, spotkań autorskich, konkursów, klubów książki itp. ▪ Mobilizacja mieszkańców do korzystania z budżetu obywatelskiego Województwa Małopolskiego. ▪ Gama zajęć pozalekcyjnych oferowanych lub finansowanych przez samorząd, najczęściej przy zaangażowaniu organizacji pozarządowych, w szczególności zajęć sportowych. ▪ Kultywowanie tradycji, budowanie tożsamości lokalnej - mnogość lokalnych wydawnictw w zakresie historii, lokalnych atrakcji oraz twórczości lokalnej, zespoły ludowe, parafialne, dziecięce. ▪ 80% budynków kultury przystosowanych jest do potrzeb osób z niepełnosprawnością.
<p>Problemy i potrzeby</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przeciętna dostępność do usług edukacyjnych na poziomie podstawowym. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych wynosi 85,58%. Część dzieci z obszaru – szczególnie z gminy wiejskiej Tarnów i gminy Wierzchosławice uczęszcza do szkół w mieście Tarnowie. ▪ 49% beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej jest poniżej kryterium dochodowego tj. 1 787 osób. ▪ Choć spada odsetek dzieci do lat 17, na które rodzice/opiekunowie otrzymują zasiłek rodzinny (2016: 34,66%, 2020: 25,56%), to nadal więcej niż 1/4 dzieci z obszaru wymaga wsparcia na częściowe pokrycie wydatków związanych z ich utrzymaniem. ▪ Najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej na terenie gmin obszaru LGD są: ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność. ▪ Rosnące obawy mieszkańców związane z bezpieczeństwem materialnym, w związku z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19 i wojną w Ukrainie. ▪ Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko „dziedziczenia ubóstwa”. ▪ Samotność osób starszych. ▪ Brak wsparcia dla osób opiekujących się osobami zależnymi (opieka wytchnieniowa, edukacja, wsparcie psychologiczne). ▪ Duża liczba osób z niepełnosprawnością potrzebująca wsparcia i aktywizacji. ▪ Wciąż duża liczba obiektów publicznych nie jest w pełni dostępna dla osób ze szczególnymi potrzebami. ▪ Nieumiejętność radzenia sobie z zagrożeniami cywilizacyjnymi, w efekcie pogłębiający się rozpad więzi społecznych. ▪ Dysproporcja w dostępie do infrastruktury i oferty społecznej pomiędzy miejscowościami gminnymi, a pozostałymi sołectwami na obszarze LGD. ▪ Rośnie zapotrzebowanie na wsparcie w ramach placówek wsparcia dziennego (w 2020 było 330 korzystających i nie zaspokaja to wszystkich potrzeb).

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mała liczba wolontariuszy (4 wolontariuszy w placówkach wsparcia dziennego). ▪ Niski kapitał społeczny (brak zaufania, mało liderów lokalnych, upadek autorytetów). ▪ Za małe możliwości finansowe aktywizacji seniorów (szczególnie tych biernych), istniejące Kluby Seniora nie są w stanie zapewnić oferty dla wszystkich zainteresowanych. ▪ Braki w wyposażeniu obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym domów ludowych, GOKów i bibliotek, zły stan techniczny wielu budynków. ▪ Braki w infrastrukturze sportowej i rekreacyjnej, brak miejsc do spotkań mieszkańców – wiaty grillowe, miejsca na ognisko, mała infrastruktura, ławki, oświetlenie, monitoring. ▪ Postawa roszczeniowa części nowych mieszkańców i ich błędne wyobrażenie o warunkach życia na wsi.
Dziedzictwo kulturowe/zabytki;	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cmentarze z I Wojny Światowej – dziedzictwo historyczne, patriotyczne. ▪ Lokalne zabytki (w rejestrze konserwatorskim oraz w ewidencji gmin) – kapliczki, kościoły, budynki. ▪ Szlak św. Jakuba - szlak kulturowy o skali ogólnoeuropejskiej przebiegający przez obszar LGD. ▪ Imprezy i spotkania oparte o dziedzictwo lokalne.
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Słaba promocja oferty kulturalnej. ▪ Brak zintegrowanej oferty turystycznej opartej o dziedzictwo kulturowe. ▪ Zanikająca tożsamość kulturowa i lokalna przede wszystkim u ludzi młodych. ▪ Brak koordynacji pomiędzy instytucjami kultury. ▪ Malejąca skłonność mieszkańców do angażowania się w działania kulturalne.
Obszary atrakcyjne turystycznie	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostęp do regionalnych ścieżek rowerowych – Wiślana Trasa Rowerowa oraz VeloDunajec. ▪ Tereny zielone - walory krajobrazowe i przyrodnicze np. Dunajec, ujście Dunajca do Wisły, wyrobiska poźwirowe, zbiornik retencyjny, lasy – atrakcyjne dla mieszkańców oraz turystów weekendowych (np. z Tarnowa i okolic). ▪ Zbiornik retencyjny w Skrzyszowie. ▪ Istniejące szlaki spacerowe, nordic walking, ścieżki przyrodnicze, historyczne, konne. ▪ Istniejące drogi leśne i gruntowe (a także nieczynne torowisko kolejowe), które mogą być wykorzystane do wytyczenia szlaków rowerowych, konnych, nordic walking i innych. ▪ Dobre warunki do rozwoju sektorów gospodarki związanych z turystyką przede wszystkim weekendową i rekreacyjną. ▪ Bogate zasoby kulturowe i historyczne, które dają szansę na rozwój turystyki. ▪ Rosnąca rola przemysłu czasu wolnego związanego m.in. z dziedzictwem przyrodniczym. ▪ Promowanie Małopolski jako regionu z dominującym przemysłem czasu wolnego oraz bogatą ofertą turystyczno-rekreacyjną opartą o dziedzictwo przyrodnicze. ▪ Popularność aktywnego spędzania czasu, tym spędzania czasu z dziećmi – poszukiwanie atrakcji na terenach podmiejskich. ▪ Duży ruch rowerowy (zwłaszcza w weekendy) na regionalnych ścieżkach rowerowych.
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oferta turystyczna i zaplecze turystyczne niezachęcające do dłuższych pobytów. ▪ Niewielka liczba miejsc noclegowych w stosunku do potencjału obszaru. ▪ Brak rozpoznawalnego produktu turystycznego w skali całego obszaru. ▪ Mała liczba ciekawych wydarzeń i imprez przyciągających widzów i uczestników. ▪ Niezagospodarowanie i zły stan techniczny wielu obiektów, zabytków i atrakcji turystycznych. ▪ Zbyt uboga i mało zróżnicowana infrastruktura turystyczno-rekreacyjna (szlaki rowerowe konne, piesze, nordic-walking). ▪ Mało zróżnicowana infrastruktura turystyczna dostosowana do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. ▪ Słaba dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami. ▪ Zróżnicowanie pomiędzy gminami w dostępie do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

	<ul style="list-style-type: none"> Brak promocji oferty turystycznej i rekreacyjnej kierowanej przede wszystkim do mieszkańców Tarnowa.
Obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, domowników oraz mieszkańców obszarów wiejskich z obszarów po PGR	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia użytków rolnych wynosi 21 279,64 ha. Liczba pracujących w gospodarstwach rolnych wynosi 3 426, w tym 38% kobiet. 3 784 gospodarstw rolnych na obszarze LGD. 1 958 gospodarstw rolnych prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 52% wszystkich gospodarstw). Tradycje sadownicze, ogrodnicze, pszczelarskie. Rozpoznawalne produkty rolne – owoce i miód. Rosnące dochody budżetu gmin z tytułu podatku rolnego w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> Malejąca liczba rolników (2017: 3 871; 2020: 3 446). Spada również liczba domowników rolników pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych (2017: 852, 2020: 734). Mała powierzchnia gospodarstw. Utrzymujący się model rolnictwa ekstensywnego i nie nastawionego na dochodowość. Bardzo duża powierzchnia odłogowanego arealu. Bardzo niekorzystna struktura wieku ubezpieczonych w KRUS, pokazująca odchodzenie młodych od pracy na roli. Malejąca dynamika nowowytbudowanych i rozbudowanych powierzchni w gospodarstwach rolnych.
Rolnictwo i rynek rolny	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> Rolnictwo koncentruje się w północnej części obszary LGD, pozostały obszar ma charakter podmiejski ze względu na bliskość miasta Tarnowa. Istniejące na terenie LGD gospodarstwa rolne dostarczające żywność na lokalny rynek. Klimat sprzyjający uprawom – długi okres wegetacji (biegun ciepła). Tradycyjne wyroby spożywcze wpisane na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi m.in.: miód nawłociowy, siuśpaj, siuśbak, wolańska kura nadziewana (tzw. peerelka), strząska, koziołki, chleb z Siedliszowic. Rosną dochody budżetu gminy z tytułu podatku rolnego w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców (2017: 44 776,73 zł, 2020: 51 115,52 zł). Brak uciążliwego przemysłu i uciążliwej zwierzęcej produkcji rolniczej. Rosnąca świadomość ekologiczna rolników.
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, brak specjalizacji, niedoinwestowanie i słabe wyposażenie w infrastrukturę techniczną. Spada liczba przedsiębiorstw rolniczych (2017: 32, 2020: 21). Znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych – rolnicy do 6 ha powierzchni gospodarstw rolnych stanowili 88,57% w 2020 roku. Brak miejsc umożliwiających bezpośrednią sprzedaż produktów rolnych. Słabo rozwinięte rynki zbytu lokalnych produktów rolnych. Niewykorzystany potencjał lokalnego pszczelarstwa. Brak dostępu do infrastruktury technicznej przetwórstwa towarów rolnych. Mała świadomość i brak umiejętności z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne, pszczelarstwo itp. Ograniczone możliwości rozwoju rolnictwa wysokotowarowego ze względu na rozdrobnienie gospodarstw rolnych. Powszechne przekonanie o niskiej opłacalności produkcji rolnej. Zbyt mało rolnictwa ekologicznego.

	<ul style="list-style-type: none"> Zanikające tradycje rolnicze. Odchodzenie od rolnictwa, szczególnie młodych ludzi.
Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne podkreślające specyfikę danego obszaru	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> Lokalne rzemiosło, sztuka i działalność artystyczna. Tradycyjne wyroby spożywcze wpisane na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa rolnictwa i Rozwoju Wsi m.in.: miód nawłociowy, siuśpaj, siuśbak, wolańska kura nadziewana (tzw. peerelka), strząska, koziołki, chleb z Siedliszowic. Duże tradycje pszczelarskie. Potencjał rozwoju enoturystyki (biegun ciepła). Tradycje hodowli konnej i jeździectwa (m.in. Klikowa, Stare Żukowice).
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> Wciąż za mała rozpoznawalność produktów lokalnych. Nieznamość produktów lokalnych na obszarze LSR (mieszkańcy nie kupują lokalnych wyrobów, bo o nich nie wiedzą). Niewystarczająca edukacja regionalna. Słaba dostępność oferty gastronomicznej wykorzystującej produkty lokalne. Słaba organizacja i brak wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów. Brak środków na rozwijanie działalności lokalnych zespołów ludowych, kół gospodyń wiejskich i innych organizacji z obszaru LGD.
Obszar edukacji formalnej	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> Przeciętna dostępność do usług edukacyjnych na poziomie podstawowym. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych wynosi 85,58%. Część dzieci z obszaru – szczególnie z gminy wiejskiej Tarnów i gminy Wierzchosławice uczęszcza do szkół w mieście Tarnowie. Dobra infrastruktura edukacyjna: żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe – wyremontowane obiekty, większość po głębokiej termomodernizacji zaopatrzona w OZE. Funkcjonowanie niepublicznych placówek edukacyjnych (przedszkola i szkoły) jako przejaw współpracy sektora publicznego z pozarządowym, prywatnym i mieszkańcami (rodzice). Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego (65%) wyższy niż średnia dla Małopolski (62%).
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> Nieumiejętność radzenia sobie z zagrożeniami cywilizacyjnymi, w efekcie pogłębiający się rozpad więzi społecznych. Brak wsparcia psychologicznego w szkołach. Niska świadomość potrzeby i rzadka praktyka kształcenia wśród dorosłych. Mało zróżnicowane zajęcia dodatkowe dla dzieci. Niska dostępność do zajęć rozwijających, szczególnie dla dzieci uzdolnionych. Uzależnienie dzieci i młodzieży od technologii i mediów społecznościowych. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z języka angielskiego (54%) niższy niż średnia dla Małopolski (62%). Szkody jakie wyrządziła izolacja w trakcie pandemii (zwłaszcza seniorzy i dzieci/młodzież). Znikome zaangażowanie nauczycieli w działania społeczne.
Środowisko	
Potencjały	<ul style="list-style-type: none"> Istniejący klaster energetyczny ZPT. Wzrost zainteresowania mieszkańców i podmiotów lokalnych (np. jst, przedsiębiorcy) rozwiązaniami energooszczędnymi i proekologicznymi. Wzrastająca liczba instalacji OZE, termomodernizowanych obiektów, wymienionych kotłów. Mieszkańcy wysoko oceniają dostępność terenów zielonych w gminach obszaru.
Problemy i potrzeby	<ul style="list-style-type: none"> Zła jakość powietrza powodowana głównie niską emisją pochodzenia bytowego. Wciąż niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców.

- Infrastruktura publiczna w części nadal wymagająca termomodernizacji i zmiany sposobów ogrzewania, oświetlenia, zarządzania energią.
- Rosnące, ale nadal niewielkie wykorzystanie OZE i technologii energooszczędnych na terenie LGD zarówno na obiektach publicznych jak i prywatnych.
- Brak rozwiązań prawnych umożliwiających budowanie wspólnot energetycznych – wirtualne bilansowanie energii, realne wsparcie klastrów energetycznych.
- Zmiana sposobu rozliczania energii z fotowoltaiki z systemu opustowego na netbilingowy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, MRL, konsultacji ze społecznością lokalną

4.1.1. Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami oraz przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji

Mieszkańcy **slabo oceniają dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnością** i w tej kwestii występują duże różnicowania pomiędzy gminami. Opinie mieszkańców potwierdzają badania zrealizowane przez GUS na zlecenie MFiPR w 2021 roku. Wyniki badania dostępności podmiotów publicznych pokazują, że większość z nich nadal jest w dużej mierze niedostosowana do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, a w szczególności osób z niepełnosprawnościami. Wskaźnik dostępności ogółem dla całego kraju wyniósł 0,41, co oznacza, że średnia odpowiedzi „TAK” na pytania ze wszystkich obszarów potwierdzających zapewnianie dostępności wyniosła ok. 41%. Badanie dostępności podmiotów publicznych z województwa małopolskiego dowodzi, że na tle pozostałych regionów kraju, województwo to odnotowało nieco **niższy poziom dostępności architektonicznej, dostępności cyfrowej, dostępności informacyjno-komunikacyjnej i dostępu alternatywnego** od pozostałych regionów kraju. Ogólny **wskaźnik dostępności dla Małopolski wyniósł 0,40** i jest niższy od średniej krajowej (0,41).

Z opinii mieszkańców obszaru LGD największe problemy związane z dostępnością to:

- **bariery infrastrukturalne** – w części obiektów nie ma możliwości, swobodnego i samodzielnego korzystania z infrastruktury przez osoby mniej mobilne;
- **bariery informacyjne**, które związane są z brakiem informacji w ogóle lub z brakiem informacji w formie dostępnej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami;
- **bariery mentalne**, które przekładają się na brak podmiotowego traktowania, osób z niepełnosprawnościami i niechęć do poszukiwania alternatywnych sposobów porozumiewania się (m.in. prosty język, komunikacja na piśmie, język migowy);
- **bariery kompetencyjne** - brak wiedzy na temat różnych rodzajów niepełnosprawności i w konsekwencji brak umiejętności komunikacji z takimi osobami;
- **niedostępność niektórych zajęć/imprez dla osób ze szczególnymi potrzebami** (m.in. zajęcia sportowe niedostępne dla osób z niepełnosprawnością, brak miejsc dla rodziców z małymi dziećmi w trakcie różnych imprez).

Ze względu na skalę potrzeb **w przedsięwzięciach zagadnienia dostępności będą traktowane priorytetowo**. W zarządzaniu LSR nacisk zostanie położony na:

- propagowanie prostego języka;
- komunikację dostosowaną do potrzeb różnych odbiorców;
- promocję wiedzy na temat niepełnosprawności i dostępności.

Na obszarze LSR – **kobiety i osoby z niepełnosprawnością należą do osób w niekorzystnej sytuacji**, zatem konieczne jest prowadzenie **działań wyrównawczych polegających na preferencyjnym traktowaniu osób z tej grupy**, gdyż napotyka ona na szczególne bariery i ograniczenia utrudniające równy dostęp do zasobów i dóbr społecznych.

4.1.2. Analiza SWOT

Aby dokonać syntezy diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania LGD skorzystano z analizy SWOT. Macierz SWOT została sformułowana podczas warsztatów z mieszkańcami z uwzględnieniem wiedzy ekspertów zewnętrznych i lokalnych. Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia dla LGD przeanalizowano w dwóch obszarach:

- jakość życia,
- społeczność.

Tabela 6. Analiza SWOT w obszarze „Jakość życia”

Jakość życia	
Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobre położenie - bliskość węzłów autostrady A4 oraz dróg krajowych i wojewódzkich. ▪ Bliskość ośrodka subregionalnego – Tarnowa. ▪ Osiedlanie się mieszkańców Tarnowa na terenie LSR w wyniku suburbanizacji. ▪ Sprzyjający klimat (krajowy „biegun ciepła”). ▪ Atrakcyjne krajobrazowo obszary i ciekawe obiekty przyrodnicze stanowiące potencjał rekreacyjny. ▪ Infrastruktura rekreacyjna (m.in. szlaki rowerowe, piesze, konne, zbiornik wodny w Skrzyszowie) w tym dostęp do regionalnych ścieżek rowerowych – Wiślana Trasa Rowerowa, oraz VeloDunajec. ▪ Istniejąca infrastruktura sportowa (orliki, boiska, baseny). ▪ Bogate zasoby kulturowe i historyczne, które dają szanse na rozwój turystyki. ▪ Potencjał do rozwoju turystyki konnej. ▪ Dobra dostępność do infrastruktury komunalnej. ▪ Dobre warunki do rozwoju sektorów gospodarki związanych z turystyką, rekreacją i produkcją ekologicznych produktów żywnościowych. ▪ Wysoka zdolność lokalnej społeczności do podejmowania ryzyka gospodarczego. ▪ Rozwijające się branże charakterystyczne dla obszaru LGD (branża drzewna, budowlana, hutnictwo szkła). ▪ Zarejestrowane regionalne produkty tradycyjne. ▪ Istniejące duże, rozpoznawalne przedsiębiorstwa na obszarze LGD. ▪ Istniejący klaster energetyczny ZPT. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jakość środowiska, w tym szczególnie zły stan powietrza. ▪ Brak spójnej, całościowej i wewnętrznie uzgodnionej koncepcji promocji obszaru LGD. ▪ Niewystarczająca współpraca międzysektorowa (samorząd – przedsiębiorcy - organizacje pozarządowe). ▪ Dużym rozdrobnienie gospodarstw rolnych, brak specjalizacji, niedoinwestowanie i słabe wyposażenie w infrastrukturę techniczną. ▪ Brak infrastruktury technicznej przetwórstwa towarów rolnych. ▪ Słabo rozwinięte rynki zbytu lokalnych produktów rolnych. ▪ Mała świadomość i brak umiejętności z zakresu niszowej działalności rolniczej, takiej jak rolnictwo ekologiczne, pszczelarstwo itp. ▪ Niska innowacyjność firm. ▪ Niewystarczające wsparcie rozwoju działalności gospodarczej. ▪ Wymagający wsparcia sektor usług lokalnych – fryzjerzy, kosmetyczki, mechanicy itp. ▪ Kurczy się dostępna siła robocza. ▪ Niezagospodarowanie i zły stan techniczny wielu obiektów, zabytków i atrakcji turystycznych. ▪ Słaba organizacja i brak wsparcia lokalnego rzemiosła i artystów. ▪ Zła jakość powietrza powodowana głównie niską emisją pochodzenia bytowego. ▪ Wciąż niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców. ▪ Infrastruktura publiczna w części nadal wymagająca termomodernizacji i zmiany sposobów ogrzewania, oświetlenia, zarządzania energią.

Szanse (O)	Zagrożenia (T)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tarnów jako jedno z trzech miast o charakterze subregionalnym w Małopolsce (silne ośrodki usług publicznych związanych m.in. ze zdrowiem, edukacją na poziomie średnim i wyższym zawodowym, kulturą oraz sportem i rekreacją). ▪ Dobre skomunikowanie stolicy subregionu tj. miasta Tarnowa, zarówno drogowe (autostrada A4) i kolejowe (linie kolejowe zarówno na kierunku wschód – zachód Europy, jak i północ – południe). ▪ Współpraca terytorialna w ramach Aglomeracji Tarnowskiej (ZIT Tarnowa). ▪ Potencjał do rozwoju ekologicznych/tradycyjnych gospodarstw rolnych, wytwarzających żywność wysokiej jakości na niewielką skalę w oparciu o drobne rodzinne gospodarstwa rolne. ▪ Rosnąca rola przemysłów czasu wolnego. ▪ Silny akcent na terytorializację polityki rozwoju. ▪ Promowanie Małopolski jako regionu z dominującym przemysłem czasu wolnego oraz bogatą ofertą turystyczno-rekreacyjną opartą na dziedzictwie przyrodniczym, krajobrazowym i kulturowym. ▪ Popularność aktywnego spędzania czasu, tym spędzania czasu z dziećmi – poszukiwanie atrakcji na terenach podmiejskich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Depopulacja Tarnowa i związany z tym postępujący kryzys rozwojowy Tarnowa. ▪ Niepewna sytuacja społeczno-ekonomiczna w kraju, rosnąca inflacja, rosnące koszty pracy. ▪ Jedynie deklaratywna chęć do współpracy międzysamorządowej i budowania wspólnego produktu turystycznego na obszarze. ▪ Starzenie się społeczeństwa i malejący odsetek osób w wieku produkcyjnym w skali całego subregionu. ▪ Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej (ZUS). ▪ Skutki pandemii COVID-19 i wojny na Ukrainie dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. ▪ Zmiana sposobu rozliczania energii z fotowoltaiki z systemu opustowego na netbilingowy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, MRL, konsultacji ze społecznością lokalną

Tabela 7. Analiza SWOT w obszarze „Społeczność”

Społeczność	
Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dodatnie saldo migracji. ▪ Dobra dostępność do usług przedszkolnych. ▪ Zadowalająca jakość i dostępność szkół podstawowych. ▪ Aktywny sektor organizacji pozarządowych. ▪ Obniżająca się liczba osób korzystających ze wsparcia środowiskowej pomocy społecznej. ▪ Dobrze działające samorządowe instytucje kultury oraz duża liczba osób korzystająca z oferty Centrów, Domów i Ośrodków Kultury, co potwierdza dobrą jakość oferty. ▪ Systematycznie (w skali obszaru) rosnące wydatki JST na kulturę fizyczną, sport i rekreację. ▪ Rosnące wydatki JST na kulturę i dziedzictwo narodowe. ▪ Dużo publicznych obiektów kultury na obszarze przystosowanych jest do potrzeb osób z niepełnosprawnością. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niekorzystne trendy demograficzne (starzenie się społeczeństwa, ujemny przyrost naturalny). ▪ Duże grono mieszkańców potrzebujących wsparcia społecznego, w tym osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (seniorzy, osoby z niepełnosprawnością). ▪ Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko „dziedziczenia ubóstwa”. ▪ Duża liczba beneficjentów pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego. ▪ Słaba dostępność usług opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci do lat 3 (żłobki). ▪ Niewystarczająca dostępność oraz jakość usług społecznych i wsparcia rodziny. ▪ Brak terapii dla rodzin zmagających się z różnorodnymi problemami społecznymi. ▪ Ograniczona liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego przy rosnącej liczbie korzystających.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niski odsetek osób korzystających z pomocy społecznej. ▪ Relatywnie dobry dostęp do usług podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej ze względu na bliskość ośrodka subregionalnego. ▪ Pozytywne postawy społeczne wynikające z tradycji – otwartość, gościnność i życzliwość. ▪ Silne tradycje patriotyczne kultywowane przez samorząd, szkoły, mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niewystarczająca jakość infrastruktury społecznej, niedoposażone obiekty kultury negatywnie wpływające na jakość życia społecznego mieszkańców. ▪ Niższa aktywność kobiet na rynku pracy (większa liczba bezrobotnych kobiet niż mężczyzn). ▪ Duża (i rosnąca) liczba dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. ▪ Mało zróżnicowana oferta zajęć edukacyjnych i aktywizacyjnych dla dzieci i młodzieży. ▪ Problem nowych uzależnień, szczególnie wśród dzieci i młodzieży (w tym od telefonu, Internetu, mediów społecznościowych, substancji psychoaktywnych) oraz narastania i kumulacji powiązanych z tym problemów, zarówno wśród osób młodych, jak i dorosłych ▪ Duża (i rosnąca) liczba osób starszych, niemobilnych, schorowanych, z niepełnosprawnościami, samotnych. ▪ Brak wsparcia i opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób starszych lub z niepełnosprawnościami. ▪ Nieumiejętność radzenia sobie z zagrożeniami cywilizacyjnymi, w efekcie pogłębiający się kryzys społeczny i rozpad więzi społecznych. ▪ Niewystarczająca – w stosunku do deklarowanych potrzeb – oferta spędzania wolnego czasu dla rodzin. ▪ Słaby potencjał finansowy i organizacyjny lokalnych NGO. ▪ Mała liczba osób młodych chcących angażować się w działalność społeczną. ▪ Niskie zainteresowanie działalnością społeczną; oraz problemy z pozyskaniem wolontariuszy.
Szanse (O)	Zagrożenia (T)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój podmiotów ekonomii społecznej w zakresie świadczenia usług społecznych. ▪ Rozwój i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie usług opiekuńczych i zdrowotnych. ▪ Zwiększenie społecznej świadomości w zakresie zachowań prozdrowotnych oraz wzrost skuteczności profilaktyki, wczesnej diagnostyki i rehabilitacji. ▪ Rosnąca wśród mieszkańców świadomość potrzeb aktywnego/twórczego spędzania czasu wolnego. ▪ Napływ aktywnych mieszkańców pochodzących z Tarnowa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nierozpoznane, długofalowe skutki światowej pandemii COVID-19, zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społecznej. ▪ Niedostosowanie profilu usług publicznych, rozwiązań w ramach rynku pracy oraz struktury gospodarki do zmieniających się potrzeb społecznych. ▪ Nieumiejętność radzenia sobie z zagrożeniami cywilizacyjnymi, w efekcie pogłębiający się kryzys rodziny i rozpad więzi społecznych. ▪ Rosnący problem chorób cywilizacyjnych i zwiększająca się liczba pacjentów z chorobami przewlekłymi. ▪ Małe zrozumienie samorządów na obszarze dla potrzeby współdziałania w obszarze funkcjonalnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, MRL, konsultacji ze społecznością lokalną

4.2. Grupy docelowe

Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą obszaru i zidentyfikowanymi kluczowymi problemami do **grup docelowych należy zaliczyć:**

- **osoby fizyczne zamieszkałe na obszarze LSR** (w tym także dzieci, młodzież, liderzy lokalni, rolnicy), które dzięki realizacji LSR skorzystają m.in. z nowych obiektów i usług umożliwiających zagospodarowanie czasu wolnego, podniosą swoją wiedzę i wpłyną na ochronę środowiska oraz ekologię, zwiększą swoją aktywność, poziom integracji oraz uzyskają zatrudnienie na terenie LGD;
- **osoby fizyczne, które nie są zamieszkałe na obszarze LSR** (mieszkańcy Tarnowa/turyści), którzy skorzystają m.in. z oferowanych przez obszar różnorodnych nowych oraz uatrakcyjnionych usług turystyczno-rekreacyjnych i kulturalnych;
- **osoby fizyczne, zamierzające prowadzić lub prowadzące działalność gospodarczą**, której miejsce wykonywania znajdzie się/znajduje się na terenie obszaru LSR, a dzięki realizacji LSR otrzymają zatrudnienie, czy też wpłyną na zwiększenie poziomu przedsiębiorczości regionu;
- **osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną oraz grupy nieformalne**, których siedziba lub ich oddział znajduje się na obszarze objętym LSR. Będą to podmioty działające lub wyrażające chęć działania na obszarze LGD, wpływając w ten sposób na jego rozwój. Zaliczamy do nich także wszelkiego rodzaju organizacje pozarządowe, OSP, koła gospodyń wiejskich, zespoły regionalne, grupy zamierzające realizować projekty na rzecz mieszkańców obszaru LGD lub na rzecz rozwoju lokalnego;
- **Jednostki samorządu terytorialnego** – gminy z obszaru LGD i ich jednostki organizacyjne, które dzięki realizacji LSR przeprowadzą działania służące dobru mieszkańców czy zwiększeniu atrakcyjności obszaru LGD;
- **LGD Zielony Pierścień Tarnowa:** pracownicy, członkowie, którzy dzięki realizacji LSR podniosą swoje kompetencje i wiedzę z zakresu działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

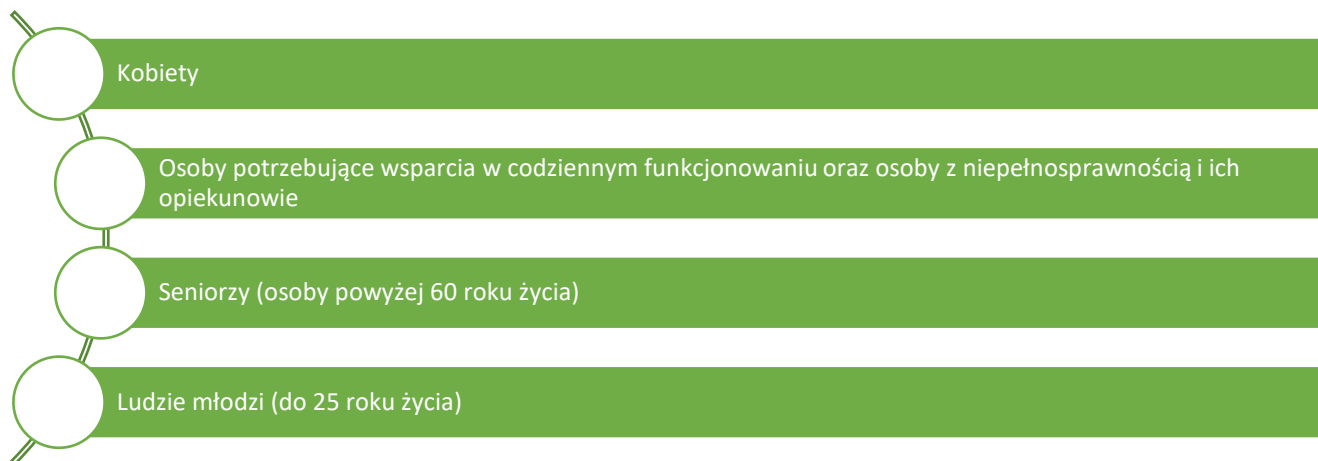
W wyniku przeprowadzonych badań mieszkańców, warsztatów oraz analizy danych diagnostycznych zidentyfikowano **grupy docelowe szczególnie istotne dla realizacji LSR:**

- kobiety;
- osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu³ oraz osoby z niepełnosprawnością⁴ i ich opiekunowie;
- seniorzy;
- ludzie młodzi (do 25 roku życia).

³ W odniesieniu do działań finansowanych z EFS+

⁴ W odniesieniu do działań finansowanych z PS WPR

Ryc. 4. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Źródło: opracowanie własne

W tabeli wskazano kluczowe problemy tych grup oraz proponowane wsparcie.

Tabela 8. Kluczowe grupy docelowe, zidentyfikowane problemy i proponowane zakresy wsparcia w układzie poszczególnych grup

Kobiety (osoby w niekorzystnej sytuacji) 	
Problemy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bezrobocie wśród kobiet wyższe niż u mężczyzn; ▪ stereotypowe traktowanie kobiet; ▪ problem z powrotem na rynek pracy po urodzeniu dziecka; ▪ trudności w pogodzeniu życia zawodowego z rodzinnym; ▪ bierność zawodowa; ▪ słaba oferta różnorodnych zajęć i szkoleń (szczególnie dla kobiet w przedziale wieku 25 – 50 lat); ▪ częstsze obciążenia kobiet opieką nad osobami zależnymi.
Proponowane wsparcie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ promowanie dofinansowania miejsc pracy dedykowanych dla przedstawicielek grup w gorszym położeniu; ▪ wspieranie rozwoju mikro- i małych przedsiębiorstw, które zapewnią zatrudnienie grupom defaworyzowanym; ▪ organizacja kursów, szkoleń i przedsięwzięć dla dorosłych o charakterze edukacyjnym i warsztatowym, z uwzględnieniem potrzeb poszczególnych grup w trudniejszym położeniu; ▪ poprawa stanu infrastruktury społecznej, między innymi przez remonty i doposażenie wiejskich świetlic, miejsc zebrań mieszkańców, siedzib ośrodków kultury, bazy rekreacyjno-sportowej; ▪ dofinansowanie akcji podnoszących świadomość i tożsamość lokalną mieszkańców oraz działań aktywizujących mieszkańców obszaru LGD służących zwalczaniu wszelkiej dyskryminacji i wspomaganie osób w trudnym położeniu, w szczególności wszystkich grup i społeczności defaworyzowanych.

<p>Przedsięwzięcia o szczególnym znaczeniu dla wskazanej grupy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tworzenie i rozwój małej infrastruktury publicznej dostępnej dla wszystkich mieszkańców; ▪ Wsparcie przedsiębiorstw w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD; ▪ Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD; ▪ Rozwijanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych; ▪ Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności usług dla osób będących w niekorzystnej sytuacji; ▪ Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych; ▪ Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej związanej z branżą społeczną; ▪ Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną.
<p>Osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu⁵ oraz osoby z niepełnosprawnością⁶ i ich opiekunowie (PS WPR) (osoby w niekorzystnej sytuacji)</p> 	
<p>Problemy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ograniczenia w uczestnictwie w życiu społeczno-kulturalnym powodujące często wycofywanie się tych osób z życia społeczności lokalnej oraz ich samoizolację; ▪ bariery architektoniczne; ▪ bariery mentalne osób nieobjętych niepełnosprawnością oraz (często) nieumiejętność zachowania się w relacji z osobą niepełnosprawną (brak kultury, brak wiedzy jak się zachować); ▪ niewystarczający dostęp do odpowiedniej opieki zdrowotnej i rehabilitacji; ▪ wypalenie, przemęczenie i brak sił opiekunów osób zależnych; ▪ zbyt mała dostępność zorganizowanych form wsparcia; ▪ brak społecznej akceptacji i otwartości, szczególnie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną; ▪ bardzo ograniczony rynek pracy.
<p>Proponowane wsparcie</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ usługi opiekuńcze; ▪ zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej, informacyjno-komunikacyjnej; ▪ wsparcie dla opiekunów osób z niepełnosprawnością; ▪ wsparcie psychologiczne; ▪ zajęcia integracyjne i zagospodarowanie czasu wolnego; ▪ wspieranie rozwoju mikro- i małych przedsiębiorstw operujących w branży społecznej oraz szeroko rozumianej profilaktyki i ochrony zdrowia; ▪ poprawa stanu infrastruktury społecznej, między innymi przez remonty i doposażenie wiejskich świetlic, miejsc zebrań mieszkańców, siedzib ośrodków kultury, bazy rekreacyjno-sportowej.

⁵ W odniesieniu do EFS+ osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

⁶ W odniesieniu do PS WPR osoby z niepełnosprawnością.

Przedsięwzięcia o szczególnym znaczeniu dla wskazanej grupy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tworzenie i rozwój małej infrastruktury publicznej dostępnej dla wszystkich mieszkańców; ▪ Rozwój usług w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu; ▪ Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności infrastruktury dla osób będących w niekorzystnej sytuacji; ▪ Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych; ▪ Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej związanej z branżą społeczną; ▪ Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną.
Seniorzy – osoby powyżej 60 roku życia 	
Problemy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dynamiczny wzrost liczby seniorów; ▪ ubóstwo; ▪ słaba dostępność do opieki zdrowotnej; ▪ spadek uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, społecznych, aktywizacyjnych (szczególnie po pandemii koronawirusa); ▪ zanik rodzin wielopokoleniowych, w konsekwencji duża liczba osób starszych zostaje bez opieki; ▪ przemęczenie osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi; ▪ potrzeba nawiązywania relacji w środowisku rówieśniczym (coraz większa grupa seniorów pozostaje w izolacji); ▪ niska aktywność zawodowa osób starszych; ▪ słaba dostępność architektoniczna.
Proponowane wsparcie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja kursów, szkoleń i przedsięwzięć dla dorosłych o charakterze edukacyjnym i warsztatowym, zajęć integracyjno-szkoleniowych dla seniorów (kluby seniora); ▪ kultywowanie lokalnej tradycji, obyczajów, rzemiosła i rękodzielnictwa, między innymi poprzez organizowanie kursów, szkoleń z tradycyjnych zawodów, kiermaszów; ▪ wspieranie rozwoju mikro- i małych przedsiębiorstw operujących w branży społecznej oraz szeroko rozumianej profilaktyki i ochrony zdrowia; ▪ poprawa stanu infrastruktury społecznej, między innymi przez remonty i doposażenie wiejskich świetlic, miejsc zebrań mieszkańców, siedzib ośrodków kultury, bazy rekreacyjno-sportowej; ▪ dofinansowanie akcji podnoszących świadomość i tożsamość lokalną mieszkańców oraz działań aktywizujących mieszkańców obszaru LGD służących zwalczaniu wszelkiej dyskryminacji i wspomaganie osób w trudnym położeniu, w szczególności wszystkich grup i społeczności defaworyzowanych.
Przedsięwzięcia o szczególnym znaczeniu dla	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tworzenie i rozwój małej infrastruktury publicznej dostępnej dla wszystkich mieszkańców; ▪ Rozwijanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych; ▪ Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności usług dla osób będących w niekorzystnej sytuacji;

wskazanej grupy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych; ▪ Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej związanej z branżą społeczną; ▪ Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną.
Ludzie młodzi do 25 roku życia 	
Problemy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dominującą formą spędzania wolnego czasu jest zatopienie się w przestrzeni wirtualnej i social-mediach; ▪ duża podatność na opinie innych, nieradzenie sobie z krytyką, nękanie i zastraszanie; ▪ depresja, problemy w szkole, presja rówieśnicza, zaburzenia w odżywianiu; ▪ łatwy dostęp do używek, środków psychotropowych, środków, które pozornie mają zwiększać koncentrację i ułatwiać uczenie się; ▪ stale rosnąca migracja osób młodych wymaga poprawy jakości życia dla dzieci i młodzieży oraz dostępu do dobrej oferty edukacyjnej i nowoczesnego rynku pracy; ▪ niewystarczająca, różnorodna oferta zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży; ▪ konieczne jest poszerzenie oferty zajęć rozwijających potencjały dzieci, gdyż jest to jeden z elementów przekładających się na decyzje młodych ludzi o pozostaniu w rodzinnych miejscowościach i zakładaniu tu rodzin.
Proponowane wsparcie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozwój miejsc pracy dedykowanych dla przedstawicieli grup w niekorzystnej sytuacji; ▪ zajęcia rozwijające dla dzieci i młodzieży; ▪ zajęcia, warsztaty edukacyjne i wspierające dzieci i młodzież; ▪ zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne (w tym trening umiejętności społecznych); ▪ zajęcia sportowo-społeczno-kulturalne; ▪ wspieranie rozwoju mikro- i małych przedsiębiorstw, które zapewnią zatrudnienie osobom z grup w niekorzystnej sytuacji; ▪ poprawa stanu infrastruktury społecznej, między innymi przez remonty i doposażenie wiejskich świetlic, miejsc spotkań, siedzib ośrodków kultury, bazy rekreacyjno-sportowej; ▪ akcje podnoszące świadomość i tożsamość lokalną młodych mieszkańców oraz działania aktywizujące mieszkańców obszaru LGD służące zwalczaniu wszelkiej dyskryminacji oraz wspomaganie osób w trudnym położeniu, w szczególności wszystkich grup i społeczności defaworyzowanych.
Przedsięwzięcia o szczególnym znaczeniu dla wskazanej grupy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tworzenie i rozwój małej infrastruktury publicznej dostępnej dla wszystkich mieszkańców; ▪ Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży; ▪ Tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ▪ Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności infrastruktury dla osób będących w niekorzystnej sytuacji; ▪ Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy potrzeb i potencjału LSR oraz warsztatów ze społecznością lokalną

Planuje się wykorzystać następujące kanały komunikacji:

- mailing;
- strona internetowa i media społecznościowe LGD;
- strony internetowe i media społecznościowe gmin tworzących LGD;
- strony internetowe i media społecznościowe jednostek gminnych (m.in. domy kultury, instytucje sportu i rekreacji);
- media lokalne;
- tablice informacyjne/pamiątkowe;
- plakaty, ulotki;
- punkt konsultacyjny;
- spotkania, warsztaty, konferencje;
- badania opinii, ankiety.

W odniesieniu do zdefiniowanych grup – ważnych z punktu widzenia wdrażania LSR – można zastosować specyficzne i dedykowane dla danej grupy kanały i narzędzia komunikacji.

Tabela 9. Specyficzne narzędzia i sposoby docierania do różnych grup odbiorców w zależności od specyfiki danej grupy

Grupa docelowa	Narzędzia i kanały komunikacji
Kobiety (osoby w niekorzystnej sytuacji)	Informacje przekazywane przez KGW i inne pozarządowe organizacje zrzeszające kobiety; Informacja w punktach handlowych i usługowych; Media społecznościowe (grupy i forma dedykowane dla kobiet).
Osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunowie (PS WPR) (osoby w niekorzystnej sytuacji)	Ulotki i ogłoszenia w ośrodkach zdrowia; Ulotki i ogłoszenia w ośrodkach pomocy społecznej; Informacje przekazywane za pośrednictwem pracownika opieki społecznej; Informacje przekazywane za pośrednictwem sołtysów i osób zaufania publicznego w środowisku lokalnym; Ogłoszenia parafialne.
Seniorzy – osoby powyżej 60 roku życia	Ulotki i ogłoszenia w ośrodkach zdrowia i aptekach; Ulotki i ogłoszenia w ośrodkach pomocy społecznej; Informacje przekazywane za pośrednictwem pracownika opieki społecznej; Informacje przekazywane za pośrednictwem sołtysów i osób zaufania publicznego w środowisku lokalnym; Ogłoszenia parafialne.
Ludzie młodzi do 25 roku życia	Informacje w mediach społecznościowych; Ulotki i plakaty dystrybuowane w miejscach gromadzenia się młodych ludzi (klubach młodzieży, kawiarniach, bibliotekach, ośrodkach kultury); Informacje przekazywane przez formalne i nieformalne organizacje młodzieży (np. rady młodzieży, samorządy uczniowskie); Ulotki i ogłoszenia dystrybuowane w szkołach podstawowych i średnich na terenie gminy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie doświadczeń z poprzednich okresów programowania

Z dotychczasowej praktyki działania LGD, ankiet przeprowadzonych w procesie tworzenia LSR, wniosków ze spotkań z mieszkańcami (szczególnie przedsiębiorcami) wynika duża potrzeba podejmowania działań innowacyjnych szczególnie w takich obszarach jak: usługi społeczne, wykorzystanie zielonych technologii, kreowanie nowoczesnego produktu turystycznego, marketing i dystrybucja produktów lokalnych, a jednocześnie mieszkańcy zgłaszają niewielką wiedzę w tym zakresie. Zatem zakłada się systemowe **animowanie do wdrożenia innowacji w kontekście lokalnym** poprzez: spotkania informacyjno-konsultacyjne, kampanie informacyjno-promocyjne w mediach społecznościowych, upowszechnianie wiedzy o innowacyjnym podejściu do kwestii ważnych z punktu widzenia celów rozwojowych obszaru np. rozwój produktu turystycznego, innowacji społecznych w szczególności polityki senioralnej i aktywizacji kobiet, ekoinnowacji.

4.3. Powiązania działań podejmowanych przez LGD z działaniami podejmowanymi w ramach pozostałych instrumentów terytorialnych

Na potrzeby kolejnego rozdziału (podrozdział 5.1. „Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym”) przeprowadzono analizę zgodności celów LSR z planami rozwojowymi poszczególnych samorządów (strategiami rozwoju gmin z obszaru), która potwierdziła spójność kierunków rozwoju, a w wielu obszarach także ich komplementarność na terenie gmin tworzących obecną Lokalną Grupę Działania. W przypadku gmin planowane działania koncentrują się na rozbudowie infrastruktury. Cele LSR mają przede wszystkim charakter społeczny – koncentrują się na mieszkańcach (inkluzywność i aktywizacja społeczna) oraz aktywizacji gospodarczej. We wspomnianym rozdziale, w układzie tabelarycznym, wskazano także na zgodność celów opracowywanej LSR z celami opracowywanej obecnie Strategii ZIT dla Aglomeracji Tarnowskiej.

Wszystkie gmin wchodzące w skład LGD Zielony Pierścień Tarnowa są jednocześnie członkami Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska i będą realizowały działania w ramach ZIT Aglomeracji Tarnowskiej. Przygotowując strategię LGD wzięto pod uwagę, iż część ważnych dla obszaru projektów będzie realizowana z wykorzystaniem instrumentu ZIT. Jednocześnie działania wdrażane w ramach różnych instrumentów terytorialnych mają charakter komplementarny i wzajemnie się uzupełniają, natomiast te same działania nie będą realizowane z dwóch różnych instrumentów, a co za tym idzie nie zachodzi tutaj ryzyko podwójnego finansowania tych samych projektów.

LGD wesprze zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy, szczególnie uwzględniając realizację na swoim obszarze Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych poprzez prowadzenie stałej **analizy potrzeb mieszkańców obszarów wiejskich** oraz **działania informacyjne i promocyjne**.

Mając na uwadze, że Strategia ZIT jest w trakcie opracowywania – przewidywalny termin jej przyjęcia to III kwartał 2023 r. w pracach nad LSR oparto się o wstępny projekt (wersja z końca kwietnia 2023 roku) oraz wytyczne wynikające z Programu Regionalnego na lata 2021-2027 (załącznik pn. „Instrumenty terytorialne w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027”). Potencjalne obszary wsparcia realizowane w ramach instrumentu ZIT będą się koncentrować wokół celów szczegółowych od 2 do 4 Programu FEM 2021-2027. Projekty zgłaszane przez ZIT w ramach celu 5 będą wybierane w trybie konkursowym, a wewnętrzne ustalenia pomiędzy samorządami tworzącymi ZIT Aglomeracji Tarnowskiej, a Zarządem LGD Zielony Pierścień Tarnowa zagwarantują, że te same projekty (dotyczące tożsamego zakresu i zgłaszane przez ten sam samorząd) z zakresu turystyki i kultury nie będą się powielały pomiędzy oboma instrumentami terytorialnymi.

Na moment przygotowania Strategii LGD wiadomo (kwiecień 2023), że partnerzy ze Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska dokonali wyboru 6 obszarów wsparcia, które korespondują z celami szczegółowymi dokumentu „Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027” oraz wpisują się we wspólne cele rozwoju:

Tabela 10. Powiązania pomiędzy instrumentem ZIT dla obszaru a działaniami podejmowanymi przez LGD w ramach opracowywanej LSR

Lp.	Cel oraz zakres planowanego projektu	Tytuł projektu i przewidywana wartość dofinansowania	Komplementarność z celem LSR
1.	Cel szczegółowy 2(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	Rozwój gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie Aglomeracji Tarnowskiej (6 959 513,00 €)	C.1. Zielony, innowacyjnym atrakcyjny - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia
2.	Cel szczegółowy 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Modernizacja systemu gospodarki odpadami Aglomeracji Tarnowskiej (9 568 166,00 €)	C.1. Zielony, innowacyjnym atrakcyjny - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia
3.	Cel szczegółowy 2(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Rozwój zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej na terenie Aglomeracji Tarnowskiej (11 206 141,50 €)	C.1. Zielony, innowacyjnym atrakcyjny - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia
4.	Cel szczegółowy 4(ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	Wzmocnienie potencjału i dostępności usług edukacji i wychowania przedszkolnego w Aglomeracji Tarnowskiej (13 761 372,50 €)	C.2 Szczęśliwy, różnorodny otwarty – włączenie i aktywizacja mieszkańców
5.	Cel szczegółowy 4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad	Zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia na terenie Aglomeracji Tarnowskiej (7 905 858,00 €)	C.2 Szczęśliwy, różnorodny otwarty – włączenie i aktywizacja mieszkańców

	<p>dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>		
6.	<p>Cel szczegółowy 4(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowe</p>	<p>Zwiększenie dostępu do usług społecznych na terenie Aglomeracji Tarnowskiej (7 840 675,00 €)</p>	<p>C.2 Szczęśliwy, różnorodny otwarty – włączenie i aktywizacja mieszkańców</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska, wersja kwiecień 2023

5. Spójność , komplementarność i synergia

5.1. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym

Cele rozwojowe i obszary wsparcia definiowane w „Lokalne Strategii Rozwoju dla LGD Zielony Pierścień Tarnowa na lata 2023-2027” są w pełni zgodne z krajowymi dokumentami istotnymi z punktu widzenia konstruowania strategii LGD, tj. „Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030” oraz – co oczywiste – z „Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027”. Zgodności te wykazano w tabeli poniżej.

Natomiast z punktu widzenia regionalnego i subregionalnego istotne jest to, że opracowana Strategia wpisuje się w wizję rozwoju zawartą w najważniejszym regionalnym dokumencie strategicznym jakim jest „Strategia Rozwoju Województwa MAŁOPOLSKA 2030”, a także w wybrane priorytety wynikające z operacyjnego dokumentu służącego wdrożeniu polityki spójności na poziomie regionu, jakim są „Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021 – 2027”. Cele są także zbieżne ze „Strategią zrównoważonego rozwoju Powiatu Tarnowskiego na lata 2020-2030”. Zbadano także powiązania z innym instrumentem terytorialnym operującym na tym obszarze jakim jest „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych - Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska” – w tym przypadku pokazano jak mocno oba dokumenty wzajemnie się uzupełniają i wzmacniają, tworząc wspólnie silne podstawy rozwoju obszaru współpracujących ze sobą gmin południowej części obszaru powiatu tarnowskiego.

Co istotne projekty realizowane w ramach ZIT i RLKS **nie będą się nakładać na siebie, zatem nie istnieje ryzyko podwójnego finansowania tych samych działań**. Dokonano także przeglądu dokumentów strategicznych poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD potwierdzając, iż tworzą one synergicznie powiązaną całość, która układa się we wspólną wizję rozwoju opartą z jednej strony na endogenicznych potencjałach obszaru, z drugiej na dążeniu do systematycznego podnoszenia jakości życia mieszkańców tego obszaru. Z uwagi na ograniczenia objętości niniejszego dokumentu zrezygnowano z prezentacji szczegółowej analizy w tym zakresie.

Poniżej zaprezentowano podstawowy wymiar komplementarności celów LGD na poziomie krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Tabela 11. Zgodność pierwszego celu strategicznego: „Zielony, innowacyjny atrakcyjny (...)” z podstawowymi dokumentami strategicznymi poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego

Cel LSR	C.1. Zielony, innowacyjny atrakcyjny - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia
Przedsięwzięcia	P.1.1. Tworzenie i rozwój małej infrastruktury publicznej dostępnej dla wszystkich mieszkańców P.1.2. Promocja postaw proekologicznych oraz wspieranie i promowanie instalacji OZE na obszarze LGD „Zielony Pierścień Tarnowa” P.1.3. Wsparcie przedsiębiorstw w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD P.1.4. Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD P.1.5. Rozwój infrastruktury kultury, turystyki oraz dbałość o dziedzictwo materialne i niematerialne (historyczne) obszaru P.1.6. Rozwijanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych

<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030</p>	<p>Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.</p> <p>Cel szczegółowy: Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.</p> <p>Cel operacyjny: 1.5.1. Infrastruktura transportowa (działanie: lepsze skomunikowanie głównie obszarów miejsko-wiejskich i wiejskich z miastami, jak również inwestycje zwiększające dostępność do usług publicznych wewnątrz jednostek administracyjnych; działania poprawiające dostępność przestrzeni, dóbr i usług).</p> <p>Cel szczegółowy: 1.5.4. Infrastruktura łączności elektronicznej (działania: kontynuacja wsparcia infrastrukturalnego i przedsięwzięć podnoszących jakość oraz dostępność usług publicznych na obszarach wiejskich).</p> <p>Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.</p> <p>Cel szczegółowy: Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.</p> <p>Cel operacyjny 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego (działania: a) promocja i kultywowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich oraz zwiększanie dostępu mieszkańców tych obszarów do dóbr i usług kultury, rozwijanie przemysłu kreatywnego oraz zwiększanie wykorzystania technik teleinformatycznych w dostępie do dóbr kultury; b) promocja turystyczna mająca na celu wzrost atrakcyjności turystycznej obszarów o wysokich walorach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych.</p> <p>Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.</p> <p>Cel szczegółowy 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych (działania: włączenie mieszkańców w proces oceny jakości życia i jakości usług publicznych, badania potrzeb oraz dostarczania usług publicznych lokalnie; koordynacja działań sąsiadujących JST w zakresie planowania i dostarczania usług, integracja ich świadczenia; adaptację dobrych praktyk w zakresie podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych, w tym innowacyjnych sposobów świadczenia usług i uspołecznionych procesów monitoringu ich jakości).</p>
<p>Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027</p>	<p>Cel strategiczny 8. Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa, w tym:</p> <p>CS.8.P.4. - Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej;</p> <p>CS.8.P.5. - Poprawa dostępu do usług transportu publicznego;</p> <p>CS.8.P.6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego;</p> <p>CS.8.P.7. Poprawa dostępu do usług komercyjnych;</p> <p>CS.8.P.10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich;</p> <p>CS 8.P.11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego.</p>

<p>Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030)</p>	<p>Obszar: Małopolsanie Cel szczegółowy: Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie. Kierunki działań: Kultura i dziedzictwo.</p> <p>Obszar: Gospodarka Cel szczegółowy: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka. Kierunki działań: Innowacyjność; Konkurencyjność i przedsiębiorczość; Cyfrowa Małopolska.</p> <p>Obszar: Zarządzanie strategiczne rozwojem Cel szczegółowy: System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030. Kierunki działań: Współpraca i partnerstwo.</p> <p>Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie Cel szczegółowy: Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach. Kierunki działań: Rozwój obszarów wiejskich oraz Spójność wewnątrzregionalna i dostępność.</p>
<p>Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021 - 2027</p>	<p>Cel polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych.</p> <p>4 (vi) wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój i promocja oferty turystycznej: budowa, rozbudowa i promocja produktów turystycznych, np. turystycznych szlaków tematycznych (odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych regionu); - rozwój infrastruktury instytucji kultury, w tym przedsięwzięcia infrastrukturalne w sektorze kultury ukierunkowane będą w szczególności na rozwijanie aktywności społecznej; wsparcie w zakresie dokumentowania, zachowywania i upowszechniania dziedzictwa niematerialnego; wsparcie obiektów, które mają charakter zabytkowy oraz konserwacja zabytków ruchomych; rozwój i udostępnianie szlaków kulturowych. <p>Cel polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych</p> <p>5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.</p>
<p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Tarnowskiego na lata 2020-2030</p>	<p>Cel strategiczny II: Rozbudowa i modernizacja dostępności komunikacyjnej powiatu. Cel szczegółowy: II.2 Rozwój powiatowego i lokalnego układu drogowego (komunikacyjnego) (w tym: utworzenie spójnego systemu komunikacji aglomeracyjnej w Powiecie połączonego z centralnym ośrodkiem – Tarnowem).</p> <p>Cel strategiczny III: Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych.</p>

	<p>Cel szczegółowy: III.4 Realizacja spójnej, atrakcyjnej i dostępnej oferty spędzania czasu wolnego (w tym m.in. działania: aktywna promocja walorów turystycznych, krajobrazowych, kulturowych i rekreacyjnych powiatu).</p> <p>Cel strategiczny V: Wzrost efektywności i jakości administracji samorządowej w powiecie.</p> <p>Cel szczegółowy: V.1 Rozwój współpracy samorządowej i międzysektorowej (w tym działania: współpraca pomiędzy JST w zakresie realizacji zadań publicznych, szczególnie w obszarze: edukacji, opieki i pomocy społecznej, kultury, turystyki, rekreacji).</p>
<p>Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych - Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska</p>	<p>Cel 1. Rozwinięta infrastruktura społeczna oraz dostęp do wysokiej jakości usług.</p> <p>Kierunki działań: Likwidacja barier w dostępności do usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>Kierunki działań: Rozwój i sieciowanie infrastruktury oraz oferty turystycznej.</p> <p>Cel 2. Rozwój zmierzający do zeroemisyjności, zasobooszczędności i gospodarki obiegu zamkniętego.</p> <p>Kierunki działań: Rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego wewnątrz aglomeracyjnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą.</p>

Źródło: opracowanie własne

Wszystkie **sześć przedsięwzięć** zdefiniowanych w ramach tego celu wykazuje **wewnętrzną komplementarność i synergię** zarówno z punktu widzenia wzajemnego przenikania się i uzupełniania się, jak i przyjętego założenia, że różne podmioty poprzez wielość podejmowanych interwencji dążyć będzie do osiągnięcia zdefiniowanego celu.

Cechą wspólną gmin tworzących LGD Zielony Pierścień Tarnowa jest położenie wokół jednego z trzech największych małopolskich miast jakim jest Tarnów. To w wielu wymiarach szansa dla gmin otaczających Tarnów, ale wymaga świadomego zarządzania swoim rozwojem i współdziałania wielu partnerów odpowiedzialnych za tworzenie oferty tak dla obecnych mieszkańców, jak i potencjalnych mieszkańców oraz osób odwiedzających obszar.

Dostępność wysokospecjalistycznych usług publicznych w pobliskim Tarnowie (wysokospecjalistyczne usługi medyczne, dostęp do kultury wysokiej, oferty sportowo-rekreacyjnej) sprawia, iż gminy i organizacje pozarządowe mogą skupiać swoje działania na poprawie jakości i dostępności usług publicznych o charakterze bardziej podstawowym, które nie tylko poprawią jakość życia dla obecnych mieszkańców, ale także będą gotowe na postępujące procesy suburbanizacji Tarnowa. Będą one zachodzić z tym większą siłą (co jest korzystne dla gmin otaczających Tarnów) im lepsza będzie jakość i dostępność usług publicznych na poziomie podstawowym (edukacyjnych, wychowawczych, kulturalnych), im lepsza będzie jakość powietrza i szerzej środowiska, która jest ważnym czynnikiem decydującym o przeprowadzce z większego miasta i wreszcie im większe grono osób będzie doceniało tożsamość i pewien charakter tego miejsca. To zresztą także czynniki, które nie tylko zachęcają nowych mieszkańców do osiedlania, ale stanowią ważną przesłankę do podejmowania decyzji o nie opuszczaniu (szczególnie przez ludzi młodych) miejsca, w którym dorastali i wiązania z nim swojej przyszłości. Tym ważniejsze jest także stwarzanie warunków do rozwijania przedsiębiorstw w branżach, które tradycyjnie uważane są za flagowe dla tego obszaru (branża budowlano-remontowa, motoryzacyjna, drzewna/ stolarskiej, usługi czasu wolnego). Ale odnośnienie się do pobliskiego Tarnowa i szukanie w swoim położeniu szansy to także stwarzanie rynku dla mieszkańców Tarnowa – stąd także akcent na rozwijanie przedsiębiorstw, które mogą obsługiwać nie tylko rynek lokalny, ale także świadczyć usługi w mieście subregionalnym. Ale to także mocny akcent w zaplanowanych przedsięwzięciach na rozwijanie turystyki weekendowej, z której to oferty w pierwszej kolejności

korzystać będą mieszkańcy Tarnowa, dając jednocześnie szansę rozwijania lokalnych firm, które swój rozwój kojarzą z branżą okołoturystyczną, eventową czy jeszcze szerzej z usługami przemysłu czasu wolnego.

W konsekwencji zaplanowane współdziałanie różnych podmiotów i różny, ale zorganizowany wokół określonych potencjałów obszaru, zakresów planowanych operacji i ich wzajemne przenikanie się i uzupełnianie daje realną szansę na rzeczywistą spójność podejmowanych działań i tym samym wspólne działanie wszystkich aktorów rozwoju lokalnego i potencjalnych beneficjentów projektów realizowanych w ramach LSR, a w konsekwencji gwarancje osiągnięcia zakładanego celu jakim jest podniesienie jakości życia mieszkańców gmin tworzących LGD Zielony Pierścień Tranowa.

Tabela 12. Zgodność drugiego celu strategicznego: „Szczęśliwy, różnorodny, otwarty (...)” z podstawowymi dokumentami strategicznymi poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego

Cel LSR	C.2 Szczęśliwy, różnorodny, otwarty – włączenie i aktywizacja mieszkańców
Przedsięwzięcia	P.2.1. Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży P.2.2. Tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży P.2.3. Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności usług dla osób będących w niekorzystnej sytuacji P.2.4. Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych P.2.5. Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej związanej z branżą społeczną P.2.6. Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Cel szczegółowy: 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów. Cel operacyjny: 1.5.3. Infrastruktura społeczna (w tym działania poprawiające dostępność przestrzeni, dóbr i usług; zwiększenia dostępności usług dla osób starszych, osób z niepełnosprawnościami). Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. Cel szczegółowy: 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. Cel operacyjny: 2.1.3. Zwiększanie zasobów rynku pracy i rozwój kapitału społecznego (w tym deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych i zdrowotnych, w tym rozwój usług medycznych świadczonych w modelu telemedycznym; tworzenie warunków do rozwoju srebrnej gospodarki oraz ekonomii społecznej zakorzenionej lokalnie, a w szczególności przedsiębiorczości społecznej; zwiększanie partycypacji społecznej i wpływu obywateli (oraz organizacji pozarządowych) na życie i przestrzeń publiczną).
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027	Cel strategiczny 8. Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa, w tym: CS.8.P.6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego; CS.8.P.10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich; CS.8.P.11. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności.

<p>Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030)</p>	<p>Obszar: Małopolskie</p> <p>Cel szczegółowy: Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie.</p> <p>Kierunki działań: Małopolskie rodziny; Opieka zdrowotna; Edukacja; Rynek pracy.</p> <p>Obszar: Zarządzanie strategiczne rozwojem</p> <p>Cel szczegółowy: System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020–2030.</p> <p>Kierunki działań: Współpraca i partnerstwo.</p>
<p>Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021 - 2027</p>	<p>Cel polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych.</p> <p>4 (i) poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i wspieranie ekonomii społecznej.</p> <p>4 (ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online.</p> <p>4 (iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach.</p> <p>4 (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.</p> <p>4 (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.</p>
<p>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Tarnowskiego na lata 2020-2030</p>	<p>Cel strategiczny III: Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych.</p> <p>Cel szczegółowy: III.2 Zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług publicznych (w tym: prowadzenie polityki senioralnej – wsparcie osób starszych oraz ich rodzin oraz Powiatowy Program Działań na rzecz Dziecka i Rodziny).</p> <p>Cel szczegółowy: III.4 Realizacja spójnej, atrakcyjnej i dostępnej oferty spędzania czasu wolnego (w tym: spójna oferta spędzania czasu wolnego na terenie powiatu oraz rozwijanie współpracy powiatu, gmin i miasta Tarnowa w zakresie tworzenia kalendarza imprez (sportowych, rekreacyjnych, rozrywkowych).</p>
<p>Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych - Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska</p>	<p>Cel 1. Rozwinięta infrastruktura społeczna oraz dostęp do wysokiej jakości usług</p> <p>Kierunki działań:</p> <p>Rozwój infrastruktury oraz oferty dla osób w wieku senioralnym, wzmacniającej dostęp do opieki zdrowotnej, socjalnej, usług opiekuńczych oraz podtrzymującej aktywność i relacje społeczne.</p> <p>Zwiększenie dostępności do usług medycznych, w tym specjalistycznych) wraz z rozbudową infrastruktury.</p>

Rozwój infrastruktury szkolno-przedszkolnej oraz oferty sportowej przyszkolnej wspierającej rozwój kompleksowej oferty edukacyjnej.
Rozwój ponadlokalnej oferty edukacyjnej oraz zasobów kadrowych, w tym szkolnictwa zawodowego, wzmacniającej potencjał kształcenia i szans na rynku pracy.
Rozwój infrastruktury oraz oferty dla osób w wieku 0-3, wspierającej aktywność ekonomiczną mieszkańców oraz podnoszącą jakość życia.
Likwidacja barier w dostępności do usług publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Źródło: Opracowanie własne

Także w przypadku drugiego z celów LGD cechuje się on **wysoką komplementarnością** zarówno z dokumentami strategicznymi, jak i wcześniej podejmowanymi już działaniami, a także charakteryzuje się wewnętrzną **synergią**. Definiowana ona jest głównie przez pryzmat włączenia społecznego osób w gorszym położeniu oraz wzmacnianiu kapitału społecznego obszaru LGD. Zaś nadrzędnym celem podejmowanych interwencji jest poprawa sytuacji osób w trudniejszym położeniu, a także aktywizacja społeczna, zawodowa, edukacyjna, zdrowotna i kulturalna mieszkańców obszaru LGD. Równie ważnym celem planowanych do podjęcia w ramach tego celu działań jest wzmocnienie warunków do tworzenia społeczeństwa obywatelskiego – aktywizacja lokalnych liderów, wzmacnianie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych, przygotowywanie ich do przejmowania części zadań publicznych od samorządów z obszaru.

W ramach tego celu w szczególny sposób interwencje **kierowane będą do grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR**: dzieci i młodzieży, osób starszych, kobiet, osób z niepełnosprawnościami.

Placówki wsparcia dziennego dla dzieci, nazywane zwykle świetlicami środowiskowymi, mają pomagać w szczególności rodzinom napotykaającym trudności w wypełnianiu obowiązków wychowawczych. Dotychczasowe doświadczenia LGD wskazują, iż efektywne działania podejmowane w tego typu placówkach wpływają na rozwój osobowości dzieci, ich postępy w nauce oraz kształtowanie relacji społecznych opartych na wzajemnej pomocy, współpracy i solidarności. Jednocześnie oferta i dostępność tych placówek na obszarze LGD jest ciągle zbyt mała.

Druga grupa objęta szczególnym zainteresowaniem w ramach wdrażanych przedsięwzięć to osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym ze względu na wiek. Jako działania uzupełniające przewidziano wsparcie opiekunów nieformalnych, tak aby zwiększyć dostępność usług zwianych z wspieraniem osób potrzebujących. Ważne jest, aby tego typu wsparcie miało charakter środowiskowy i personalny – było udzielane lokalnie, w miejscu zamieszkania osoby potrzebującej, z uwzględnieniem jej stanu zdrowia i zdolności psychofizycznych.

Podejmowane będą także działania związane z aktywizacją społeczną i zawodową – zarówno osób dorosłych (szkolenia, elementy doksztalcania zawodowego), jak i dla dzieci z rodzin objętych pomocą społeczną w zakresie ich aktywizacji społecznej i tworzenia warunków do lepszego radzenia sobie w codziennym życiu i edukacji, a w konsekwencji wychodzenia z sytuacji kryzysowych.

Bardzo ważnym działaniem, które ma się przyczynić do włączenia społecznego osób w gorszym położeniu i poprawić ich sytuację będą przedsięwzięcia, które przygotowują i zaktywizują lokalnych liderów i liderki do większej aktywności w podejmowaniu inicjatyw lokalnych nakierowanych na wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji, a także szeroko rozumiane budowanie kapitału społecznego na obszarze LGD, co znacząco powinno podnieść jakość życia w gminach tworzących LGD. Niezwykle istotne będzie też kompleksowe wsparcie osób będących w gorszym położeniu – zarówno poprzez rozwój infrastruktury, jak i działania aktywizacyjne.

Także w ramach tego celu przewidziano możliwość realizacji przez przedsiębiorców przedsięwzięć związanych z usługami społecznymi – oznacza to, iż nie tylko samorządy i organizacje pozarządowe działają na rynku usług społecznych i edukacyjnych, ale że dopuszczona zostanie tutaj realizacja także przedsięwzięć przez lokalnych przedsiębiorców – co nie tylko podniesie różnorodność oferowanych usług i poprawi ich jakość, ale także będzie elementem budowania kapitału na obszarze działania LGD.

Wartość dodana podejścia LEADER

Przyjęta filozofia pracy nad „Strategią” angażująca od samego początku wszystkie zainteresowane osoby i instytucje ze wszystkich gmin obszaru (zob. podrozdział „Partycypacja społeczna na etapie przygotowania LSR”) przyniosła efekt nie tylko w postaci zaangażowania naprawdę dużej grupy interesariuszy, ale przede wszystkim wypracowania wspólnie i w bardzo zróżnicowanych oraz przekrojowych zespołach takich rozwiązań, które są zarówno oczekiwane przez lokalną społeczność, jak i dają realną szansę na dokonanie pozytywnej zmiany w efekcie ich wdrożenia. Dodatkowym aspektem było – szczególnie w pracy warsztatowej, ale także na etapie wypełniania ankiet na różnych etapach opracowywania dokumentu – danie uczestnikom procesu realnego poczucia sprawstwa. Ich opinie, ich oczekiwania, ich postulaty były poddawane szerokiej dyskusji i służyły budowaniu całego dokumentu – poczynając od wspólnej refleksji o wartościach obszaru, o tym co łączy lokalną społeczność, na jakich elementach warto budować wspólny rozwój, poprzez wspólne wypracowywanie celów, rodzajów przedsięwzięć, aż po wspólne planowanie alokacji, a także refleksję jakimi kryteriami powinno się kierować w trakcie przyszłego wyboru operacji. Dodatkowo zagwarantowało **to wielość perspektyw i dostosowanie proponowanych rozwiązań do różnych grup odbiorców docelowych.**

Podejście LEADER w praktyce

Wielość perspektyw pozwoliła na dostosowanie proponowanych rozwiązań do różnych potrzeb grup docelowych.

Wymiernym efektem tego podejścia było zaproponowanie takiej konstrukcji celów i przedsięwzięć, która dopuszcza w każdym z obu celów pełny katalog beneficjentów i wzajemną przenikalność zaproponowanych przedsięwzięć. Wydaje się to doskonałą emanacją idei LEADERa jaką jest **trójsektorowość** wyrażającą się we współpracy sektorów publicznego, gospodarczego i społecznego dla realizacji przyjętych celów. Podejście to – zdaniem osób i instytucji tworzących „Strategię” zagwarantuje w przyszłości osiągnięcie lepszych rezultatów – z punktu widzenia całego obszaru i większego wpływu na budowanie lokalnego kapitału społecznego, a w konsekwencji większego wpływu realizowanych operacji na rozwój obszaru objętego strategią LGD.

Sposób prowadzenia całego procesu strategicznego, rozciągnięcie go w czasie, wielość zastosowanych metod (ankiety, warsztaty, spotkania, informacje przekazywane z wykorzystaniem najróżniejszych kanałów komunikacji dostosowanych do percepcji danej grupy) zagwarantował, że każdy kto był zainteresowany wzięciem w nim udziału, miał realną możliwość wypowiedzenia się w całym procesie i gwarancję, że jego zdanie zostanie wysłuchane i wzięte pod uwagę. Zatem elastyczność, animacja i komunikacja były tymi elementami, które były dla nas ważne w pracy nad opracowaniem strategii.

Jesteśmy także przekonani, że takie podejście do procesu tworzenia polityki rozwoju obszaru LGD bardzo mocno przyczynia się do wzmocnienia lokalnych liderów i tworzy lepsze podwaliny pod angażowanie wielu „aktorów” rozwoju lokalnego i współpracy międzygminnej na rzecz realizacji wspólnych celów rozwojowych. Dając tym samym możliwość holistycznego i zintegrowanego podejścia do rozwoju. Jest też zachętą – dzięki zaprezentowaniu spójnej wizji rozwoju - dla innych podmiotów (samorządów z obszaru LGD, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców) do sięgania po inne - niż środki z RLKS - źródła finansowania projektów i działań, które będą komplementarne do priorytetów wskazanych w LSR i będą wzmocniały przyjętą ścieżkę rozwoju.

Dobór zakresów wsparcia

Dobór zakresów wsparcia wynika z **pogłębionej diagnozy obszaru**. Część przedsięwzięć (głównie w celu pierwszym) budowana jest na potencjałach i silnych stronach obszaru LGD, co gwarantuje zarówno adekwatność proponowanych działań, jak i duże zainteresowanie ich wdrażaniem. Daje też gwarancję pozytywnego wpływu na sytuację społeczno-ekonomiczną obszaru i poprawę warunków do życia (np. dzięki nowym źródłom zarobku) dla jego mieszkańców. Pozostałe przedsięwzięcia (w celu drugim) oparte są głównie na deficytach i potrzebach mieszkańców. Wszystkie one wypracowane zostały w sposób oddolny i wynikają zarówno z analizy danych zastanych, jak i aspiracji mieszkańców oraz obiektywnych barier rozwojowych.

Taki dobór celów i przedsięwzięć daje największą gwarancję wykorzystania silnych stron obszaru – po pierwsze w postaci położenia jako suburbium Tarnowa, ale także walorów turystycznych, kulturowych, a także marki obszaru jako tego, który specjalizuje się w implementacji rozwiązań i nowości technologicznych w zakresie „zielonej energii”, a także sektorów, które są ważne z punktu widzenia obsługi dużego miasta, jakim jest dawne miasto wojewódzkie. Jednocześnie dobór celów nie abstrahuje i nie pomija deficytów i potrzeb obszaru szczególnie w zakresie dostępności części usług, dostępności komunikacyjnej, potrzeby lepszej dbałości o jakość powietrza i wykorzystania rozwiązań proekologicznych, a przede wszystkim wykluczenia części grup społecznych, w tym szczególnie ludzi młodych, niesamodzielnych i starszych.

Ważne także było dla twórców strategii, aby tak konstruować cele i przedsięwzięcia, aby każdy z celów był dostępny (w sensie możliwości opracowania projektów) dla każdego z sektorów, tj. publicznego, społecznego i gospodarczego i także ten element udało się wypracować w trakcie warsztatów, spotkań i konsultacji z szerokim gronem interesariuszy.

Wybór dostępnych źródeł finansowania

Na wstępie należy podkreślić, że opracowana strategia ma formułę wielofundusową, co już „na wejściu” zwiększa wachlarz możliwych interwencji i ich źródeł finansowania.

Opracowana „Strategia LGD Zielony Pierścień Tarnowa na lata 2023-2027” jako dokument planistyczny w bardzo precyzyjny sposób wskazuje priorytety jakie stawia przed sobą Stowarzyszenie i stanowi także swoistą „mapę drogową” do sięgania po różne dostępne środki. W pierwszej kolejności przedsięwzięcia zapisane w LSR będą finansowane ze środków RLKS. Jednocześnie LGD ma dużą zdolności do sięgania po inne środki na realizację priorytetów zapisanych w strategii. Potwierdzeniem prawdziwości tej tezy są doświadczenia LGD w pozyskiwaniu w poprzedniej perspektywie finansowej dodatkowych środków, czy to w ramach poprzednich programów regionalnych, czy mniejszych grantów, jak FIO itp., z którymi zrealizowano wiele ważnych dla regionu przedsięwzięć i projektów wzmocniających zarówno samą instytucję, jak i tworzących podwaliny rozwoju społeczno-ekonomicznego na obszarze działania LGD.

Jednocześnie Stowarzyszenie Zielony Pierścień Tarnowa nie zamierza poprzestawać w swoich działaniach wyłącznie na dystrybucji środków pozyskanych w ramach opracowywanej LSR. Już dziś przygotowuje się do

realizacji projektów, które będą wynikać z opracowanej LSR i/lub będą wzmacniać przyjęte cele i obrona ścieżkę rozwoju. Będą one dotyczyły przede wszystkim takich obszarów tematycznych związanych m.in. z:

- przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym, promocją korzystania z OZE, wdrażaniem innowacyjnych przedsięwzięć w zakresie energetyki odnawialnej i szeroko rozumianą ochroną środowiska (przewidywane źródła finansowania: Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027,);
- związane z elektromobilnością (przewidywane źródła finansowania: Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027);
- związane z aktywizacją społeczną mieszkańców obszaru objętego LSR (przewidywane źródła finansowania: FEM 2021-2027, dotacyjne MRIPS,);
- związane wymianą doświadczeń i szkoleniami z zakresu funkcji społecznych na rzecz dzieci i młodzieży oraz seniorów (przewidywane źródła finansowania: ERASMUS);
- związane z sieciowaniem podmiotów z obszaru LGD i współpracą, w tym międzynarodową (przewidywane źródła finansowania: FEM 2021-2027, programy dotacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego+);
- związane z promocją i rozwijaniem produktów turystycznych (przewidywane źródła finansowania: Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, programy dotacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego);
- związanych z dbałością o dziedzictwo kulturowe i tożsamość obszaru LGD (przewidywane źródła finansowania: Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027, programy dotacyjne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, programy dotacyjne MKiDN, programy dotacyjne NCK);
- i wiele innych w zależności od pojawiających się potrzeb i dostępnych źródeł finansowania.

Analizując proces diagnozowania obszaru i wyboru, który zakładał w pierwszym kroku wskazanie szerokiego katalogu obszarów tematycznych wynikających z potencjałów i potrzeb obszaru i jego mieszkańców, a następnie konieczność dokonania koncentracji tematycznej należy stwierdzić, iż fakt wskazania i wyboru tylko dwóch obszarów nie przekreśla ważności pozostałych zdiagnozowanych zagadnień. Będą one realizowane z taką samą intensywnością, jak wskazane w strategii LGD, tyle że z innych źródeł finansowania, w szczególności innych osi priorytetowych „Funduszy Europejskich dla Małopolski” (w tym także w ramach zagwarantowanej Stowarzyszeniu Aglomeracja Tarnowska alokacji w ramach instrumentu ZIT), środków krajowych, środków własnych samorządów, a także grantów pozyskiwanych przez organizacje pozarządowe z różnych źródeł.

Także dla operacji wynikających ze wskazanych celów tematycznych Strategia LGD – nie będzie jedynym źródłem finansowania projektów. Szczególnie projekty infrastrukturalne, ale nie tylko, należy traktować jako część większych projektów czy systemowych działań wdrażanych po pierwsze przez lokalne samorzady z obszaru LGD, ale też inne organizacje, a także lokalnych przedsiębiorców. Tym ważniejsza jest komplementarność opracowanej Strategii LGD ze strategiami lokalnymi, które w szeregu obszarów tematycznych potwierdzają ich priorytetowy charakter (np jakość i dostępność usług, dostępność komunikacyjna, jakość środowiska i ochrona przyrody, edukacja, usługi społeczne, szczególnie dla grup zagrożonych marginalizacją, a także dziedzictwo kulturowe oraz turystyka i rekreacja). Jest to gwarancja, iż środki zapisane w Strategii LGD stanowiąc będą jedynie niewielką część środków przeznaczanych na realizację działań i projektów komplementarnych do tych zapisanych w dokumencie.

Przyjęty sposób wdrażania LSR

Z uwagi na wzajemną synergię, a czasem także współzależność pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami, planuje się wdrożyć wielozakresowe nabory wniosków o wsparcie (a co najmniej harmonizację zakresów tematycznych następujących po sobie naborów wniosków), tak aby obie strony (instytucje i organizacje pozarządowe versus przedsiębiorcy) dokładnie wiedzieli jakie plany inwestycji i działań mają pozostali „gracze” w

tym procesie, tak aby świadomie nawiązywać do równoległe zgłaszanych propozycji, czy wręcz móc tworzyć współzależne pakiety (np. publiczna infrastruktura związana z produktem turystycznym i równoległe zgłaszana oferta działań na planowanej do rozbudowy infrastrukturze czy działania dla osób z grup potrzebujących wsparcia (dzieci, młodzieży, seniorów, po tym kiedy powstanie lub zostanie odnowiona infrastruktura, w której te zajęcia mogą być realizowane).

Dobór dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR

Metody wdrażania operacji były przedmiotem konsultacji z mieszkańcami, a także analizy wniosków z poprzednich okresów programowania. W odniesieniu do części przedsięwzięć zdecydowano się wyłącznie **na tryb konkursowy**, część przedsięwzięć będzie realizowana w formie **operacji własnych**. Dobór sposobu realizacji poprzedzony został analizą potrzeb (konsultacje z lokalną społecznością) oraz potencjału przyszłych beneficjentów i wynikał z następujących przesłanek:

- **konkurs** – projekty skierowane przede wszystkim do przedsiębiorców i jednostek sektora finansów publicznych, gdyż są to beneficjenci, którzy będą realizować duże projekty oraz posiadają potencjał instytucjonalny i finansowy do ich realizacji;
- **operacje własne** to projekty, które obejmują swoim zasięgiem cały obszar LGD i dotyczą działań szczególnie istotnych dla realizacji LSR – inkluzywność czy angażowanie trzech sektorów.

Sposób wzmocnienia planowanych do osiągnięcia efektów

Aby wzmocnić planowane do osiągnięcia efekty planuje się:

- **animować rozwój lokalny** - zwiększać kompetencje na poziomie lokalnym przede wszystkim w priorytetowych obszarach LSR tj. rozwoju turystycznym obszarów, działaniach związanych z ochroną środowiska i walką ze zmianami klimatu, włączeniem grup wykluczonych, a także wdrażaniem innowacji;
- współdziałać w ramach **Małopolskiej Sieci LGD**;
- **wzmocniać partnerstwo pomiędzy członkami LGD** w celu wspólnego, aktywnego uczestniczenia w kreowaniu polityki państwa oraz Unii Europejskiej wobec wsi i terenów wiejskich;
- **propagować zrównoważony rozwój obszarów wiejskich** z uwzględnieniem zarówno interesów gospodarczych mieszkańców, jak i wymogów ochrony dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego i przyrodniczego wsi;
- prowadzić **działania promocyjne** w zakresie podejścia „Leader”;
- prowadzić **działalność szkoleniową i edukacyjną** w zakresie wiedzy samorządowej i obywatelskiej środowisk wiejskich, w szczególności w kontekście zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich.

5.2. Partnerstwo – zasady współpracy pomiędzy sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym

Wdrażanie przedsięwzięć na obszarze LSR nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy pomiędzy sektorem społecznym, gospodarczym i publicznym. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa wszystkich interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także podstawą wzmocniania społeczeństwa obywatelskiego.

Współpraca międzysektorowa odbywać się będzie w trzech zintegrowanych wymiarach:

- **merytorycznym** – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów;

- **organizacyjnym** – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów;
- **finansowym** – opierającym się na współdziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć.

Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego opiera się na podstawowych zasadach stanowiących fundament wspólnych działań: **respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu, przejrzystość podejmowanych działań oraz otwarty dialog z mieszkańcami.**

Praktyczny wymiar partnerstwa opisany jest w statucie Stowarzyszenia Zielony Pierścień Tarnowa (wersja z 02.06.2023), który powołuje ciało w postaci Rady wybieranej przez Walne Zgromadzenie (paragrafy 28 do 31), do wyłącznej właściwości, której należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR opracowanej przez Stowarzyszenie oraz ustalanie kwoty wsparcia.

Rada liczy od 9 do 17 osób, a w jej skład muszą wejść reprezentanci wszystkich gmin z obszaru oraz muszą zostać zachowane określone parytety, potwierdzające równość poszczególnych sektorów. W skład Rady wchodzi co najmniej jeden przedstawiciel każdego z sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, a także co najmniej jeden mieszkaniec obszaru działania LGD, przy czym przedstawiciele sektora publicznego stanowią mniej niż 30% składu Rady. Na poziomie podejmowania decyzji w Radzie ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu nie może posiadać więcej niż 49% głosu.

Podsumowanie

Zaplanowane działania umożliwią wsparcie części beneficjentów w sposób odmienny od klasycznego podejścia – położeniu większego nacisku na wnoszenie wkładu własnego w postaci pracy własnej (co powinno w większym stopniu związać beneficjentów z przedmiotem działania i się z nim mocniej utożsamić). Odmienne od klasycznego przekazania dotacji będzie też objęcie wsparciem doradczym beneficjentów przez Biuro LGD i opieka w całym okresie realizacji i rozliczenia projektu.

Wdrażanie projektu na obszarze kilku gmin (na obszarze funkcjonalnym) pozwoli także na podejmowanie interwencji przekraczających obszar jednej gminy (np. w ramach projektów związanych ze świadczeniem wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych), co nie tylko przyczyni się do poniesienia dostępności tych usług, ale także pozwoli obniżyć ich koszty wdrażania (realizacja większego obszaru projektu pozwala redukować koszty stałe). Bezsprzecznie wartością przyjętej filozofii wdrażania środków RLKS będzie także jak najszersze włączenie organizacji pozarządowych specjalizujących się w określonych obszarach działania i zachęcanie ich do realizacji przedsięwzięć, które na co dzień realizowane są przez podmioty publiczne. W pierwszej kolejności będzie to dotyczyło przedsięwzięć z zakresu wsparcia społecznego, ale także kultury, edukacji, ochrony dziedzictwa, ale także rozwoju produktu turystycznego.

Przyjęte w LSR zakresy wsparcia wynikają z przeprowadzonej diagnozy oraz pogłębionego dialogu społecznego i w najbardziej efektywny sposób przyczyniają się do wzmacniania lokalnych potencjałów (bogactwa usług publicznych w otoczeniu subregionalnego Tarnowa, walorów turystyczno-rekreacyjnych, kulturowych, silnej przedsiębiorczości, w tym dotyczącej nowatorskich technologii związanych z odnawialnymi źródłami energii), a także odpowiadają na najważniejsze zdiagnozowane deficyty (problemy rozwojowe dzieci i młodzieży, rosnącą liczbę osób starszych i deficyty w zakresie zapewnienia im właściwych warunków opieki, pozostawanie dużej grupy osób w trudniejszym położeniu bez realnego wsparcia, kryzys przywództwa i myślenia wspólnotowego).

Konstruując LSR po pierwsze zdecydowano się na wykorzystanie mechanizmu dwufundusowego, co radykalnie zwiększyło możliwości realizacji projektów. Ponadto konstruując siatkę celów wzięto pod uwagę dostępność

środków w ramach innych mechanizmach (np. ZIT czy IIT) i przyjęto takie priorytety w ramach RLKS, aby zmaksymalizować dopływ środków na obszar współpracujących ze sobą gmin z maksymalnie wielu różnych źródeł finansowania.

Przyjęty sposób wdrażania, w tym planowane wielozakresowe nabory wniosków o wsparcie, harmonizacja zakresów tematycznych następujących po sobie naborów, tak aby efekty poszczególnych działań (także realizowanych przez różnych beneficjentów) mogły od siebie współzależać i z siebie wynikać, a także wielość metod wdrażania operacji w ramach LSR gwarantuje najpełniejsze odpowiadanie na potrzeby potencjalnych beneficjentów, daje możliwość przenikania się i współzależności pomiędzy różnymi sektorami (efekt synergii), daje też możliwość zawiązywania partnerstw w celu efektywniejszej, szerszej i lepiej uspołecznionej realizacji projektów w środowisku lokalnym.

6. Cele i wskaźniki Lokalnej Strategii Rozwoju

6.1. Cele LSR i ich źródła finansowania

W rozdziale III i IV dokonano szczegółowej analizy problemowej oraz priorytetyzacji potencjałów i potrzeb rozwojowych obszaru wdrażania LSR oraz zdiagnozowano i scharakteryzowano grupy docelowe istotne dla realizacji LSR oraz ich potrzeby. W oparciu o te ustalenia – w sposób **partycypacyjny** – sformułowano najistotniejsze **wyzwania stojące przed LGD i wypracowano cele LSR**.

Obszar LGD boryka się z problemami horyzontalnymi dotyczącymi wielu gmin w Małopolsce, zwłaszcza tych o rolniczym charakterze. Problemy te dotyczą **starzenia się społeczeństwa, rozpadu więzi rodzinnych, wykluczenia społecznego części mieszkańców i braku poczucia zaopiekowania się u osób potrzebujących wsparcia**, ciągle **zbyt małej innowacyjności** zarówno świadczonych usług, jak i innowacyjnych przedsiębiorstw. Ogromnym problemem są skutki zachodzących zmian klimatycznych oraz **jakość środowiska naturalnego**.

Jednocześnie szansą i wyzwaniem jest wykorzystanie procesów suburbanizacji Tarnowa i stworzenie takich warunków dla osób chcących wyprowadzić się na przedmieścia, żeby wybrali jako docelowe miejsce zamieszkania podtarnowskie gminy tworzące LGD Zielony Pierścień Tarnowa. Stąd tak ważna jest poprawa **jakości i dostępności podstawowych usług publicznych**, zagospodarowanie terenu w taki sposób by tworzyć **atrakcyjną ofertę turystyki weekendowej i krótkoterminowej** dla mieszkańców Tarnowa i innych tarnowskich gmin. Ale gminy podtarnowskie nie będą atrakcyjnym miejscem zamieszkania bez radykalnego rozwiązania problemu niskiej emisji i w konsekwencji jakości powietrza, stąd promocja szeroko pojętych **zielonej gospodarki**, w tym odnawialnych źródle energii i efektywności energetycznej jest jednym z warunków podnoszenia konkurencyjności obszaru LGD i otwierania się na nowych mieszkańców.

Korelacja zasobów i potencjałów w zestawieniu z deficytami obszaru i potrzebami rozwojowymi, pozwoliła sformułować dwa kluczowe – dla nowej perspektywy finansowej LGD – cele strategiczne. Ich koncentracja do zaledwie dwóch celów jest wyrazem podejścia zintegrowanego, które umożliwia skupienie się na kwestiach najistotniejszych i pozwala osiągnąć najlepsze efekty w relacji do relatywnie niewielkich środków, którymi dysponuje LGD, szczególnie w kontekście wyzwań z jakimi mierzy się obszar współpracujących ze sobą gmin.

Warto też zwrócić uwagę, iż **meta celem**, który legł u podstaw myślenia o nowej strategii i formułowaniu jej celów było **odpowiadanie na zdiagnozowane potrzeby mieszkańców**. A poprzez aktywizację społeczno-ekonomiczną obszaru - poprawa jakości życia mieszkańców na obszarze, na którym swoją działalność prowadzi LGD Zielony Pierścień Tarnowa.

Cele strategiczne LSR sformułowano w sposób następujący:

ZIELONY, INNOWACYJNY, ATRAKCYJNY - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia

SZCZĘŚLIWY, RÓŻNORODNY, OTWARTY – włączenie i aktywizacja mieszkańców

6.1.1. Cel pierwszy: Zielony, innowacyjny, atrakcyjny - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia

Cel, w całości oparty na potencjałach obszaru – położeniu w otoczeniu Tarnowa, w którym zachodzą dynamiczne procesy suburbanizacji, których beneficjentem są podtarnowskie gminy, walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych oraz posiadanej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, które budują atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego dla mieszkańców całego powiatu tarnowskiego wraz z miastem rdzeniowym, a także rozwiniętymi usługami publicznymi, które jednak wymagają cały czas rozbudowy oraz poprawy ich dostępności rozumianej w bardzo szeroki sposób.

W konsekwencji - stwarzanie lepszych warunków do życia obecnym mieszkańcom obszaru oraz atrakcyjnych warunków dla potencjalnych mieszkańców, sprawi, iż Ci pierwsi nie będą tak łatwo skłonni do podejmowania decyzji o wyjeździe do innych ośrodków, a drudzy chętniej podejmą decyzję o przeniesieniu się z dużego ośrodka miejskiego na tereny mniej zurbanizowane. Aby było to możliwe konieczna jest poprawa jakości i dostępności innowacyjnych usług publicznych i komercyjnych, większa dbałość o zieloną gospodarkę i poprawę jakości środowiska naturalnego, a także wspieranie zakładania i rozwoju lokalnych przedsiębiorstw, jako możliwości samozatrudnienia się dla aktywnych mieszkańców bądź stwarzania atrakcyjnych miejsc pracy, szczególnie w tych sektorach, które historycznie są tradycyjnymi branżami na tym obszarze. Ważna dla tożsamości i rozwoju obszaru LGD jest także dbałość o dziedzictwo materialne i niematerialne, które jest elementem kulturotwórczym dla mieszkańców tego obszaru oraz popularyzacja tych aspektów. To bowiem ważny element w budowaniu poczucia wspólnotowości i przywiązania do miejsca, w którym się żyje i pracuje.

Efektom wdrożenia szeregu usprawnień w ofercie i dostępie do usług winno być m.in. podwyższenie efektywności ich świadczenia (poprzez redukcję kosztów świadczenia usług, personelu), polepszenie transparentności działania, podwyższenie jakości czy zwiększenie satysfakcji mieszkańców obszaru LGD korzystających z tych usług. Wydaje się, że szczególnie istotne jest wdrażanie innowacji w sektorze publicznym, jako warunek konieczny do stymulowania procesów rozwojowych i dostosowań strukturalnych wobec nowych wyzwań cywilizacyjnych i podnoszenia jakości życia na obszarach wiejskich.

W poniższej matrycy zarysowano logikę towarzyszącą dochodzeniu do sformułowania pierwszego celu strategii poczynając od potencjałów, przez zdiagnozowane problemy, aż do wyzwań, które legły u podstaw sformułowania ostatecznego brzmienia celu.

Tabela 13. Zintegrowane podejście do formułowania celu pierwszego

Potencjały i zasoby	Problemy	Wyzwania	Cele
Powoli, acz systematycznie rośnie liczba ludności na obszarze. Jest to efekt migracji z terenu subregionalnego Tarnowa do suburbiów miasta rdzeniowego. Bardzo dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru (autostrada A4, kolej na kierunku wschód-	Centrum zawodowe, edukacyjne, kulturalne nowych mieszkańców obszaru pozostaje dalej w mieście, z którego się przenieśli w ostatnich latach, tj. w Tarnowie, co jest efektem nie zawsze satysfakcjonującej oferty usług publicznych w miejscu zamieszkania	Podniesienie jakości i dostępności usług publicznych na obszarze LGD. Poprawa jakości środowiska, w tym powietrza jako element podnoszący jakość życia obecnych mieszkańców i zwiększający atrakcyjność osiedleńczą obszaru.	C.1. Zielony, innowacyjny, atrakcyjny - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów

<p>zachód i północy-południe, bliskość dwóch portów lotniczych).</p> <p>Duża aktywność gospodarcza mieszkańców, otwarcie na innowacje, przemysły kreatywne.</p> <p>Istnieją charakterystyczne dla obszaru specjalizacje gospodarcze (branża budowlana, przemysł drzewny, przetwórstwo rolno-spożywcze).</p> <p>Mocne przywiązanie do lokalnej tradycji i kultury.</p> <p>Ogromny potencjał do rozwoju turystyki weekendowej, specjalistycznej (np. jeździeckiej), i szeroko pojmowanej rekreacji.</p>	<p>(szczególnie w stosunku do aspiracji/przyzwyczajzeń tej grupy mieszkańców).</p> <p>Pomimo dodatniego salda migracji ogólnopolskie trendy demograficzne dotyczą także obszar LGD ZPT – spada liczba dzieci, rośnie liczba osób starszych.</p> <p>Niska zdolność lokalnych przedsiębiorców do kooperacji i współpracy.</p> <p>Ciągle słabo zagospodarowany potencjał dla rozwoju turystyki weekendowej (rowerowej, pieszej, jeździeckiej).</p>	<p>Stwarzanie warunków do rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD.</p> <p>Rozwijanie infrastruktury i oferty kulturalnej i turystyki weekendowej jako element podnoszący atrakcyjność obszaru LGD.</p>	<p>podnoszących jakość życia</p>
---	---	---	----------------------------------

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki diagnozy, ankiet, warsztatów i spotkań z mieszkańcami

W konsekwencji w ramach celu wskazano 6 przedsięwzięć, w tym pięć finansowanych ze środków PS WPR (EFROW) oraz jedno finansowane ze środków FEM (EFRR), które mają poprawić dostępność infrastruktury na obszarze LGD, przyczynić się do lepszej dostępności usług publicznych i komercyjnych, stworzyć warunki dla rozwoju przedsiębiorstw oraz rozwinąć i wzmocnić infrastrukturę kultury i turystyki.

Tabela 14. Przedsięwzięcia w ramach celu pierwszego wraz z ich źródłem finansowania⁷

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach Celu 1: Zielony, innowacyjny, atrakcyjny (...)	Grupy docelowe	Potencjalni wnioskodawcy	Sposób realizacji
400 000,00 (EFROW)	P. 1.1. Tworzenie i rozwój małej infrastruktury publicznej dostępnej dla wszystkich mieszkańców	Osoby fizyczne zamieszkałe na obszarze LSR; osoby fizyczne, które nie są zamieszkałe na obszarze LSR (turyści)	JST, NGO, Związki wyznaniowe	konkurs
75 000,00 (EFROW)	P. 1.2. Promocja postaw proekologicznych oraz	Osoby fizyczne zamieszkałe na obszarze LSR,	JST, NGO, Związki wyznaniowe	konkurs/operacja własna

⁷ Przyjęto kurs wskazany przez Ministra Finansów w „Wytycznych dotyczących stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw” tj. 4,7 zł.

	wspieranie i promowanie instalacji OZE na obszarze LGD „Zielony Pierścień Tarnowa”	osoby fizyczne		
900 000,00 (EFROW)	P 1.3 Wsparcie przedsiębiorstw w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD	Przedsiębiorcy prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą	Przedsiębiorcy prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą	konkurs
250 000,00 (EFROW)	P 1.4 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD	Osoby fizyczne zamierzające prowadzić działalność gospodarczą, w szczególności kobiety, osoby z niepełnosprawnością	Osoby fizyczne zamierzające prowadzić działalność gospodarczą	konkurs
1 367 571,00 (EFRR)	P. 1.5. Rozwój infrastruktury kultury, turystyki oraz dbałość o dziedzictwo materialne i niematerialne (historyczne) obszaru	Osoby fizyczne zamieszkałe na obszarze LSR; osoby fizyczne, które nie są zamieszkałe na obszarze LSR (turyści)	JST, NGO, związki wyznaniowe	konkurs
100 000,00 (EFROW)	P. 1.6. Rozwijanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych	Osoby fizyczne zamieszkałe na obszarze LSR; osoby fizyczne, które nie są zamieszkałe na obszarze LSR (turyści)	JST, NGO, związki wyznaniowe	konkurs/operacja własna

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki diagnozy, ankiet, warsztatów i spotkań z mieszkańcami

Należy się spodziewać, iż projekty składane w poszczególnych przedsięwzięciach dotyczyć będą takich zagadnień jak:

- **w ramach przedsięwzięcia: „Tworzenie i rozwój małej architektury dostępnej dla wszystkich mieszkańców” m.in.:**
 - tworzenie nowych i rozwijanie istniejących parków, placów zabaw, skwerów, świetlic wiejskich, miejsc spotkań dla mieszkańców;
 - poprawa dostępności budynków/obiektów dla osób z niepełnosprawnością;
 - poprawa dostępności obiektów poprzez ich lepszą iluminację, oznakowanie i zamieszczenie informacji w formach dostępnych dla odbiorców z różnymi potrzebami;
 - tworzenie elementów małej infrastruktury przy trasach rowerowych i pieszych (np. miejsca odpoczynku rowerzystów, stacje ładowania rowerów elektrycznych).
- **w ramach przedsięwzięcia: „Promocja postaw proekologicznych oraz wspieranie i promowanie instalacji OZE na obszarze LGD „Zielony Pierścień Tarnowa”, w tym m.in.:** działania dotyczące kształtowanie

świadomości o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, np. warsztaty, webinary, wspólne eventy, imprezy, imprezy plenerowe;

- **w ramach przedsięwzięcia: „Wsparcie innowacyjnych przedsiębiorstw w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD** w tym: wspieranie działalności gospodarczej związanej z branżami o dużym znaczeniu i tradycji prowadzenia działalności na obszarze LGD tj.:
 - ✓ **branża budowlano-remontowa, montaż instalacji** - PKD Dział 41 - ROBOTY BUDOWLANE ZWIĄZANE ZE WZNASZENIEM BUDYNKÓW, PKD Dział 42 - ROBOTY ZWIĄZANE Z BUDOWĄ OBIEKTÓW INŻYNIERII LĄDOWEJ I WODNEJ , PKD Dział 43 - ROBOTY BUDOWLANE SPECJALISTYCZNE;
 - ✓ **branża motoryzacyjna** - PKD Dział 45 - HANDEL HURTOWY I DETALICZNY POJAZDAMI SAMOCHODOWYMI; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH;
 - ✓ **branża drzewna i stolarska** - PKD 95.24 Naprawa i konserwacja mebli i wyposażenia domowego, PKD Dział 16 - PRODUKCJA WYROBÓW Z DREWNA ORAZ KORKA, Z WYŁĄCZENIEM MEBLI; PRODUKCJA WYROBÓW ZE SŁOMY I MATERIAŁÓW UŻYWANYCH DO WYPLATANIA, PKD Dział 31 - PRODUKCJA MEBLI;
 - ✓ **usługi projektowo-architektoniczne oraz geodezyjne** - PKD 71.1 - Działalność w zakresie architektury i inżynierii oraz związane z nią doradztwo techniczne, PKD Dział 63 - DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA W ZAKRESIE INFORMACJI , PKD 74.10 Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania;
 - ✓ **usługi finansowo-księgowe** - PKD 69.2 Działalność rachunkowo, PKD Dział 82 - DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ADMINISTRACYJNĄ OBSŁUGĄ BIURA I POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ WSPOMAGAJĄCA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ;
 - ✓ **usługi czasu wolnego** - PKD Dział 55 - ZAKWATEROWANIE , PKD Dział 59 - DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z PRODUKCJĄ FILMÓW, NAGRAŃ WIDEO, PROGRAMÓW TELEWIZYJNYCH, NAGRAŃ; DŹWIĘKOWYCH I MUZYCZNYCH, PKD Dział 90 - Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką, PKD Dział 93 - DZIAŁALNOŚĆ SPORTOWA, ROZRYWKOWA I REKREACYJNA, PKD 96.04 Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej, PKD 96.02 Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne;
- **w ramach przedsięwzięcia: „Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD”**, w tym: wspieranie zakładania działalności gospodarczej związanej z branżami o dużym znaczeniu i tradycji prowadzenia działalności na obszarze LGD tj.
 - ✓ **branża budowlano-remontowa, montaż instalacji** - PKD Dział 41 - ROBOTY BUDOWLANE ZWIĄZANE ZE WZNASZENIEM BUDYNKÓW, PKD Dział 42 - ROBOTY ZWIĄZANE Z BUDOWĄ OBIEKTÓW INŻYNIERII LĄDOWEJ I WODNEJ , PKD Dział 43 - ROBOTY BUDOWLANE SPECJALISTYCZNE;
 - ✓ **branża motoryzacyjna** - PKD Dział 45 - HANDEL HURTOWY I DETALICZNY POJAZDAMI SAMOCHODOWYMI; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH;
 - ✓ **branża drzewna i stolarska** - PKD 95.24 Naprawa i konserwacja mebli i wyposażenia domowego, PKD Dział 16 - PRODUKCJA WYROBÓW Z DREWNA ORAZ KORKA, Z WYŁĄCZENIEM MEBLI; PRODUKCJA WYROBÓW ZE SŁOMY I MATERIAŁÓW UŻYWANYCH DO WYPLATANIA, PKD Dział 31 - PRODUKCJA MEBLI;
 - ✓ **usługi projektowo-architektoniczne oraz geodezyjne** - PKD 71.1 - Działalność w zakresie architektury i inżynierii oraz związane z nią doradztwo techniczne, PKD Dział 63 - DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA W ZAKRESIE INFORMACJI , PKD 74.10 Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania;

- ✓ **usługi finansowo-księgowe** - PKD 69.2 Działalność rachunkowo, PKD Dział 82 - DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ADMINISTRACYJNĄ OBSŁUGĄ BIURA I POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ WSPOMAGAJĄCA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ ;
- ✓ **usługi czasu wolnego** - PKD Dział 55 - ZAKWATEROWANIE , PKD Dział 59 - DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z PRODUKCJĄ FILMÓW, NAGRAŃ WIDEO, PROGRAMÓW TELEWIZYJNYCH, NAGRAŃ; DŹWIĘKOWYCH I MUZYCZNYCH, PKD Dział 90 - Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką, PKD Dział 93 - DZIAŁALNOŚĆ SPORTOWA, ROZRYWKOWA I REKREACYJNA, PKD 96.04 Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej, PKD 96.02 Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne;
- **w ramach przedsięwzięcia: „Rozwój infrastruktury kultury, turystyki oraz dbałość o dziedzictwo materialne i niematerialne (historyczne) obszaru”, w tym m.in.:**
 - rozwój infrastruktury turystycznej,
 - rozwój publicznych elementów małej architektury przy szlakach i atrakcjach turystycznych,
 - budowa, odnowa i rozwój szlaków turystycznych, oraz tworzenie produktów turystycznych, które przyczynią się do dywersyfikacji i ukierunkowania strumienia ruchu turystycznego na obszarze LGD (w szczególności turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne odwołujące się do walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historycznych czy kulturowych),
 - budowa, rozbudowa i przebudowa wielofunkcyjnych obiektów turystycznych oraz stref aktywności,
 - budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury kultury, m.in. domów kultury, bibliotek (mediatek), muzeów, izby regionalne w tym wyposażenie w nowe technologie wzmacniające ofertę kulturalną oraz zapewnienie warunków technicznych i programowych w zakresie dostępności, m.in. dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów i rodzin z małymi dziećmi,
 - dokumentowanie, zachowanie i upowszechnianie dziedzictwa niematerialnego, m.in. poprzez badania terenowe, sporządzanie wywiadów i dokumentacji etnograficznej, upowszechnianie kultury ludowej (jako element szerszego projektu),
- **w ramach przedsięwzięcia: „Rozwijanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych”, w tym m.in.:**
 - wydarzenia społeczno-kulturalne, festiwale,
 - działania podejmowane przez Koła Gospodyń Wiejskich związane z popularyzacją lokalnej kultury, tradycji i dziedzictwa,
 - wsparcie ginących zawodów,
 - popularyzacja twórców ludowych, rozwijanie i popularyzacja folkloru, w tym zajęcia dla różnych grup wiekowych związanych z lokalną tradycją,
 - wspieranie tworzenia oferty związanej z przekazywaniem tradycji, zwyczajów, rękodzieła i tradycyjnych produktów żywnościowych przez osoby starsze najmłodszemu pokoleniu mieszkańców LGD Zielony Pierścień Tarnowa, ,
 - rajdy, imprezy sportowe i rekreacyjne dla mieszkańców i gości;

6.1.2. Cel drugi: Szczęśliwy, różnorodny, otwarty – włączenie i aktywizacja mieszkańców

Drugi cel w ogromnym stopniu poświęcony jest szeroko rozumianej inkluzji, wyrównywaniu szans rozwojowych dzieci i młodzieży, tworzeniu oferty wsparcia dla osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu, aktywizacji osób będących w niekorzystnej sytuacji, budowaniu i wzmacnianiu kapitału społecznego, a także rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną.

Szereg procesów zachodzących na obszarach wiejskich sprawia, że start w dorosłe życie dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich czy mniejszych ośrodków miejskich jest trudniejszy względem młodzieży z większych

ośrodków. Jednocześnie próba przyciągania nowych mieszkańców z obszaru Tarnowa musi nieść za sobą wysokiej jakości ofertę wychowawczą i edukacyjną, jako że dla wielu rodziców jest to warunek niezbędny dla podejmowania decyzji o zmianie miejsca zamieszkania. Z kolei zachodzące procesy demograficzne (gwałtowny wzrosty liczby osób starszych na obszarze LGD, wydłużający się średni czas życia, przy jednoczesnym rozpadaniu się więzów rodzinnych i ucieczce młodych z obszarów wiejskich) sprawiają, iż rośnie grono osób nie tylko doświadczających samotności, ale czasami po prostu wymagających wsparcia w codziennych czynnościach. Sytuacja ta wymaga także podjęcia określonych działań infrastrukturalnych doposażenia świetlic, domów wiejskich, klubów seniora itp., gdzie osoby w niekorzystnej sytuacji będą mogły samodzielnie lub w ramach zorganizowanych aktywności podejmować i realizować działania, które przyczynia się do poprawy ich codziennej sytuacji, zwiększą ich aktywność w wymiarze społecznym poprzez aktywizację społeczną, edukacyjną, zdrowotną, i kulturalną. Rozwój obszarów wiejskich i wzmocnienie lokalnego kapitału społecznego nie będzie możliwy bez znaczącego wsparcia i stworzenia mechanizmów aktywizacji lokalnych liderów i organizacji pozarządowych. To także klucz do wzmacniania świadomości społecznej i obywatelskiej, co winno przełożyć się budowę społeczeństwa obywatelskiego świadomego swoich praw i obowiązków, ale także dbającego o miejsce swojego życia, relacje zachodzące we wspólnocie lokalnej i umiającego aktywnie włączać się i angażować w życie swojej „małej ojczyzny”. Ważnym uzupełnieniem przedsięwzięć w ramach tego celu jest rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną. Umożliwienie przedsiębiorcom działającym w takich sektorach jak usługi wychowawcze, edukacyjne, zdrowotne, rehabilitacyjne czy opiekuńcze rozwijania swoich firm znacząco poprawi jakość i dostępność tych usług dla mieszkańców obszaru.

Poniżej – wzorem pierwszego celu – zaprezentowano matrycę prezentującą logikę budowy drugiego z celów LSR.

Tabela 15. Logika interwencji dla drugiego celu

Potencjały i zasoby	Problemy	Wyzwania	Cele
<p>Aktywny sektor organizacji pozarządowych.</p> <p>Rozwinięty system placówek wsparcia dziennego.</p> <p>Dobra dostępność edukacji na poziomie podstawowym.</p>	<p>Pomimo rosnącej liczby miejsc w placówkach wsparcia dzieci w kryzysie nadal nie zaspokojone są lokalne potrzeby w tym zakresie.</p> <p>Samotność osób starszych.</p> <p>Osoby opiekujące się osobami zależnymi same nie otrzymują wsparcia i pomocy.</p> <p>Osoby z niepełnosprawnością potrzebująca wsparcia i aktywizacji.</p> <p>Nieumiejętność radzenia sobie z zagrożeniami cywilizacyjnymi, w efekcie pogłębiający się rozpad więzi społecznych.</p> <p>Niewystarczająca współpraca międzysektorowa</p>	<p>Wsparcie dzieci i młodzieży, szczególnie tych, które znalazły się w trudnych sytuacjach rodzinnych, rówieśniczych i edukacyjnych.</p> <p>Zapewnienie wsparcia w ramach placówek wsparcia dziennego dla osób starszych oraz zapewnienie opieki wytchnieniowej opiekunom osób wymagających codziennego wspierania.</p> <p>Kształtowanie podstaw odpowiedzialności za dobro wspólnoty lokalnej oraz rozwijanie umiejętności związanych z przywództwem.</p> <p>Poprawa dostępu do usług społecznych, w tym</p>	<p>C.2 Szczęśliwy, różnorodny, otwarty – włączenie i aktywizacja mieszkańców</p>

	<p>(samorząd – przedsiębiorcy - organizacje pozarządowe). Kryzys przywództwa – niewielka chęć realizowania działań na rzecz dobra wspólnego. Relatywnie duży odsetek kobiet w ogólnej liczbie osób pozostających bez pracy. Niewielka skłonność dorosłych mieszkańców obszaru do podnoszenia swoich kompetencji w dorosłym życiu.</p>	<p>świadczonych przez podmioty komercyjne.</p>	
--	---	--	--

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki diagnozy, ankiet, warsztatów i spotkań z mieszkańcami

W konsekwencji w ramach celu wskazano 6 przedsięwzięć, w tym trzy finansowane ze środków FEM (EFS+) oraz trzy finansowane ze środków PS WPR (EFROW), które koncentrują się na włączeniu mieszkańców i wsparciu grup w niekorzystnej sytuacji.

Tabela 16. Przedsięwzięcia w ramach celu drugiego wraz z ich źródłem finansowania

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach Celu 2: Szczęśliwy, różnorodny, otwarty (...)	Grupy docelowe	Potencjalni wnioskodawcy	Sposób realizacji
250 000,00 (EFS)	P. 2.1 Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	Dzieci i młodzież do 18 r. ż. oraz ich rodziny, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	Istniejące placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, NGO, JST i ich jednostki	konkurs
378 341,00 (EFS)	P. 2.2 Tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	Dzieci i młodzież do 18 r. ż. oraz ich rodziny	NGO, JST i ich jednostki	konkurs
200 000,00 (EFROW)	P. 2.3. Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności usług dla osób będących w niekorzystnej sytuacji	Osoby fizyczne zamieszkałe na obszarze LSR w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> kobiety; osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunowie; seniorzy; ludzie młodzi (do 25 roku życia). 	JST, NGO, związki wyznaniowe	konkurs/ operacja własna

125 000,00 (EFROW)	P. 2.4 Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych	Osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną oraz grupy nieformalne w tym: organizacje pozarządowe, OSP, koła gospodyń wiejskich, zespoły regionalne, grupy zamierzające realizować projekty na rzecz mieszkańców obszaru LGD lub na rzecz rozwoju lokalnego; osoby fizyczne zamieszkałe na obszarze LSR	JST, NGO, związki wyznaniowe	konkurs/ operacja własna
125 000,00 (EFROW)	P 2.5 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej związanej z branżą społeczną	Przedsiębiorcy prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą	Przedsiębiorcy prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą	konkurs
325 000,00 (EFROW)	P 2.6 Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną	Osoby fizyczne zamierzające prowadzić działalność gospodarczą, w szczególności kobiety, osoby z niepełnosprawnością	Osoby fizyczne zamierzające prowadzić działalność gospodarczą	konkurs

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki diagnozy, ankiet, warsztatów i spotkań z mieszkańcami

Należy spodziewać się, iż projekty składane w poszczególnych przedsięwzięciach dotyczyć będą takich zagadnień jak:

- **w ramach przedsięwzięcia: „Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży” m.in. poprzez:**
 - rozwijanie oferty placówek prowadzonych w formie opiekuńczej zapewniających dzieciom opiekę i wychowanie, pomoc w nauce oraz organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań,
 - rozwijanie oferty specjalistycznej - zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię,

- wdrażanie działań animacyjnych i socjoterapeutycznych realizowanych przez placówki pracy podwórkowej,
- rozwijanie pomocy udzielanej rodzinom przeżywającym problemy w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej (w ramach placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży);
- **w ramach przedsięwzięcia: „Tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży” m.in. poprzez:**
 - tworzenie nowych placówek prowadzonych w formie opiekuńczej zapewniających dzieciom opiekę i wychowanie, pomoc w nauce oraz organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań,
 - tworzenie oferty specjalistycznej - zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię,
 - wdrażanie działań animacyjnych i socjoterapeutycznych realizowanych przez placówki pracy podwórkowej,
 - wdrażanie pomocy udzielanej rodzinom przeżywającym problemy w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej (w ramach placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży);
- **w ramach przedsięwzięcia: „Rozwój usług w zakresie zapewnienia opieki osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu” m.in. poprzez:**
 - usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne (dowóz uczestników, ciepły posiłek, pomoc w podstawowych czynnościach, opieka higieniczna) świadczone przez ośrodki wsparcia lub w formule sąsiedzkich usług opiekuńczych,
 - usługi aktywizująco-usprawniające (zajęcia terapeutyczne, organizacja czasu wolnego świadczone przez ośrodki wsparcia lub w formule sąsiedzkich usług opiekuńczych,
 - usługi otwarte (terenowe) np. w formie dowożenia posiłków lub świadczenia usług opiekuńczych w środowisku zamieszkania świadczone przez ośrodki wsparcia lub w formule sąsiedzkich usług opiekuńczych,
 - uruchomieni i rozwijanie centrów wsparcia opiekunów (wsparcie edukacyjno-doradcze: pierwsza pomoc, profilaktyka przeciwozależności, usługi odciążeniowe i wytchnieniowe, dostęp do informacji);
- **w ramach przedsięwzięcia: „Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności usług dla osób będących w niekorzystnej sytuacji”, w tym m.in.**
 - działania miękkie i twarde - wyposażenie świetlic, domów wiejskich, klubów seniora, innych obiektów o funkcjach społecznych,
 - trening kompetencji i umiejętności społecznych, zaradności i samodzielności, poradnictwo psychologiczne,
 - usługi o charakterze zdrowotnym, mające na celu likwidację barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie,
 - aktywizacja mieszkańców w zakresie spędzania czasu wolnego i rekreacji oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym (element uzupełniający kompleksowe działania);
- **w ramach przedsięwzięcia: „Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych” m.in. poprzez:**
 - usługi edukacyjno-doradcze dla NGO i grup nieformalnych w tym wizyty studyjne,
 - wzmacnianie potencjału i wiedzy na temat działalności NGO wśród mieszkańców obszaru LGD (m.in. poprzez kawiarenki obywatelskie, pikniki, imprezy, spotkania),
 - wzmacnianie i rozwijanie postaw liderek wśród mieszkańców;

- **w ramach przedsięwzięcia: „Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej związanej z branżą społeczną** - tworzenie nowych przedsiębiorstw, które w sposób bezpośredni związane będą z takimi sektorami jak:
 - ✓ **Edukacja, wychowanie** - PKD 85.5 Pozaszkolne formy edukacji, PKD 85.6 Działalność wspomagająca edukację.
 - ✓ **Zdrowie, rehabilitacja, usługi opiekuńcze** – PKD 86.2 Praktyka lekarska, PKD 86.9 Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej, PKD Dział 87 - POMOC SPOŁECZNA Z ZAKWATEROWANIEM, PKD Dział 88 - POMOC SPOŁECZNA BEZ ZAKWATEROWANIA
- **w ramach przedsięwzięcia: „Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną** - rozwijanie przedsiębiorstw, które w sposób bezpośredni związane będą z takimi sektorami jak:
 - ✓ **Edukacja, wychowanie** - PKD 85.5 Pozaszkolne formy edukacji, PKD 85.6 Działalność wspomagająca edukację.
 - ✓ **Zdrowie, rehabilitacja, usługi opiekuńcze** – PKD 86.2 Praktyka lekarska, PKD 86.9 Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej, PKD Dział 87 - POMOC SPOŁECZNA Z ZAKWATEROWANIEM, PKD Dział 88 - POMOC SPOŁECZNA BEZ ZAKWATEROWANIA

6.2. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć

W tabeli 17 przedstawiono przedsięwzięcia wraz ze wskaźnikami produktu i rezultatu, zakresem wsparcia, alokacją i sposobem ich realizacji.

Tabela 17. Przedsięwzięcia wraz z przypisanymi im wskaźnikami, zakresem wsparcia i alokacją

Nazwa przedsięwzięcia oraz oznaczenie (np. P.1.1)	Wskaźnik produktu i jego wartość		Wskaźnik rezultatu i jego wartość		Alokacja środków na wskaźniku produktu (w EURO)	Fundusz (EFROW, EFRR, EFS+)	Zakres wsparcia	Sposób realizacji	Wysokość wsparcia na jedną operację (minimalna i maksymalna kwota) w PLN.
	Wskaźniki produktu	Wartość docelowa	Wskaźniki rezultatu	Wartość docelowa					
P 1.1 Tworzenie i rozwój małej infrastruktury publicznej dostępnej dla wszystkich mieszkańców	Liczba operacji dotyczących małej infrastruktury publicznej	4	R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.	2 000	400 000,00 €	EFROW	6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	konkurs	50 000/500 000
P 1.2 Promocja postaw proekologicznych oraz wspieranie i promowanie instalacji OZE na obszarze LGD „Zielony Pierścień Tarnowa”	Liczba operacji w zakresie promocji postaw proekologicznych oraz wspieranie i promowanie instalacji OZE	1	R.1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy (...)	100	75 000,00 €	EFROW	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych	Konkurs/ operacja własna	50 000/300 000

P 1.3 Wsparcie przedsiębiorstw w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	8	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	1	900 000,00 €	EFROW	1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki	konkurs	50 000/500 000
P 1.4 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	7	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	7	250 000 €	EFROW	1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki	konkurs	50 000/150 000
P 1.5 Rozwój infrastruktury kultury, turystyki oraz dbałość o dziedzictwo materialne i niematerialne (historyczne) obszaru	RCO 77 liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	4	RCR 77 - liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	2 000	1 367 571,00 €	EFRR	Działanie FEMP.07.06 RLKS - Wsparcie oddolnych inicjatyw na obszarach wiejskich	konkurs	350 000/ 1 500 000
1.6 Rozwijanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych	Liczba operacji związanych z rozwijaniem i popularyzacją dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych	3	R.41PR łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.	1 200	100 000,00 €	EFROW	9. Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi.	Konkurs/operacja własna	50 0000/150 000
P 2.1 Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	PLKCO02 Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	60	PLKCR03 - liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług	2	250 000,00 €	EFS+	Działanie FEMP.06.22 Wsparcie usług społecznych i zdrowotnych w regionie - RLKS	Konkurs	50 000/900 000
P 2.2 Tworzenie placówek wsparcia	PLKCO02 Liczba osób objętych	10	PLKCR02- liczba utworzonych miejsc	2	378 341,00 €	EFS+	Działanie FEMP.06.22 Wsparcie usług	Konkurs	50 000/900 000

dziennego dla dzieci i młodzieży	usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie		świadczenia usług w społeczności lokalnej				społecznych i zdrowotnych w regionie - RLKS		
P 2.3 Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności usług dla osób będących w niekorzystnej sytuacji	Liczba operacji związanych z aktywizacją mieszkańców	2	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	40	200 000,00 €	EFROW	8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji	Konkurs/operacja własna	50 000/500 000
P 2.4 Budowanie kapitału społecznego i wzmacnianie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych	Liczba operacji związanych z budowaniem kapitału społecznego	1	R.1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy (...)	40	125 000,00 €	EFROW	7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych	konkurs/operacja własna	50 000/150 000
P 2.5 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej związanej z branżą społeczną	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	4	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w	4	125 000,00 €	EFROW	1. Rozwój przedsiębiorczości w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki	konkurs	50 000/150 000

			ramach projektów WPR.						
P 2.6 Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	3	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	1	325 000,00 €	EFROW	1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki	konkurs	50 000/500 000

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o wyniki diagnozy, ankiet, warsztatów i spotkań z mieszkańcami

Tabela 18. Plan działania

CEL	lata Nazwa wskaźnika	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1. Zielony, innowacyjny, atrakcyjny - wzmocnienie endogenicznych potencjałów gmin leżących wokół miasta subregionalnego - Tarnowa jako elementów podnoszących jakość życia														
Przedsięwzięcie P. 1.1 Tworzenie i rozwój małej infrastruktury publicznej dostępnej dla wszystkich mieszkańców	Wskaźnik produktu: Liczba operacji dotyczących małej infrastruktury publicznej	0	0,00%	1	25,00%	2	75,0%	1	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2 Promocja postaw proekologicznych oraz wspieranie i promowanie instalacji OZE na obszarze LGD „Zielony Pierścień Tarnowa”	Wskaźnik produktu: Liczba operacji w zakresie promocji postaw proekologicznych oraz wspieranie i promowanie instalacji OZE	0	0,00%	0	0,0%	1	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.3. Wsparcie przedsiębiorstw w branżach ważnych dla rozwoju obszaru LGD	Wskaźnik produktu: Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa.	0	0,00%	1	12,5%	3	50,0%	4	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.4 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej w branżach ważnych dla rozwoju obszaru	Wskaźnik produktu: Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa.	0	0,00%	2	28,6%	3	71,4%	3	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.5. Rozwój infrastruktury kultury, turystyki oraz dbałość o dziedzictwo materialne i niematerialne (historyczne) obszaru	Wskaźnik produktu: RCO 77. liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem.	0	0,00%	1	25,5%	2	75,5%	1	100%	0	100,0%	0	100,0%	EFRR
Przedsięwzięcie P.1.6. Rozwijanie i popularyzacja dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych	Wskaźnik produktu: Liczba operacji związanych z rozwijaniem i popularyzacją dziedzictwa kulturowego i bogatych tradycji lokalnych.	0	0,00%	0	0,00%	1	33,3%	1	66,7%	1	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1.	R.41PR. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek	0	-	0	-	1 000	-	1 000	-	0	-	0	-	PS WPR

	ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.		X		X		X		X		X		X	
Wskaźnik rezultatu W.1.2.	R.1PR. Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy (...).	0	-	0	-	100	-	0	-	0	-	0	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.3.	R.37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	0	X	0	X	0	X	1	X	0	X	0	X	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.4.	R.37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	0	X	2	X	3	X	3	X	0	X	0	X	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.5.	RCR 77. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem.	0	X	0	X	500	X	1 000	X	500	X	0	X	EFRR
Wskaźnik rezultatu W.1.6.	R.41PR. Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.	0	-	0	-	400	-	400	-	400	-	0	-	PS WPR

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.2. Szczęśliwy, różnorodny, otwarty – włączenie i aktywizacja mieszkańców														
Przedsięwzięcie P.2.1. Rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	Wskaźnik produktu: PLKCO02. Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie.	0	0,0%	50	31,3%	50	62,5%	60	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	EFS+
Przedsięwzięcie P.2.2. Tworzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży	Wskaźnik produktu: PLKCO02. Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie.	0	0,0%	0	0,0%	10	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	EFS+
Przedsięwzięcie P.2.3. Aktywni mieszkańcy - aktywizacja mieszkańców i poprawa dostępności infrastruktury dla osób będących w niekorzystnej sytuacji	Wskaźnik produktu: Liczba operacji związanych z aktywizacją mieszkańców.	0	0,0%	0	0,0%	1	50,0%	1	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.4. Budowanie kapitału społecznego i wzmocnienie świadomości obywatelskiej poprzez aktywizację lokalnych liderów i organizacji pozarządowych	Wskaźnik produktu: Liczba operacji związanych z budowaniem kapitału społecznego	0	0,0%	0	0,0%	1	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.5. Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej związanej z branżą społeczną	Wskaźnik produktu: Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	0	0,0%	0	0,0%	2	50,0%	2	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.2.6. Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z branżą społeczną	Wskaźnik produktu: Liczba operacji polegająca rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa.	0	0,0%	0	0,0%	2	66,7%	1	100,0%	0	100,0%	0	100,0%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1.	PLKCR03. Liczba podmiotów, które rozszerzyły ofertę wsparcia lub podniosły jakość oferowanych usług.	0	-	0	-	1	-	1	-	0	-	0	-	EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.2.	PLKCR02. Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej.	0	-	0	-	1	-	1	-	0	-	0	-	EFS+
Wskaźnik rezultatu W.2.3.	EFRROW R.42. Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych	0	-	0	-	20	-	20	-	0	-	0	-	PS WPR

	wspieranymi projektami włączenia społecznego.												
Wskaźnik rezultatu W.2.4.	R.1PR. Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.	0		0		40		40		0		0	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.5.	R.37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	0		0		2		2		0		0	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.6.	R.37. Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	0		0		0		1		0		0	PS WPR

7. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

7.1. Charakterystyka organizacji pracy LGD

Procedury wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne reguluje szczegółowo **Statut Stowarzyszenia „Zielony Pierścień Tarnowa”**, który w rozdziale IV, paragrafy 28 do 31 opisuje sposób działania Rady, do której należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR opracowanej przez Stowarzyszenie oraz ustalanie kwoty wsparcia.

Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów będzie oparty na:

- zgodności z przepisami ustaw PS WPR i RLKS oraz wytycznymi;
- doświadczeniach nabytymi podczas Wdrażania LSR na lata 2007-2013 i LSR 2014-2020;
- specyfice obszaru LGD;
- konsultacjach z lokalną społecznością.

Aby zapewnić przejrzystość, niedyskryminację oraz jawność podejmowanych decyzji przez Radę zostaną przejrzane i zweryfikowane wcześniejsze procedury. Najistotniejszymi cechami, które będą brane pod uwagę przy ich opracowaniu będzie to, że:

- wszelkie regulacje mają zapewniać zachowanie inkluzywności;
- pozwolą uniknąć ryzyka konfliktu interesów (tj. będą odnosiły się do obowiązkowej deklaracji bezstronności);
- protokoły z każdego etapu procesu wyboru operacji będą podawane do publicznej informacji (co oznacza, iż dostępne będą także informacje o wyłączeniach członków organu decyzyjnego z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem, których wniosków wyłączenie dotyczy);
- będą określały przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach danego kryterium;
- będą przewidywały zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu);
- będą określały tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć Rady w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu.

Część założeń dotyczących intensywności pomocy, wysokości kwot wsparcia, kryteriów została **opracowana w procesie przygotowania LSR**. Poniżej w tabelach zaprezentowano założenia do procedury oceny i wyboru operacji, które są wynikiem uspołecznionego procesu w trakcie pracy nad LSR. Propozycja procedur zostanie **skonsultowana z lokalną społecznością**.

Tabela 19. Założenia do procedury oceny i wyboru operacji - realizowane indywidualnie

Czynność wskazana w procedurze	Organ/Przedstawiciel LGD odpowiedzialny za czynność
<ul style="list-style-type: none"> • sposób organizacji naborów wniosków: w tym tryb ogłaszania, czas trwania naboru, miejsce składania wniosków, a także informacje dotyczące zakresu tematycznego operacji, kryteriów wyboru operacji, min. liczbę punktów (warunek wyboru operacji), • sposób udostępnienia procedur naboru do wiadomości publicznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • projekt ogłoszenia o naborze przygotowywany jest przez Zarząd Stowarzyszenia „Zielony Pierścień Tarnowa”, a wszystkie dokumenty dotyczące sposobu organizacji naboru wniosków dostępne są w Biurze LGD i na stronie internetowej Stowarzyszenia.
<ul style="list-style-type: none"> • zasady oraz sposób składania i wycofywania wniosków, • zasady oraz sposób rejestrowania wniosków. 	<ul style="list-style-type: none"> • wniosek składany jest drogą elektroniczną, • wycofanie wniosku odbywa się przez złożenie pisma drogą elektroniczną.
<ul style="list-style-type: none"> • zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, w tym ocenę wniosków, dokumentowanie oceny, wzory dokumentów. 	<ul style="list-style-type: none"> • wstępnej weryfikacji wniosków dokonuje Przewodniczący Rady.
<ul style="list-style-type: none"> • zasady oraz sposób wyłączenia członków organu decyzyjnego z oceny i wyboru operacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • po dokonaniu weryfikacji wstępnej, Przewodniczący Rady udostępni pozostałym członkom Rady rejestr wniosków jednocześnie wzywając ich do złożenia oświadczenia o bezstronności i poufności.
<ul style="list-style-type: none"> • termin i zasady przydziału wniosków. 	<ul style="list-style-type: none"> • Przewodniczący Rady po zapoznaniu się ze złożonymi Deklaracjami bezstronności i poufności, przydziela członkom Rady operacje do oceny.
<ul style="list-style-type: none"> • termin, zasady i sposób dokonywania oceny merytorycznej i wyboru operacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • po dokonanej ocenie i utworzeniu wstępnej listy rankingowej, w terminie wyznaczonym przez Przewodniczącego Rady, odbywa się posiedzenie Rady, • po dokonaniu oceny strategicznej operacji Rada sporządza listę operacji.
<ul style="list-style-type: none"> • szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu (określono co najmniej: warunki i sposób wniesienia protestu oraz termin wniesienia protestu). 	<ul style="list-style-type: none"> • biuro LGD przekazuje Wnioskodawcy na piśmie informację o wyniku oceny zgodności jego operacji z LSR lub wyniku wyboru, w tym oceny w zakresie spełniania przez jego operację kryteriów wyboru operacji wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację, • biuro LGD zamieszcza na stronie internetowej LGD listę operacji zgodnych z LSR oraz listę operacji wybranych ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków wskazanych w ogłoszeniu o naborze.

7.2. Kryteria wyboru

Zasady i kryteria wyboru operacji w ramach perspektywy 2023 – 2027 czerpać będą z dobrych praktyk wynikających z doświadczeń oceny projektów składanych do LGD „Zielony Pierścień Tarnowa” w dwóch poprzednich okresach programowania, a także będą pokłosiem warsztatów i spotkań odbywających się na etapie tworzenia obecnej strategii (włączenie lokalnej społeczności). Przed pierwszymi naborami zasady te i kryteria **zostaną jeszcze raz poddane konsultacjom z przedstawicielami wszystkich trzech sektorów (publicznego, społecznego i gospodarczego)**, a także **upublicznione na stronie internetowej** Stowarzyszenia z możliwością składania uwag do zaproponowanych kryteriów.

Zgodnie z doświadczeniami poprzednich perspektyw finansowych przyjęte kryteria będą miały charakter oceny punktowej, w oparciu o szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny i wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium. Sposób ich opisanie – wzorem lat wcześniejszych – będzie jednoznaczny i niebudzący wątpliwości interpretacyjnych. W tym celu -przed ich ostatecznym wejściem w życie – przeprowadzone zostaną testy sprawdzające czy wszyscy uczestnicy testu tak samo rozumieją ich brzmienie i tak samo oceniają zasób informacyjny wynikający z opisu operacji.

Oparcie się na dobrych wzorcach z poprzedniego okresu programowania i czerpanie z wieloletnich doświadczeń LGD ZPT oraz poddanie ich ostatecznej szerokiej konsultacji ma zagwarantować ich trafność, dostosowane do potrzeb przyszłych beneficjentów, odpowiadanie na rzeczywiste potencjały i deficyty obszaru, a także zgodność z wymogami określonymi w programach/przepisach dla „Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027” oraz Funduszy Europejskich dla Małopolski 2021-2027”.

Kryteria wyboru w pierwszej kolejności służyć będą weryfikacji, czy wniosek został ważnie złożony i czy zakres tematyczny operacji jest zgodny z zakresem interwencji przewidzianym w LSR oraz przepisami obowiązującymi dla RLKS. Ta grupa kryteriów wyboru dotyczyć będzie przede wszystkim poprawności formalnej zgłaszanych operacji i obejmie zagadnienia związane z terminowością, kompletnością i adekwatnością składanych wniosków. Następnie wnioski, które przejdą ocenę formalną oceniane będą pod kątem zgodności proponowanej operacji z zapisami zawartymi w LSR, w tym przede wszystkim z diagnozą obszaru i poziomem odpowiadania na potencjały i deficyty obszaru, celami oraz przyjętymi wskaźnikami produktu i rezultatu. Ponadto w zależności od celu, w ramach którego składane będą wnioski dodatkowo premiowane będą takie elementy jak: wpływ na zapobieganie niekorzystnym zmianom klimatycznym, wpływ na zwiększanie dostępności infrastruktury i oferty dla osób ze specjalnymi potrzebami, podejmowanie działań dedykowanych osobom w niekorzystnej sytuacji, innowacyjność proponowanych rozwiązań, a także wpisywanie się projektu w Nowy Europejski Bauhaus.

Przyjęte podejście do kryteriów premiujących samo w sobie **stanowi zachętę do wdrażania innowacji we wszystkich przedsięwzięciach** (w zależności od rodzaju celu waga przyznanych punktów będzie różna). Zakłada się **systemowe animowanie do wdrożenia innowacji** poprzez:

- spotkania informacyjno-konsultacyjne;
- kampanie informacyjno-promocyjne w mediach społecznościowych;
- upowszechnianie wiedzy o innowacyjnym podejściu do kwestii ważnych z punktu widzenia celów rozwojowych obszar np. rozwój produktu turystycznego, innowacji społecznych w szczególności polityki senioralnej i aktywizacji kobiet, ekoinnowacji.

Ważnym aspektem podejmowanych interwencji jest partnerska współpraca oraz wymiana wiedzy i doświadczeń z innymi **podmiotami krajowymi i zagranicznymi**, które mogą wspomóc społeczność lokalną w poszukiwaniu rozwiązań kluczowych problemów rozwojowych obszaru. Z tego powodu jednym z kryteriów premiujących jest

partnerstwo, które jest istotne we wdrażaniu przedsięwzięć inkluzywnych (szczególnie cel 2). Ponadto w ramach LSR przewiduje się możliwość zorganizowania konkursu dedykowanego dla partnerstw.

Tabela 20. Definicje kryteriów premiujących

Kryterium	Definicja kryterium	Waga kryterium w ramach poszczególnych celów
Wpływ na zapobieganie niekorzystnym zmianom klimatycznym	Premiowane będą projekty, które w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniają się do minimalizowania skutków zachodzących zmian klimatycznych. Najwyżej premiowane będą operacje wprost związane z wykorzystaniem OZE oraz takie, które poprzez zastosowane rozwiązania w sposób bezpośredni przyczyniać się będą do ograniczenia negatywnych zmian klimatycznych. Nieco niżej premiowane będą te operacje, w których pozytywny efekt ekologiczny jest uzupełniającym (dodatkowym) efektem przyjętych/zastosowanych rozwiązań.	Cel I: wysoka waga Cel II: średnia waga
Dostępność (wpływ na zwiększanie dostępności infrastruktury i oferty dla osób ze specjalnymi potrzebami)	Wszystkie operacje realizowane w ramach wdrażanej LSR muszą wykazywać się pełną dostępnością (we wszystkich jej wymiarach) dla osób ze szczególnymi potrzebami. W szczególności premiowane będą te operacje, w których przewidziano dodatkowe, ponadstandardowe działania z zakresu polepszenia dostępności infrastruktury/usług dla osób ze szczególnymi potrzebami w tym osób z niepełnosprawnością,	Cel I: średnia waga Cel II: średnia waga
Innowacyjność proponowanych rozwiązań	Dodatkowo premiowane będą operacje, które pozwolą wdrożyć nowy na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalony produkt, usługę, proces, sposób organizacji lub nowy sposób wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Dodatkowo do oceny poziomu innowacyjności pod uwagę będzie brany także stopień oryginalności zmian: <ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiana kreatywna – powstała w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczy nowych produktów, usług, procesów lub organizacji; ▪ zmiana imitująca - wzorowana na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczyć będzie nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych; ▪ zmiana pozorna – w rzeczywistości nie będzie to innowacja w skali LSR, a jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości. 	Cel I: wysoka waga Cel II: średnia waga
Grupy w niekorzystnej sytuacji	Operacje dedykowane dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do grup zdiagnozowanych jako grupy w niekorzystnej sytuacji.	Cel I: średnia waga Cel II: wysoka waga

Partnerstwo	W sposób szczególny będą premiowane operacje podejmowane przez więcej niż jednego partnera oraz jednocześnie wykraczają poza obszar jednej gminy (operacje partnerskie i projekty partnerskie).	Cel I: średnia waga Cel II: średnia waga
Nowy Europejski Bauhaus	Premiowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę „Nowy Europejski Bauhaus” opartą na takich wartościach jak: piękno, zrównoważenie i wspólnota. Oznacza to, iż dodatkowo premiowane będą projekty zawierające czy dotyczące takich elementów jak: <ul style="list-style-type: none"> ▪ powrót do natury; ▪ odzyskanie poczucia przynależności; ▪ nadanie priorytetu miejscom i osobom, które tego najbardziej potrzebują; ▪ transformacja w stronę długoterminowej wizji, opartej na cyklu życia, odejście od myślenia przemysłowego. 	Cel I: średnia waga Cel II: średnia waga

Źródło: opracowanie własne

Powyżej opisane kryteria będą miały zastosowanie do wszystkich przedsięwzięć przy zróżnicowanej wadze każdego z nich (waga od 3 do 1 – wysoka, średnia, niska) **w obu celach LSR**. Ponadto w odniesieniu do poszczególnych przedsięwzięć, w zależności od tego do jakiego typu beneficjenta zostaną skierowane, przewiduje się – w oparciu o dotychczasowe doświadczenia LGD – zastosowanie kryteriów opisanych w tabeli poniżej.

Tabela 21. Proponowane kryteria w odniesieniu do typu beneficjenta

Typ beneficjenta	Proponowane kryteria
JST i organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poziom przygotowania do realizacji projektu; ▪ wpływ operacji na grupy w niekorzystnej sytuacji; ▪ doświadczenie beneficjenta; ▪ zakres operacji (wsparcie operacji dotyczących zakupu maszyn, urządzeń i wyposażenia); ▪ oddziaływanie na środowisko; ▪ wpływ na promocję obszaru LGD ZPT; ▪ planowany czas operacji; ▪ preferowane typy operacji; ▪ realizacja wskaźników produktu.
Przedsiębiorcy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poziom przygotowania do realizacji projektu; ▪ wpływ na tworzenie nowych miejsc pracy; ▪ kwalifikacje i/lub doświadczenie Wnioskodawcy; ▪ wysokość wnioskowanego wkładu własnego ▪ planowany czas operacji; ▪ wpływ operacji na grupy w niekorzystnej sytuacji; ▪ zakres operacji (wsparcie operacji dotyczących zakupu maszyn, urządzeń i wyposażenia); ▪ preferowane typy operacji; ▪ liczba przeszkolonych pracowników.

Źródło: opracowanie własne

Przy ocenie i wyborze projektów brane będą pod uwagę zasady i warunki obowiązujące dla środków pochodzących z EFS+ i EFRR. Jednocześnie promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę Nowy Europejski Bauhaus.

Ostateczny kształt kryteriów wyboru operacji zostanie uzgodniony (i będzie spójny) z kryteriami wyboru projektów ustanowionych dla programu „Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021 – 2027” zgodnie z danym typem projektu i właściwym funduszem (EFRR lub EFS+). W zakresie procedur wdrażania LSR zostaną uwzględnione także takie wytyczne i dokumenty jak m.in.:

- Wytyczne podstawowe w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027;
- Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) (komponent Wdrażanie LSR oraz komponent Zarządzanie LSR);
- Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021–2027,
- Wytyczne dotyczące kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027.

7.2.1. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

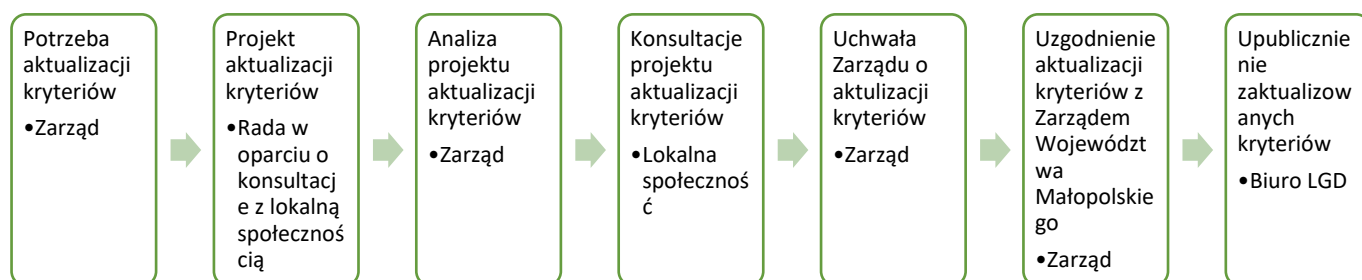
Za zmianę kryteriów odpowiada Zarząd. Zmiana kryteriów wyboru konsultowana będzie każdorazowo ze społecznością lokalną.

Aktualizacja kryteriów może mieć miejsce w trakcie realizacji LSR w przypadku:

- zmiany w przepisach prawnych, istotnych z punktu widzenia wdrażania LSR;
- wydania przez Instytucję Zarządzającą wytycznych mających wpływ na realizację LSR;
- niskiego stopnia osiągnięcia założonych w LSR wskaźników;
- zgłoszenia uwag dotyczących obowiązujących kryteriów - zgłaszanych przez Radę, Biuro LGD ZPT, Samorząd Województwa lub wnioskodawców biorących udział w naborach realizowanych w związku z wdrażaniem LSR.

Decyzję o potrzebie aktualizacji kryteriów podejmuje Zarząd. Po zebraniu opinii i uwag od mieszkańców obszaru LGD opracowywane zostaną wnioski, które przedstawiane zostaną Zarządowi Stowarzyszenia. Projekt aktualizacji kryteriów przygotowuje Rada LGD. Zarząd, po wprowadzeniu swoich uwag i propozycji, konsultuje treść projektu aktualizacji kryteriów z członkami LGD i lokalną społecznością. Po dokonaniu analizy zgłoszonych uwag i ewentualnym wprowadzeniu stosownych zmian w projekcie zmiany kryteriów, Zarząd podejmuje uchwałę w przedmiocie aktualizacji kryteriów, następnie uzgadnia zmianę kryteriów z Zarządem Województwa. Pisemna akceptacja Zarządu Województwa będzie skutkowałą wprowadzeniem nowych kryteriów wyboru. Zarząd LGD umieszcza na stronie internetowej zaktualizowane lokalne kryteria wyboru wraz z informacją o ich aktualizacji, a także przesyła członkom Rady zaktualizowane kryteria wyboru wraz z informacją o ich aktualizacji i w razie konieczności przeprowadza szkolenie dla członków Rady w tym zakresie.

Tabela 22. Proces aktualizacji kryteriów z udziałem lokalnej społeczności

Źródło: opracowanie własne

Aktualizacji kryteriów nie będzie można dokonywać dla naborów, dla których uruchomiono już procedurę zbierania wniosków.

8. Plan działania

W tabeli 18 w układzie tabelarycznym zamieszczono „Plan działania” przygotowany w układzie celów i przedsięwzięć prezentujący harmonogram realizacji i osiągnięcia zakładanych wskaźników produktu i rezultatu. Opracowany Plan obrazuje przewidywany czas osiągnięcia kluczowych efektów wdrażania LSR.

W odniesieniu do planu działania, zakłada się, że:

- do 30 czerwca 2026 roku wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej co najmniej 40% wartości wynikającej z poniższego planu działania i określonej w przyszłej umowie ramowej;
- do 31 grudnia 2027 roku wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 80% wartości wynikającej z poniższego planu działania i określonej w przyszłej umowie ramowej;
- do 31 grudnia 2026 roku wsparcie na wdrażanie LSR w ramach programu regionalnego zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 80% wartości wartości wynikającej z poniższego planu działania i określonej w przyszłej umowie ramowej;
- do 31 grudnia 2028 roku wsparcie na wdrażanie LSR w ramach programu regionalnego zostanie udzielone w wysokości odpowiadającej 100% wartości wynikającej z poniższego planu działania i określonej w przyszłej umowie ramowej.

9. Plan finansowy LSR

Budżet LSR, w układzie tabelarycznym zaprezentowano poniżej.

Tabela 23. Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR				
(art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	€ 2 500 000,00	€ 1 367 571,00	€ 628 341,00	€ 4 495 912,00
Zarządzanie LSR				
(art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	€ 562 500,00	€ 110 882,00	€ 110 882,00	€ 784 264,00
Razem	€ 3 062 500,00	€ 1 478 453,00	€ 739 223,00	€ 5 280 176,00
* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.				
** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.				

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane z procesu partycypacji

Plan wykorzystania budżetu LSR zamieszczono w tabeli 24.

Tabela 24. Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0,00%	650 000,00	26,00%	450 000,00	44,00%	750 000,00	74,00%	650 000,00	100,00%	0	100,00%	0	100,00%
EFS+	0	0,00%	628 341,00	100,00%			0	100,00%	0	100,00%	0	100,00%	0,00	100,00%
EFRR	0	0,00%	410 271,00	30,00%			720 000,00	82,65%	237 300,00	100,00%	0	100,00%	0,00	100,00%
RAZEM	0	0,00%	1 688 612,00	37,56%			1 470 000,00	80,26%	887 300,00	100,00%	0	100,00%	0,00	100,00%

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane z procesu partycypacji

9.1. Powiązania źródeł finansowania z celami LSR

Powiązania źródeł finansowania z przyjętymi celami LSR zostały ukazane w tabelach 14 i 16 w rozdziale 6.1. „Cele LSR i ich źródła finansowania”. Z kolei inne potencjalne źródła finansowania projektów i działań wspierających wdrażanie LSR zaprezentowano w rozdziale 5.1. „Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie krajowym, regionalnym” w części: „Wybór dostępnych źródeł finansowania”.

10. Monitoring i ewaluacja

Dla sprawnej i efektywnej realizacji celów „Lokalne Strategie Rozwoju LGD Zielony Pierścień Tarnowa na lata 2023-2027” określone zostały zasady i procedury dokonywania ewaluacji oraz monitorowania, służące zbadaniu, czy Stowarzyszenie dobrze realizuje postawione przed nim zadania. Dysponowanie wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji warunkuje możliwości skutecznego zarządzania oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. Podobnie jak w przypadku procesu opracowania LSR, który oparty został o model partycypacyjny, za kluczową zasadę wdrażania LSR uznaje się możliwie jak najszerszy i najbardziej aktywny udział mieszkańców w procesie oceny osiąganych postępów, a także sposobu funkcjonowania samego Stowarzyszenia Zielony Pierścień Tarnowa. Proces wdrażania LSR jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach: organizacyjnym, merytorycznym i społecznym.

Poziom organizacyjny:

„Lokalna Strategia Rozwoju LGD Zielony Pierścień Tarnowa na lata 2023-2027” proponuje cele i przedsięwzięcia, które stanowią wyzwania dla całej społeczności obszaru LGD – władz samorządowych, jednostek gminnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, mieszkańców, a także partnerów zewnętrznych. Spełnienie wyznaczonych założeń i wskaźników będzie możliwe poprzez strategiczną współpracę partnerów lokalnych skupionych wokół celów i działań zaproponowanych w LSR. Wymaga to ścisłej koordynacji i wyznaczenia odpowiedzialności w ramach procesu realizacji poszczególnych zadań, w tym w zakresie zbierania i analizy danych. Stąd też, dla sprawnego i efektywnego działania na rzecz realizacji celów wyodrębnionych w LSR, określona została komórka zarządzająca jej wdrażaniem. Tak więc, w kontekście organizacyjnym, za prawidłowy przebieg procesu monitorowania i ewaluacji odpowiada – powoływany przez Walne Zebranie Członków LGD ZPT - Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji. Jednostką pomocniczą, wykonującą związane z tym czynności techniczne związane z wdrażaniem, monitoringiem i ewaluacją, jest natomiast Biuro LGD. Do zadań Biura LGD należeć będzie w szczególności:

- koordynacja współpracy pomiędzy poszczególnymi partnerami realizacyjnymi oraz zapewnienie wysokiej jakości świadczonych doradztwa oraz organizowanych przedsięwzięć z zakresu animacji lokalnej;
- koordynacja efektywności i zasięgu oddziaływania podejmowanych działań informacyjno-promocyjnych;
- pozyskiwanie danych i informacji oraz analiza stopnia realizacji celów, przedsięwzięć oraz wskaźników LSR;
- kontrola zgodności realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR;
- kontrola zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne przedsięwzięcia;
- przygotowywanie okresowych sprawozdań z realizacji LSR.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania zdefiniowane w LSR będą proszeni o aktywną współpracę z Biurem LGD, co pozwoli na lepsze planowanie, organizowanie, motywowanie zasobów oraz monitoring i ewaluację w ramach procesu wdrażania dokumentu.

Poziom merytoryczny:

Poziom merytoryczny obejmuje zarządzanie wdrażaniem LSR, monitorowanie i ewaluację realizacji celów zapisanych w LSR oraz przegląd zapisów Strategii i ich aktualizację. W tym kontekście, na poziomie merytorycznym, ważną rolę przypisuje się Zarządowi LGD, który będzie wsparciem merytorycznym dla Biura LGD. Do jego zadań należą w szczególności:

- dbałość o osiągnięcie założonych w LSR celów ogólnych i szczegółowych;

- ocena pracy pracowników Biura LGD, a także sposobu przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom przez pracowników Biura;
- podejmowanie decyzji strategicznych dla realizacji zapisów LSR (w szczególności dotyczących aktualizacji dokumentu).

Strategiczny nadzór nad właściwym wdrażaniem LSR, tj. realizacją celów i działań i oraz ewentualną aktualizacją), należy natomiast do kompetencji Walnego Zebrania Członków.

Poziom społeczny:

Poziom społeczny dotyczy wzmocnienia spójności i integralności społecznej obszaru LGD, a także upowszechniania zapisów LSR wśród mieszkańców i innych beneficjentów, jak również dla pozyskiwania partnerów realizacyjnych.

Głównym adresatem zapisów dokumentu są zatem w szczególności:

- władze samorządowe, radni, pracownicy urzędów gmin i jednostek gminnych;
- organizacje pozarządowe, grupy nieformalne i inicjatywy społeczne;
- przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, rolnicy, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe, itp.;
- lokalni twórcy i artyści, rzemieślnicy, itd.;
- mieszkańcy, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych.

W celu upowszechnienia treści Lokalnej Strategii Rozwoju LGD oraz zasad, kryteriów i procedur związanych z realizacją przedsięwzięć zaplanowano szereg działań przedstawionych w planie komunikacji (zob. rozdz. Partycypacyjny charakter LSR).

10.1. Szczegółowy opis procesu monitorowania i ewaluacji

Nadzór merytoryczny nad monitoringiem i ewaluacją należy do kompetencji Zarządu LGD, natomiast bieżące czynności techniczne związane z procesem monitoringu i ewaluacji będzie realizowało Biuro LGD. Jednocześnie to Zarząd dokonuje analizy i oceny pozyskanych informacji i danych. Na ich podstawie Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji, powoływany przez Zarząd i składający się z przedstawicieli sektorów: publicznego, społecznego oraz gospodarczego dokonuje corocznej ewaluacji procesu wdrażania i przedkłada Walnemu Zgromadzeniu Członków coroczny „Raport z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju”.

10.1.1. Monitoring

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji strategii w aspekcie finansowym i rzeczowym, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Monitoring prowadzony jest przez Biuro LGD na podstawie:

- rejestru danych prowadzonego przez Biuro LGD (tworzonego w oparciu o zbierane dane i analizy własne);
- sprawozdań składanych przez beneficjentów;
- statystyki odwiedzin oficjalnej strony internetowej LGD;
- list obecności ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych, rejestru doradztwa świadczonego w Biurze LGD;
- ankiet monitorujących doradztwo w Biurze LGD, ankiet monitorujących przedsięwzięcia związane z animacją lokalną;
- ewidencji współpracy ze społecznością lokalną.

W procesie monitoringu Biuro LGD zbierać będzie przede wszystkim informacje dotyczące:

- stopnia realizacji wskaźników LSR dla poszczególnych celów oraz przedsięwzięć;
- stopnia realizacji budżetu przewidzianego w LSR;
- zasięgu działań komunikacyjnych prowadzonych przez LGD;
- jakości i poziomu doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD;
- jakości i poziomu przedsięwzięć dotyczących animacji lokalnej;
- jakości i poziomu współpracy LGD z innymi organizacjami i podmiotami, w tym w ramach zaplanowanych projektów współpracy, działalności organów stowarzyszenia.

Szczegółowe zasady prowadzenia monitoringu, w tym elementy poddane badaniu oraz źródła danych i metody ich zbierania zawarte zostały w specjalnie na ten cel przygotowanej matrycy, która była także wykorzystywana do monitorowania działań LGD w poprzednim okresie programowania. Także wzory dokumentów stosowanych w procesie monitoringu wykorzystywać będą wcześniejsze doświadczenia, a ich ostateczny kształt zatwierdzi Zarząd LGD. Wyniki monitoringu przedstawiane będą w formie kwartalnych raportów monitorujących, sporządzanych przez Biuro LGD, które będą przekazywane Zarządowi LGD oraz Zespołowi ds. Monitoringu i Ewaluacji. Po zapoznaniu się z raportem monitorującym, Zarząd będzie mógł wdrożyć działania mające na celu uruchomienie przez Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji dodatkowych działań ewaluacyjnych w terminie krótszym niż zakładany. Jednocześnie zakres opracowanej procedury monitoringu oraz raportu monitorującego może zostać zawężony lub rozszerzony decyzją Zarządu LGD.

Jeżeli wnioski i rekomendacje z monitoringu będą tego wymagały Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji będzie zobowiązany wnioskować do Zarządu o uruchomienie procedury aktualizacji LSR we wskazanym zakresie. W przypadku stwierdzenia niezgodności realizowanych działań z zapisami LSR lub ich negatywnej oceny, Zespół będzie mógł zgłosić Walnemu Zebraniu Członków konieczność podjęcia działań naprawczych. Za przygotowanie programu naprawczego odpowiedzialny będzie Zarząd w porozumieniu z Komisją Rewizyjną.

10.1.2. Ewaluacja

Ewaluacja to ocena skuteczności, efektywności, użyteczności, trafności i trwałości podejmowanych działań w odniesieniu do wcześniej zdefiniowanych kryteriów i w oparciu o odpowiednie informacje. W odróżnieniu od monitoringu (proces ciągły) ewaluację przeprowadza się wtedy, kiedy jest to konieczne.

Planuje się, iż ewaluacja prowadzona przez Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji dokonywana będzie przynajmniej raz w roku – na podstawie kwartalnych/półrocznych raportów monitorujących oraz prowadzonych przez Biuro LGD ewidencji, a także ankiet monitorujących beneficjentów. Wyniki przeprowadzonej ewaluacji publikowane będą w „Raporcie z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju”.

Tak prowadzona ewaluacja obejmować będzie przede wszystkim ocenę:

- stopnia realizacji celów, przedsięwzięć i wskaźników przewidzianych w LSR;
- wpływu realizacji LSR na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD;
- zgodności ogłaszanych i realizowanych konkursów z harmonogramem określonym w LSR;
- zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne przedsięwzięcia;
- skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej;
- działalności LGD, w tym przede wszystkim funkcjonowania organów stowarzyszenia, Biura LGD i jego pracowników.

„Raport z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju” zawierał będzie ocenę podejmowanych działań w oparciu o następujące kryteria oceny:

- skuteczność – co zostało osiągnięte;
- efektywność – czy poniesione koszty są adekwatne do rezultatów;

- użyteczność – czy realizacja strategii przyczynia się do rozwiązania zdefiniowanych problemów;
- trafność – czy założenia przyjęte w LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem lub realnym potrzebom beneficjentów;
- trwałość – czy realizacja LSR powoduje trwałe zmiany.

Szczegółowe zasady prowadzenia ewaluacji, w tym elementy poddane badaniu oraz źródła danych i metody ich zbierania zawarte zostały w specjalnie na ten cel przygotowanej matrycy, która była także wykorzystywana do prowadzenia działań ewaluacyjnych postępów realizacji LSR w poprzednim okresie programowania.

Zgodnie z dotychczasową praktyką przewiduje się, iż Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji może zalecić zastosowanie dodatkowych narzędzi i metod badających postępy w realizacji LSR, a także, że może zwrócić się do Zarządu o wykonanie ekspertyz zewnętrznych.

Za dostarczenie danych do prowadzonej ewaluacji odpowiadać będzie Biuro LGD. Z kolei Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji odpowiadać będzie za przetwarzanie danych przekazanych przez Biuro LGD i sporządzenie rocznego „Raportu z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju” oraz gdy jest to konieczne, innych raportów. Raport ewaluacyjny oraz wyniki prac Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji będą każdorazowo przedstawiane Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia.

W przypadku stwierdzenia niezgodności realizowanych działań z zapisami LSR lub ich negatywnej oceny, Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji zgłosi Walnemu Zebraniu Członków konieczność podjęcia działań naprawczych. Za przygotowanie programu naprawczego odpowiedzialny będzie Zarząd w porozumieniu z Zespołem ds. Monitoringu i Ewaluacji. Jeżeli wnioski i rekomendacje z ewaluacji będą tego wymagały, Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji będzie wnioskował do Zarządu o uruchomienie procedury aktualizacji LSR we wskazanym zakresie, zgodnie z przyjętą procedurą.

Planuje się także, iż na koniec okresu wdrażania obecnej LSR przeprowadzona zostanie zewnętrzna ewaluacja, która obejmie co najmniej ocenę wpływu na kapitał społeczny; przedsiębiorczość; turystyka i dziedzictwo kulturowe; osoby w niekorzystnej sytuacji; innowacyjność; wdrażane projekty współpracy, a także ocenę funkcjonowania LGD, procesu wdrażania, a także wartość dodaną podejścia LEADER.

10.2. Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji i analizy danych monitoringowych

Dane pozyskiwane zarówno z procesu monitoringu, jak i ewaluacji będą wykorzystywane do wprowadzania działań naprawczych o ile zajdzie taka potrzeba, w tym w szczególności – w drodze aktualizacji LSR m.in. korekty wartości wskaźników, dodania lub usunięcia przedsięwzięcia, zmiany alokacji pomiędzy przedsięwzięciami, a także korygowania grup docelowych planowanych do objęcia wsparciem.

Działania naprawcze mogą dotyczyć także zmian w funkcjonowaniu Biura LGD, zmiany form/kanałów komunikowania się z interesariuszami, wzmocnienia działań promocyjnych, dostosowania form naborów do sygnalizowanych potrzeb beneficjentów.

Informacje dotyczące działań podejmowanych w ramach monitoringu i ewaluacji, w szczególności raporty monitorujące i ewaluacyjne, zamieszczane będą na stronie internetowej LGD, a także udostępnione do wglądu w Biurze LGD, co oznacza, iż będą miały także duże znaczenie dla upowszechniania informacji zarówno o realizowanych przedsięwzięciach, jak i celach LGD, a także efektach podejmowanych działań w ramach LSR.

Wykaz wykorzystanej literatury

Monitor Rozwoju Lokalnego, Raport cena potencjału rozwoju partnerstw tworzących LGD Zielony Pierścień Tarnowa, Poznań, grudzień 2022.

Bazy danych statystycznych: Bank Danych Lokalnych, Bank Danych Regionalnych

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, dane częściowe, Główny Urząd Statystyczny.

Powszechny Spis Rolny 2020, Główny Urząd Statystyczny.

Europejski Zielony Ład, Komisja Europejska 2021.

Organizacje pozarządowe w Województwie Małopolskim, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2022.

Pismo Samorządu Terytorialnego - Wspólnota – Raport: Wydatki ze środków UE w latach 2014-2021 w przeliczeniu na jednego mieszkańca, 2022.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023-2027.

Program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027.

Polska Wieś 2020, FDPA, 2020.

Powiązania miejsko-wiejskie w Polsce, OECD Regional Development Studies, 2022.

Strategie rozwoju gmin z obszaru LGD Zielony Pierścień Tarnowa

Raport z badania kondycji rodzin w Małopolsce 2019 – Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków, UMWM, 2019.

Binda Andrzej, Postawy małopolskich przedsiębiorców wobec proinnowacyjnych rozwiązań, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2021.

Badanie potrzeb i gotowości małopolskich MMŚP do adaptacji rozwiązań właściwych modelowi tzw. Przemysłu 4.0, Kraków, listopad 2021.

Kwiatkowski Tomasz, Małopolskie Inteligentne Specjalizacje, Kraków 2019.

Badanie potrzeb i gotowości małopolskich MMŚP do adaptacji rozwiązań właściwych modelowi tzw. Przemysłu 4.0, Kraków, listopad 2021.

Obszar realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska Raport diagnostyczny, styczeń 2023.

Projekt Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska, Tarnów, kwiecień 2023.